P. Oer S.—Dr. P. Biró L.

Gyöngeségeink

GYÖNGESÉGEINK

CSEVEGÉSEK AZ EMBER MINDENNAPOS HIBÁIRÓL

IRTA

P. OER SEBESTYÉN

BENCÉS ÁLDOZÓPAP

A SZERZŐ ÉS KIADÓ ENGEDÉLYÉVEL MAGYAR NYELVRE FORDITOTTA

P. BIRÓ LŐRINC

FERENCES ÁLDOZÓPAP

BONAVENTURA

CLUJ—KOLOZSVÁR

SZENT BONAVENTURA KÖNYVNYOMDA

1929.

3607.—1910.

Nihil obstat

P. Leonardus Trefán O. F. M.

Imprimatur

Claudiopoli, die 22. maji 1911.

† **Gustavus Carolus**
episcopus.

726.—1911.

Nihil obstat

P. Barnabas Rozsnyay O. F. M.

Imprimatur

Vajdahunyad, die 14. septembris 1911.

Fr. Alexius Csiszér O. F. M.
Minister Provincialis.

Második kiadás.

Szent Bonaventura Könyvnyomda kiadása és tulajdona. Kapható a Katholikus Világ és A Hirnök kiadóhivatalában Cluj-Kolozsvár, szentferencrendi kolostor.

Szerző előszava.

Honnan vette ezeket? — kérdezte tőlem egy kedves régi jóbarátom, mikor alábbi tanulmányaimból néhány részecskét fölolvastam előtte. Hogyan tudta oly hűen, oly találóan megrajzolni a lélek gyöngéit, betegségeit? Ha jól emlékszem, körülbelül ezt feleltem: „Többnyire önmagam megfigyeléséből, megvizsgálásából," De nem egészen úgy van: megfigyeltem, tanulmányoztam másokat is. Megvallom, nem ismerek megtévesztőbb, veszedelmesebb dolgot, mint embertársaink gyöngéit tanulmányozva, azokról ítéletet mondani. S mégis, ha helyes szándék vezérel, s egyesitjük megfigyelésünket önmagunk tanulmányozásával, igen nagy hasznunkra válik e fáradság: megtanít önmagunkat ismerni és másokat megbecsülni. Hogy azt a magaslatot, melyen mi állunk, megismerhessük, megmérhessük, össze kell hasonlitanunk másokkal. Hasonlóan ezen vizsgálódásokból vonjuk le a következtetést mindig önmagunkra.

Még egy másik gondolat. Ha a környéknek hegyeiről, völgyeiről emelkedéseiről, mélyedéseiről áttekintést akarunk nyerni, föl kell emelkednünk egy magasabb pontra, honnan azután könnyedén a nagy messzeségbe pillanthatunk.

Csak a keresztény erkölcs magaslatairól itélhetjük meg azon kis hibákat, gyöngéket, beteges kinövéseket,

amelyekben mindnyájan kivétel nélkül leledzünk, mert *sokban vétünk mindnyájan.*[1] Amit itt nyújtunk csak vázlatos csevegés; hátha mégis arra inditana, hogy önmagunkat tanulmányozzuk, megismert hibáinkat leszokni törekedjünk, s embertársaink gyöngéit szeretettel itéljük meg. Adja Isten!

Ez a szerző őszinte kivánsága.

1 Jak. 3. 2.

Fordító előszava.

„Ismerd meg önmagad!“ ez a tudományok tudománya. A Szerző e munkája ezen tudományba akarja szorgalmas tanulmányozóját bevezetni. Rendre előveszi az emberi gyöngeségeket s bemutatja : mennyit vonnak le azok az erkölcsi ember értékéből. Sok kellemes percet szerzett nekem e munkácska olvasása; sokszor késztetett arra, hogy gyöngeségeim fölött szemlét tartsak. Adja Isten, hogy neked is — kedves Olvasóm — figyelmeztetőd legyen s megóvjon sok kellemetlenségtől, melyeket különben gyöngeségeid készìtettek volna neked.

Menj útadra szerényen kis munkácska, s teljesitsd kötelességedet: gyomlálj, ints — gyógyíts, javíts!!

Vezéreljen útaidon a lelkek őrzőangyala!

Dés, 1909. november hava.

Fordító.

I.

„Aki magát a jól rendezett munka szolgálatából kivonja, az a szeszély rabságába jut.“ **P. Kreiten.**

Az unalom.

Berlintől Hamburgig száguldó expressvonat a 285 km. útat 3 óra 28 perc alatt teszi meg. De ez szörnyű idő; már kisérleteznek a pfalzi vonalakon egy repülő sárkánnyal, amely óránkint 120 km.-t kellene beszáguldjon. Mégis igaz tehát, hogy az emberek tudják az időt értékelni, hiszen nem sajnálnak sem pénzt, sem fáradságot, sem szorgalmat, hogy a gyorsan tovarepülő idő minden percét kiaknázhassák.

A nyugtalan lélek mitől sem irtózik annyira, mint az unalom végtelen perceinek csigalassúságától; az unalom érzése idegessé, beteggé teszi. Hiába. Sokszor mégsem tud karmai közül menekülni. Ha bepillanthatnál a gyorsan tovasző száguldó vonat ablakain a fényűzéssel berendezett szalonkocsiba, láthatnád, mint nyujtózkodik egy előkelő férfiú puha párnák között; hallhatnád zúgolódását, türelmetlenkedését, mert az Alföld örökös egyformasága unalmassá tette már az útat... Majd egy pazar fénnyel kiállított könyvet vesz kezébe, a maszlaggal telített, fércmunkáknak egyikét, melyek érzékcsiklandó elbeszéléseikkel, erkölcstelen életképeikkel a lelkeket sárba rántják s olvas, de nem sokáig; boszúsan dobja le,

nincs elég érdekesen írva. Majd új állomásra érve a menetrend után kap; nézi az órát; az újságokat már régen átfutotta; a szivar nem ízlik; a szakasz berendezését már annyiszor végigbámulta — unalom gyötri; ásítozva bámul; néz bambán a távolba...

De nézd csak a tenger viharedzett hajósát, mint bámul órákon át, a kikötő karfáira támaszkodva, majd a nyugtalan tengerre, majd a végtelen messziségbe s kérdezd meg: únja-e magát? Csodálkozva fog rád nézni s nem érti meg kérdésedet. A pásztor sem ismeri az unalmat, pedig reggeltől estig nap-nap után nyája mellett ballag: életében nincs más változatosság, mint a ragyogó napsugár, borus, esős idő. Az örökszép természet kebelén nincs unalom; száműzve van ez onnan; a teremtmények nem tudnak róla. A gólya nem únja magát, jóllehet órákon át gázol a mocsárban büszkén, komolyan; de az éjjeli bagoly sem, mely faóduban gubbaszt. Betöltik hivatásukat a beléjük oltott törvény szerint s tovább mi sem aggasztja őket. Az unalom beteges állapot, melyet a természet romlatlan gyermeke nem ismer.

Mi az unalom? Tétlenség. Nemcsak az. Több ennél. Elégületlenség önmagunkkal, munkánkkal. Még ez sem magyarázza meg e fogalmat. Hát mi az unalom? Kellemetlen, nyugtalanító érzés jelen állapotunk fölött; erőtlen, beteges küzködés a lassan haladó percekkel; ki nem elégítő, meg nem nyugtató tétlenség; lelkünk ürességének szegénységi bizonyítványa... Az unalom egy beteges idétlen szülött, béna minden tagjára, tele ideges boszúsággal; beteg a vére, mindene beteg egészen. A szeszély-

nek elkényeztetett, rosszul nevelt fattyúhajtása; terhére van önmagának, s másoknak. Inkább sajnálni lehet, mint elitélni. Az unalom a tétlenség gyermeke, a modern kor elsárgult, elfonnyadt virágházi növénye. Nem hiszem, hogy a természet műveletlen, romlatlan lelkű gyermekében föllelhetnők, legalább is nem abban az eltorzult alakban, mint korunk túlérzékeny modern fiaiban. S honnan az unalom? Mi az? A változatosság hlánya, a túlcsigázás, kimerülés szülte szellemi csömör az üres lelkekben. Ma már unja magát a gyerek is; rendelkezik egész halmaz szórakoztató játékkal, de nem talál benne már semmi újat és unottan sóhajt: „Mama! nem tudom, mit csináljak!“ Ezt az egyszerű földműves nép kevés igényű gyermekeinél nem találod meg. De fenyeget a veszély, hogy a modern kultúra megrontja e tiszta lelkeket is... A kereskedő vagy gyáros, aki reggeltől késő estig dolgozik fáradhatatlanúl, kinevet, ha unalomról beszélsz neki; ő azt nem ismeri, arra neki nincs ideje. A tudomány férfia, ki korának kérdéseibe szívesen elmélyed, csak mosolyog, ha az unalom betegségéről hall. De ha jön a betegség, s ágyhoz szegzi őket, megbénítja a tollforgató kezet, ha távol maradnak a bőrzei tudósítások, ha nem foglalkozhatik könyveivel, nemsokára megjelenik az unalom; az a kiaszott csontváz, az a beesett szemű kisértet, s odaűl a betegágyhoz s ráborul áldozatára. A kereskedőt bántja ez az állapot; ő munkához van szokva; neki gyönyörűsége, ha nyereségét számítgathatja. A tudós is érzi, hogy tétlenségre van kárhoztatva; kiállhatatlan lesz. A környezet szenved meg miatta.

Minden csekélység izgatja; folyton zsörtölődik: semmit sem lehet kedvére tenni.

Az unalom tehát nemcsak a restségből származik. Nem! Hogy hivatásszerű naplopók unják magukat, ezt értjük; ők a civilizált társadalomnak korcsszülöttei; ártalmas férgek, melyek a munkás nép vérén táplálkoznak; bitorlók, kiknek nincs létjoguk a nagy természet háztartásában; elpazarolják Isten drága ajándékát, az időt s készítik maguknak a pokolban a lakhelyet, hol majd talán nem fogják unni magukat. De nemcsak a már szokássá vált restség, nemcsak a visszavonhatatlanul tovaperdülő óráknak előkelő lekicsinylése szülik az unalom ragályos betegségét a házban és a családban: okozhatja azt az egyoldalú túlelfoglaltság vagy beteges, büszke önelégültség is. Az élénk képzelődés megbírkózik ugyan az unalommal, de vajjon meddig? Ki biztosíthatja, nem hull-e nemsokára szárnyszegetten, erőtlenül, kimerülve a porba? Isten hányszor veszi vissza azon tehetségeket, erőket, melyekkel visszaél az ember... s akkor bekopog az unalom ijesztő alakja, hogy szúró tekintetével áldozatára bámuljon.

Elhihetjük egész bátran: az unalom mint minden bűn és hiba, a hitszegény, vallástalan lélek büntetése; de még több: bizonyos fokú istentelenség, elidegenedés Istentől. Mert hol Isten lakik, ott nem ismerik ezt a lélekölő szörnyet; a jámborsággal nem fér meg együtt! az oly lelket, mely a Szentlélek kegyelmeivel van tele, nem nyugtalanítják e „denevérek".

Nem lesz nehéz ezt bebizonyítani. A keresztény hit első alaptanítása az, hogy az Úr előtt járjunk: féljük az

Urat. Hitünk azt parancsolja, hogy tartsuk Istent szemünk előtt és hordjuk szívünkben; csodáljuk a kegyelem világánál nagyságát; hálás szeretettel imádjuk mérhetetlen jóságát és bölcsességét; társalogjunk Vele, kinek jelenléte nem okoz szomorúságot, bánatot nem hoz unalmat, boszuságot; tekintsünk fel Hozzá bajainkban, mert megvigasztal, fölemel, megerősit. Benne bámulhatjuk minden szépség és tökéletesség teljét; ihatunk bölcseségének kimerithetetlen forrásaiból; az Ő közelléte boldogság; jelenlétében nincs unalom. Ha betegség jön ránk, ha bajok sújtanak, Ő küldi azokat, s mi megcsókoljuk azt a kezet, mely minket sújt. A keresztény türelem erősséggel övezi a lelkeket, sérthetetlenekké teszi őket...

Az unalom bűnös tétlenség vagy rendetlen kapkodás gyümölcse. Isten száműzve van köréből. Az unalom ugyan nem bűn, de szülőanyja sok bünnek, mert a tétlenségben az unalom a lélek földjét erjedés és rothadás által a bűnök termőtalajává alakítja. Sajátságos! Az emberek nem tudják, hogyan töltsék az időt, azt a drága időt, Istennek megbecsülhetetlen ajándékát; nem tudják, hogyan rövidítsék meg, hogy észrevétlenül repüljön tova. Máskép úgy is mondják, hogy: az időt agyonütni. Keserű igazság, szomorú valóság. Nem könnyelműség-e: oktalan, üres, sokszor sikamlós beszédekkel, lélekölő játékokkal, érzékcsiklandó bohóságokkal pazarolni el az időt, melynek minden percéről számot kell majd adni Isten előtt?...

S az unalom garázdálkodik, nem lehet elpusztítani. Gúnyosan mosolyog; megvetőleg pislog be az ablakon; odaül a fáradt, kimerült arcokra; ott lakik a szivekben; belemeríti a lélekbe karmait, s nem bocsájtja el egykönyű-

nyen áldozatát. A bátortalanság és kislelkűség, merészség és harag, irigység és civódás — az unalom mesteri keze alatt tenyésznek. Betegség, a lélek vérszegénysége, és nyomora az unalom.

A börtönök és őrültek házai tele vannak az unalom áldozataival... Az örökkévalóság börtönei tudnának csak még beszélni róla! de legyen elég! Ébredjünk e beteges álomkórból; törüljük ki álmos szemeinket! Vegyük föl a harcot e beteges kinövés ellen. Imádság és munka legbiztosabb ellenszerei, s alkalmas eszközei a helyes önnevelésnek. Imádkozzál és dolgozzál! Ez legyen a csatakiáltás ellenségünk felé! A munka erősiti a testet, nemesiti a lelket; de csak úgy, ha Istenre irányul, s az imádság megszenteli.

Tűrelmetlenség.

meleg égöv fia mosolyogna, ha tudná, hogy virágházainkban mily gonddal ápoljuk a gyönge, erőtlen déli növényeket. Ő ezt nem érti, mert előtte az exotikus növények megszokottak, nálunk azonban csak ritkán fordulnak elő. Ezért olyan kedvesek. A ritkaság emeli a dolgok értékét. Ezt nagyon jól tudják a különféle régiségek szenvedélyes gyűjtői. Gyakran csak a ritkaság ad értéket valamely tárgynak, mely önmagában teljesen haszontalan, értéktelen; de hiába! — ritka. Azért becsülik oly nagyra a régi, ritka képeket, edényeket, pénzeket, faragványokat, bélyegeket. Ez a körülmény az oka talán annak, hogy a tűrelmet minden erények között oly nagyra becsüljük; úgy tekintjük, mint az erények koronáját. Mert csakugyan az igazi tűrelem megbecsülhetetlen ritkaság.

Miért oly ritka a tűrelem? A felelet fölvilágosit erről. Azért, mert oly gyakori a tűrelem ellenlábasa a tűrelmetlenség. Ahol a türelem kedves virága jóillatú ibolyafejecskéjét föl akarja emelni, ott ólálkodik már azonnal a tűrelmetlenség szúrós tövise. Ritkaságnak nevezzük, s éppen ezért páratlanul becsesnek tartjuk

az olyan dolgokat, amelyeket nagynehezen szerzünk meg, de igen könnyen veszíthetünk el. Ez áll a tűrelemről. Szent Ágoston szerint a tűrelem azon erény, mely minket a nehézségek elviselésére képesit. De mit kell nyugodtan elviselni? Mindent, mi természetünkkel ellenkezik. Nemcsak fájdalmat, szomoruságot, hanem mindenféle veszteséget, kellemetlenséget, vágyaink be nem töltését, munkáink eredménytelenségét, mellőzést, szóval mindent, mi akaratunk ellen van. Ebben rejlik az egész titok. Mert egy-egy szó, valamely esemény, életkörülmény legtöbbször csak azért s éppen azért bosszant, mert mi miatta nem akarunk bosszankodni. „A türelmetlenek — mondja sz. Ágoston — minél inkább el akarnak minden kellemetlenséget kerülni, annál hamarább esnek bele, s szenvednek miatta. „Mondhatnók: minél inkább futnak előle, annál hamarább találkoznak vele. A türelmesek pedig inkább elviselnek minden rosszat, hogysem azt elkövessék. A tűrelem megkönnyíti a teher elviselését s megóvja olyan bajoktól, minőket a türelmetlenség készít áldozatainak.

Már ebből is látszik, mily nehéz a tűrelmet megszerezni. Mert ha bírni akarjuk a türelmet, uralkodnunk kell önmagunkon; meg kell tagadnunk saját akaratunkat s ez pedig annyit tesz, mint: tökéletesnek lenni. *A türelemben bírjátok lelketeket* — mondja az Úr, de csak akkor, ha urai vagytok indulatitoknak.

Ki mondhatja ezt magáról? Hány év fáradságos munkája szerzi meg ezt a ritka szép gyümölcsöt? Ha azt gondoljuk, hogy birtokunkban van, váratlanul jön egy vihar, mely letöri törekvésünk még erőtlen hajtásait,

elsöpri, mint kártyavárat a gyönge kis alkotmányt, s mi sirva nézhetünk, mint kiraboltak, magunk elé. — Csak az Isten kegyelme eszközli a lélekben a tűrelem ritka ajándékát vagy a szenvedés iskolájában vagy az imádság által.

Amily nehéz azonban megszerezni a tűrelmet, ép oly könnyű azt elveszíteni. Ki nem tapasztalta már ezt önmagán? Annyi az alkalom erre. A mindennapi élet ezernyi változattal van tele. Még azok életében sem hiányzanak az alkalmak a tűrelem gyakorlására, kik csöndes egyedűliségben vagy családjuk szűk körében dolgoznak vagy jócselekedetekben, imában töltik napjaikat. Pedig talán hosszú éveken keresztül keservesen küzdenek, hogy bizonyos ismétlődő körülmények között, bizonyos személyekkel szemben valamikép megőrizhessék tűrelmüket.

Kit nem bosszantana már maga az a körülmény, hogy oly könnyen veszítheti el tűrelmét? — Gondolkozzunk csak! Sz. Bernát három dolgot említ, melyek a türelmet elrabolják. Nagy félelem a szenvedéstől. Ha t. i. semmit sem tudunk elviselni, hanem minden kis kellemetlenséget azonnal le akarunk magunkról rázni. Azután hibátlanságunk tudata. Ha valaki igazságtalanul bánt bármily csekélységekben is, mily tűzzel szállunk síkra, mennyire védjük igazságunkat!? A harmadik: méltatlanság a bántalmazó részéről. Minden ránk nézve kellemetlen dologban csak rossz szándékot, meg nem érdemlett bánásmódot, méltatlanságot látunk, pedig egy kis tűrelem mellett is találnánk okot, hogy megbántónkat kimentsük.

A tűrelmetlenség azonban több, mint tűrelemhiány; van a tűrelmetlenségben valami kihívó, sértő, megvető; az valami bensőnkben forrongó vihar, mely csak alkalomra vár, hogy kitörjön s pusztítson. A türelmetlen éppen azért gyakran lesz bosszús, kiállhatatlan az idő miatt. Az idő ugyanis gyorsan repül. Szörnyű gyorsasággal mulnak az órák, a napok s mégis vannak órák, sőt percek is, amelyek nemcsak a türelmetlenekre, de még a türelmesekre nézve is végtelenek. Valóságos vértanúság a tűrelmetlenre nézve s csalhatatlan eszköz, hogy még a tűrelmeseket is bosszússá tegye: a várakozás! Várni, mikor valami nagyon fontos úgy fekszik a szívünkön; várni, amikor az idő oly drága; várni, mikor ezer munka van előttünk s mégsem tehetünk semmit. Mily hamar lehet sokat várni!

A tűrelmetlenség buján tenyészik a nagy urak előszobáiban. A széles székek, a pamlagok megszokták már a tűrelmetlen tömeg unalmas ásítozását; a szolgák a zárt ajtó előtt hideg, közönyös tekintettel nézik végig a várakozók nyugtalan vonásait; az ősök aranykeretbe foglalt képei mozdulatlanul néznek a tűrelmetlenűl mozgolódókra ... minden nap így van itt. Valóságos szinház. Kínos tűrelmetlenség színhelye a vasúti váróterem, mikor az érkező vagy távozó vonatra várakoznak s mily kétségbeejtően hosszúra nyúlnak az arcok, ha az őr „20 perc késés"-t jelent... Látni lehet tűrelmetlenkedést a színházban, a postán, ünnepélyeken ... De a tűrelmetlenkedés nem szorítkozik csak e nehány helyre; küzdőterét mindig magunkkal hordjuk. Majd valami nagyon várt eredmény, óhajtott látogatás, fontos tudósítás késése

vagy elmaradása, majd valami közeledő ünnnep tölt el tűrelmetlenséggel.

A tűrelmetlenséget bojtorjánnak neveztük. Miként a szél a bojtorján magvát messze elviszi, s elszórja a gondosan ápolt pázsitnövények közé, hol azután, a kertész bosszúságára, éktelenkedik: épúgy a tűrelmetlenség is mutatkozik minden alakban, fokban, ahol csak talajra kaphat, ahol a szenvedélyek növényét: az önszeretetet és a nyugtalan vérmérsékletet nem tartják féken.

A tűrelmetlenségnek egyik neme az, melyet bennünk bizonyos személyek keltenek. Számtalanszor föltettük már magunkban, hogy nem fogunk miattuk bosszankodni; tűrelmesen fogjuk gyöngéiket elviselni. De ha alkalom kinálkozik, csakhamar elfeledjük a legjobb föltételeket is. „Ez az ember kihoz tűrelmemből!“ „Hacsak hangját hallom, ha viselkedését látom, ha mindig ugyanazon dologgal áll elő — mindig kihoz a sodromból“... Egyszer a cseléd lassan akadozó beszéde, máskor ügyetlensége vagy neveletlensége bosszant. Most a gyermekek sírása, kiabálása, a szomszéd zongorajátéka; most a szekerek zörgése az utcán; most a szomszéd kutyájának folytonos ugatása . . . minden, minden bosszant! „Oh azok az idegek!“ Igazán, ideges nép vagyunk, ideges világban élünk; az élet ezer követeléssel lép elénk; nincs nyugalmunk, nincs elég időnk dolgozni — s mindez tűrelmetlenné tesz. S mennyi ok a bosszúságra: késések, veszteségek, elhibázott találkozások, meg nem érdemlett szemrehányások, sértegetések, bántások. Nagyon nehéz, — vagy mint mondám — sokszor lehetetlen a tűrelmet

megőrizni. Az ember maga is sokszor van rossz kedélyhangulatban, beteges állapotban: fáj a foga, feje, szeme; hogyne lenne tűrelmetlen? Agyban feküdni tétlenül napokig, éveken keresztül szenvedésben . . . értik ezt nem egyszer az ápolók, ha mindjárt „irgalmas nővérek“ is ők. Dehát vajjon mi ártatlanok vagyunk-e egészen minden körülmények között? Hát annyira lehetetlen volna-e a tűrelmet megőrizni? Szeretnők a hibát másra tolni, a tűrelmetlenség okát másban, a körülményekben keresni, de valójában mi magunk vagyunk a tűrelmetlenség oka. Nem gyakoroljuk magunkat az önmegtagadásban.

Egy szerzetes az egiptomi pusztában valamikor szintén azt gondolta, hogy csak szerzetestestvérei okai bosszúságának. Hja ő szegény ideges is volt egy kissé. Elvált tehát tőlük s visszavonult egészen; távol maradt az emberektől, hogy „ne tegyék angyali tűrelmét oly kemény próbára.“ Este vízért ment a forráshoz. A telemerített korsót a kúttól valamivel távolabb letette, hogy a forrás környékét megtisztogassa. De — ezer mennydörgős mennykő! — a korsó feldűlt, s a viz — kiömlött. Újból megmerítette s előbbi helyére állította. Ugyanaz a szerencsétlenség ismétlődött. A szerzetes már bosszankodott, de ismét telemerítette a korsót; hanem a korsó... az csak ismét engedetlen volt. Elöntötte a szerzetest az epéje; megragadta a korsót és a közeli sziklán szétzúzta. Azután leült . . . gondolkodott: ki is vala oka tűrelmetlenségének? . . .

Nem voltunk mi soha hasonló körülmények között? Ha a szél a könyv lapjait ismételten elsodorta; ha a toll újból „malacot“ csinált; ha egy szemtelen légy

folytonosan arcunkra szállt, nem bosszankodtunk soha? Nem bántott a kifakadásig, ha nehéz gondjaink között, mikor a gond terhe nyomta lelkünket, csevegő gyermekek ezer kérdéssel jöttek; ha folyton nehéz munkánkban csekélységekkel várattak, terheltek? Megőriztük mindig türelmünket? Egész életünk küzdelem a türelemért. A türelem méltó e küzdelemre, mert a szív igaz békéjét, csöndjét csak a türelem óvja s őrzi meg. S habár nehéz ezt megszerezni, s ép oly könnyü elveszíteni; mégis boldogító, vígasztaló az a gondolat, ha bírjuk azt.

Hogyan fogjunk megszerzéséhez? Sz. Bernát azt mondja: „Légy mindig jókedvü s szolgálatkész; légy kedves a beszédben, szeretetreméltó mindenkivel szemben. Tarts távol minden alkalmat a civódásra; gyűlöld az egyenetlenséget, s élj békességben. Arra törekedjél, hogy mindig megőrizd türelmedet." Türelemmel kell a türelmet keresni. Róma nem épült fel egy nap alatt. „Jaj azoknak, kik elvesztik türelmüket, mert elhagyják az igazság útját." Vagyis akik türelmetlenek lesznek minden kellemetlenségre, hamar kifáradnak a törekvés útján, s az első vereségnél végkép meghátrálnak. „A türelem Isten ajándéka, — mondja sz. Ágoston — a végtelen türelmű jó Isten adománya." „Tőle származik a türelem — mondja ő tovább — akitől minden bölcsesség jön." Az örök Isten a türelem, a mélységes béke, a megingathatatlan türelem előképe. Azért kell Tőle kérnünk a türelmet, mint a Szentlélek hét ajándékainak egyikét. De Isten ily drága ajándékot nem ad meg ám az első kérésre; nem nyújtja mindjárt törekvésünk kezdetén. *Amint az arany és ezüst tűzben próbáltatik meg, úgy próbálja meg az*

Isten az ő gyermekeit megalázások által (Sir. 2., 5.) mert: *A szomoruság tűrelmet szerez.* (Rom. 5., 3.)

„Az igazi türelmet — amint sz. Bernát mondja — csak mély alázatosság által szerezhetjük és őrizhetjük meg.“ E világon tűrnünk kell. Ott túl nem fogunk szenvedni, de ebben az életben igen. Ha azonban bírjuk a tűrelem ritka ajándékát, könnyen viselünk el minden bajt. Önmagunk folytonos meggyőzése és az állhatatos imádság leghathatósabb eszközök a tűrelem erényének megszerzésére, s megőrzésére. A mi osztályrészünk a küzdés, az előretörtetés; a győzelmi babért Isten helyezi homlokunkra.

Zavarban.

alálkoztál már bizonyára hatalmas, erős férfiúval, valóságos óriással, kinek testi magasságával és erejével azonban kiáltó ellentétben volt vékony női hangja.

Mily meglepő ellentét! Hasonló benyomást gyakorol ránk, ha megfigyelünk embereket, sokszor tudós, okos embereket, magas, előkelő állásúakat, midőn váratlanul idegennel találkoznak vagy valami nem remélt esemény kínos zavarba hozza, s a különben okos, tapasztalt társalgó, ki mindenütt fel tudja találni magát, fejét veszíti és sehogysem tudja magát összeszedni.

Erre azt szoktuk mondani, hogy elfogult és hogy zavarban van. Mit is tesz az: zavarban lenni? Ha igazi orvosságát megtalálnám, bizonyára sokan hálásak lennének érte, kik ezen ártatlan kétségben szenvednek. Tehát mi is az: zavarban lenni? Példát mondok, hogy a dolgot megvilágítsam. Egy előkelő hölgyismerősünk, ki kitünően tudja mulattatni a társaságot — ilyenkor ugyanis az ember nagyobb szabadsággal beszél, megenged magának olyan kifejezéseket is, melyek miatt máskor elpirulna — egy teaestélyen kitünő hangulatban volt, s egy eseményt akart elbeszélni, mi egyik barátnőjével történt. Az esemény

nem lehetett valami kellemes, mert midőn a legérdekesebb rész következett, tekintete véletlenül egy vele szemben ülő hölgyre, a hősnőnek nővérére esett. A szó egyszerre elhalt ajkán. Hírtelen elsáppadt, majd elpirult; nem tudott szóhoz jutni. Nehány üres szóval kimentette magát, s gyorsan eltünt az elnémult társaságból. A „zavarodottság" tehát nemcsak krónikus betegség, s nemcsak azok szenvednek benne, akik már természetüknél fogva hajlandók rá, hanem még a legmerészebbek is juthatnak olyan szorult helyzetbe, hogy minden ügyességük cserbenhagyja.

A zavar nem más, mint pillanatnyi elveszítése az önuralomnak. Ilyenkor rendesen tehetetlenek vagyunk; nem tudjuk, mit szóljunk, mit csináljunk; ügyetlenek, tapintatlanok vagyunk. Minden tudományunk, ügyességünk csütörtököt mond. Gondolatainknak, szavainknak nem vagyunk urai. Mindig akaratunk ellenére jövünk zavarba. Ilyenkor beszél az ember olyant is, amit nem mondana máskor semmiért; nem ritkán olyasmit is tesz, mit később, midőn nyugalmát visszanyeri, nagyon szégyenl. Betegség tehát zavarba jönni, s nem lehet beszámítani, mit ilyen állapotban tesz az ember. Vannak emberek kik már természetüknél fogva hajlandók e betegségre; kik valahányszor idegennel állnak szemben, mindig zavarba jönnek, akikre még nézni sem szabad, mert bátorságuk elhagyja. Az ilyenek zavara ártatlan természetű, s rendesen ügyetlenek maradnak, minden hasonló körülmények közt félénken meghuzódnak. De zavarba hozhatnak rendkivüli körülmények vagy események — és bizonyos személyiségek is, különösen ha velük szemben gyöngeségünket, vagy éppen hibánkat érezzük. Sokan zavarba jönnek

előkelő személyiségek jelenlétében, különösen alsóbb osztályú egyének, kik különben elég bátrak otthon övéik, s ismerőseik körében. Hasonló valami történik némelyeknél, ha tudósabb egyénnel van dolguk. Ez már alapjában nem más hiúságnál, amely a szellemileg alantabb fokon állót zavarba hozza. Ilyenkor az ember Dárius kincséért sem ismerné el, annál kevésbbé vallaná be, hogy nem nagyon szellemes, olvasott, tanult,s ezáltal zavarában még csekély ügyessége is cserben hagyja. Ez szégyen ugyan, de vajmi kevés ember áll távol a hiuságtól ily esetben.

Az elfogultságnak oka nem ritkán a bűntudat. Itt már jogos a szégyen. Gondoljunk csak vissza gyermekkorunkra. Ha valami rosszat cselekedtünk, nem remegtünk-e a büntetéstől, s még most is nem érezzük-e arcunkat pirulni, ha említenek hasonló dolgot. Igy van ez nemcsak a gyermekeknél, hanem a felnőtteknél is. Ez örvendetes jel különösen a bűnös lelkiismeretnél, mert ez bizonysága annak, hogy az illető még tud szégyenleni. Nem célunk teljesen kimagyarázni a zavar okát, alapjait. Nézzük a dolog erkölcsi értékét.

Az elfogultság gyöngeség. A bátorság és önérzet hiányában, vagy ami még rosszabb — a bűntudatban bírja alapját. Nem világos jele tehát a tökéletességnek, ha valaki sohasem jön zavarba? Nem lehet olyan könnyen állítani. A közönséges életben többre becsüljük, szeretjük az olyan egyéneket, kik e gyöngeségben leledzenek, mint az olyanokat, akik méltóságuk, bölcseségük tudatában félvállról néznek másokra s kiket — mint mondani szokták — semmi sem hoz zavarba. Azonban, ami késik, nem múlik: még nem állottak az ilyenek igazi

ellenféllel szemben: találkozik majd náluknál okosabb, ügyesebb, merészebb s szerepüket akkor csakhamar lejátszák, büszkeségük megtörik. Az egyedüli, kit nem lehet zavarba hozni, az igazi alázatos. Ezen állítás nem túlzás. Az alázatosság kijelöli helyünket: „Légy utolsó!" Ennél alább már senki meg nem alázhat. Semmi sem szégyenít meg, ha mi magunkat mindennél kevesebbre becsüljük. Ha tudatával bírunk gyöngeségünknek, tökéletlenségünknek, nem félünk az emberek ítéletétől. Az alázatost azért tölti el gyöngeségének és szegénységének érzete, mert Isten szeme előtt látja magát. Ki ismeri, mit érünk, mik vagyunk a Mindenható kezében.

Ez nem teszi őt kislelkűvé, nem fosztja meg önuralmától, nagyon jól tudja, ha Istenre bízza magát, jó kezekben van ügye. Sz. Benedek a tökéletesség első fokának nevezi azt, ha Isten jelenlétébe helyezzük magunkat, s úgy viselkedünk, mintha Isten szemei csak folyton rajtunk pihennének. Hogyan is hozhatná az alázatost az emberek jelenléte zavarba? Hiszen Isten van vele és benne, Vele pedig ki mérkőzhetik meg, ki hozhatja őt zavarba? Nincs oly előkelő, oly hatalmas, oly bölcs senki, mint Isten, s ha Isten nem ítél el, mi sem hozhat félelembe e világon. Képzelni sem lehet, hogy egy igazi szent valaha zavarba jött volna. Ott van Mária, az Urnak alázatos szolgálója. Az angyal tekintete, megjelenése bámulatba ejtette, de nem hozta zavarba. Csodálatos a sz. Szűz nagy alázatossága föllépésében és szerénysége: nyugodt, csöndes, mi sem zavarhatja meg. Törekedjünk hát Isten gyermekeinek szabadságára. Építsük reményünket az alázatosságra, mint erős alapra, s csak akkor remegjünk, ha üres kézzel kellene Isten előtt megjelennünk.

Szokás.

z öreg Anti bácsi télen-nyáron, kalapját kezében tartva szokott végigballagni a város utcáin öreges lépteivel. S ha kérdezték, miért teszi ezt? „Megszoktam én már ezt," felelt — „régi szokásom." „Igy szoktam reggelizni;" „szivar nélkül nem tudok munkához fogni;" „az nálam a dolgok rendes menete;" „így szoktam nevemet aláirni;" „ez az én napi sétám, szokott űdülésem;" „megszoktam már gyermekkorom óta;" „mindig így szoktam cselekedni", — így szoktak az emberek rendesen felelni ha járásuk, beszédjük, öltözködésük, életmódjuk okát kérdezzük.

Szokás! megszokás! Eszembe jut itt a sajátságos, különös, megmagyarázhatatlan, jó és rossz szokások egész halmaza, s bizonyos szellemi undor tölt el. Ha bármely ember egyéniségét, életmódját, megjelenését, föllépését megfigyeljük, látni fogjuk, hogy az nem más, mint a szokások láncolata. Vannak jó és rossz, de vannak közömbös szokások is. Valamely szokást tehát nem lehet mindjárt elvetni; kutatni kell annak okát, származását, s hogy mi haszon vagy kár származik belőle.

Mi a szokás? Igy határozhatnók meg talán: valamely cselekmény gyakoribb ismétlése által szerzett

könnyedség, készség, hogy hasonló esetekben s hasonló körülmények között mindig egyformán járjunk el. A szokás érzékeink, testi szevezetünk, s tagjaink nehézkességének következménye. Tagjaink, érzékeink, mondjuk — a tétlenségnek, lustaságnak hódolva, szivesebben cselekszenek egyformán, s mivel lelkünk működésében reájuk van utalva, ugyanazon törvény alá esik.

Szokásaink tehát kiterjedhetnek gondolatainkra, szavainkra és cselekedeteinkre, de nagyon befolyásolhatják érzelemvilágunkat, s nézeteinket is. Minél gyakrabban ismétlünk valamely cselekedetet, annál inkább megszokjuk azt, annál mélyebb gyökeret ver bennünk.

A szokás hatalom: consuetudo est altera natura, — a megszokás második természet. Uralkodik, parancsol, zsarnokoskodik, még az erős akarat is nehezen küzd meg vele s nem tiporja le. Azon szerveink, melyek működésükben akaratunktól függetlenek, dolgaikat a természet törvényei szerint végzik; ezekhez alkalmazkodnak más szerveink működései is és megalkotják a szokás törvényét, mely szinte szükséglet természetünkre nézve.

Azon szokások, melyeket öröklünk vagy amelyekbe belenevelnek, vagy amelyek erkölcsi vagy éppen vagyoni állásunkkal járnak, velünk fejlődnek s egész tevékenységünkre bizonyos befolyással vannak: megalkotják az egyéniséget.

Így megtaláljuk minden emberben családjának, állásának egy-egy tipusát jobban vagy gyöngébben kialakulva; vele jár mindig bizonyos sajátosság, amelyről ráismerhetünk. S vajjon ez nem kifejezése-e az életszokásoknak? Ily tág értelemben mindnyájunknak vannak

szokásai. De a léleknek a szokás hatalmán fölül kell emelkednie. Nem szabad engednünk, hogy a szokás rabjává tegyen, különben könnyen célt tévesztünk.

A szokás legyen az a teher, mely nélkül könnyü csolnakunk nem mehet biztosan a hullámok fölött, de ne legyen az a „teher" terhünkre.

A szokás embere az olyan, aki szokásainak hatalma alatt görnyed, mint rabszolga; elveszítette önállóságát, önuralmát s alig áll az oktalan állat fölött,mert akaratnélküli báb, amely akarat nélkül követi a természet törvényét. Mindnyájan — hiába is tagadnók — hódolunk bizonyos szokásoknak. A szokás hatalma ural nemzeteket; erkölcse nemzedékről-nemzedékre szóló jog, törvény lesz. Kétségtelenül világos tehát, hogy mivel a szokásnak világmozgató hatalma van, nagyon fontos, milyen az a szokás: a jó szokások boldogítanak, a rosszak romlásba visznek. Ez világos, mivel minden szülő, nevelő, minden gyóntatóatya, s mindnyájan ismerjük a rossz szokás vészthozó hatalmát s mindannyian azon fáradnak, hogy fölvegyék ellene a harcot.

S a rossz szokások akaratnélküli, gyáva rabszolgája nyög e teher alatt; fölfegyverzi magát jó elhatározásokkal és mégis elbukik újra meg újra. Mindig mélyebbre sülyed; minden visszaesése vészthozóbb; akaratereje, ellenállási képessége gyöngül; erkölcsi ereje, önérzete elalszik.

A rossz szokások a legveszedelmesebb ellenségek, mert az ember bensejében, szívében fészkelnek. A férgek, a moly a legelrejtettebb szögletekben tanyáznak; a rossz szokások is a romlott természet mélyeire bocsátják gyökereiket. Követei, segédcsapatai a sátánnak; árulók

a saját táborukban, kik az ellenség előtt kaput nyítanak; kúszó növények, melyek a tápláló nedveket elvonják, s megakadályozzák a fejlődést, a növekedést a jóban. Véletlenül csúsznak be, kicsinyes dolgok nyitnak útat nekik; az ujság ingere, egy őrizetlen pillanat gyönyöre, a rosszra vivő alkalom váratlan kínálkozása. Ha nem áll őrt az erős akarat, ha nem érez a lélek mély gyűlöletet a bűn iránt s különösen, ha a kegyelem édesgető hívását nem érti meg, gyorsan belopódzik a szívbe a rossz, növekszik mint valami élősdi; táplálkozik a lélek véréből.

A rossz szokások eltompítják az érzéket; széttépik a kötelességtudás kötelékét; rabláncra verik a szerencsétlen áldozatot, s a nyomorult nyög, sóhajtozik, míg azután megszokja a nyomort, közönyös lesz, sőt jól is érzi magát benne.

A jó szokások a legjobb barátok, az erény őrizői, ápolói. Alapjai a józan, istenes életnek. Rendre, szorgalomra, mértékletességre késztetnek; megtanitanak az időt megbecsülni, tehetségeinket jól, helyesen érvényesíteni. Második természet lesznek. Kedvessé, szeretetreméltóvá, figyelmessé, szerénnyé, s szolgálatkésszé tesznek. A jó szokások a külső embernek bizonyos méltóságot, fölényt kölcsönöznek.

S ha a jó szándék vezeti a szokást, s a kegyelem harmatja táplálja azt, az erények termőtalaja lesz a szív.

Szokásaink legtöbbje sem nem jó, sem nem rossz, tehát közömbös, s így az erényes életre nézve értéknélküli. S tényleg ez így volna? Látszólag igen, de ha komolyabban vizsgáljuk, látni fogjuk, hogy vagy egyik vagy másik irányba inkább hajlanak: vagy az erényhez vagy a rosszhoz

készitik az útat. A végcél a legfőbb ezeknél. Mert vannak ám különös, látszólag közömbös, sajátos szokások, melyek ártatlanok, melyek fölött nevetünk s nem vetjük meg azt, aki benne leledzik. De az ily sajátos szokás mögött rendesen rejlik jó adag haszonlesés, önzés, érzékiség, restség vagy éppen hiúság és kevélység. Azért jó vigyázni az ily beteges kis kinövésre is. Mert jóllehet az egész személynek bizonyos fölényt kölcsönöznek, mindazonáltal legtöbbször akadályozzák az egyént bizonyos jellem gyöngeségek leszokásában, amelyeket azon szokások magukban rejtenek, s amelyekben megerősitik. Mit tegyünk tehát? Hogyan viselkedjünk a szokásokkal szemben? Ha igaz eddigi fejtegetésünk, akkor önként kinálkozik a következtetés: le kell vetkőznünk a rossz szokásokat s törekednünk kell a jókat elsajátitani, azokat ápolni. A rosszat le kell gyűrni s helyébe ellentétjét beültetni.

Tudjuk jól, hogy a kath. egyház messzelátó bölcsességgel nem ritkán tűrt meg bizonyos pogány szokásokat vagy nemzeti ünnepeket, de azokat valamennyire mégis keresztény jellegűvé iparkodott tenni vagy más jelentést törekedett nekik kölcsönözni; ismeretes, hogy lassankint a keresztény felfogás átalakitja az egészet. Éppen igy le lehet lassanként vetkőzni a rossz szokásokat. A szülőknek, nevelőknek kötelessége tehát arra törekedni, hogy a gyermekben a fejlődő rossz szokásokat már csirájukban elfojtsák, s az életbe őket csak jó szokásokkal fölékesitve bocsássák. Ebben áll a nevelés művészete.

A jól irányított keresztény törekvés nem más, mint folytonos levetkőzése, eltiprása már csirájában a rossz hajlamoknak s ápolása a jóknak. Nehéz küzdelem

fáradságos munka ez, de Isten segitő keze vezet, s akkor sikerül minden. Ha sikerült lenyesni ily vadhajtást, ültessünk helyébe azonnal egy nemeset. „Küzdj férfiasan“ — mondja Krisztus követése — „szokást szokással kell leküzdeni.“ A szokások szülőanyja: a példa. „A példa vonz.“ Ez áll a jó és rossz szokásra egyaránt. Ha szorgalmasan kerülünk minden rossz társaságot, bűnre vivő alkalmat, rossz könyvet, annál gyorsabban, könnyebben sikerül a rossz szokások jármából megszabadulni.

Előképünk Jézus Krisztus, ki rövid nyilvános földi életében a jó szokások és keresztény erények ragyogó példáját nyujtotta nekünk. Nyomába kell lépnünk. — Vércsöppjei jelzik az útat. A beteges kinövéseket le kell nyesnünk, s helyükbe ültessünk egészségeseket.

Van valami az ember életében, mi sohasem válik szokássá; az élet vége: a halál. Végét veti ez a jó és rossz szokásoknak egy csapásra; nem tesz köztük különbséget. De fontos ám, életkérdés, minő szokásokkal talált az örökkévalóság kapúőre. Szokásaink eltörülhetetlen jelleget nyomnak homlokunkra. A halál pedig jön, hogy kötelességét teljesítse, hogy megszüntesse az életet, — s azután jön az itélet . . .

II.

„Egymás terhét viseljétek; igy töltitek be a Krisztus törvényét.“ Gal. 6. 2.

„Csak azért sem“.

zámláld meg, ha tudod, hogy egy tavaszi pompájában díszlő cseresznyefán hány virág van! Egyik sem egyforma a másikkal! Nézd csak, az apró szárnyasok mily megszámlálhatatlan sokasága fürdik meg a lenyugvó nap utolsó sugarainak fényében; nyitsd föl csak szemeidet s nézd, mennyi szorgalmas hangya dolgozik itt; kettő sem egyezik teljesen.

Igy van ez a növény és állatvilágban, igy van ez az emberek között is. Ha összegyűjthetnők az emberek milliárdjait, kik az első emberpár óta e nyomorult sártekén éltek, küzdöttek, bámulva kellene látnunk, hogy mennyire különbözők az arcvonások, modor, gondolkozásmód, viselkedés. Amint a külső elüt egymástól, úgy különböznek a gondolatok, érzelmek is. — Az emberi lélek sokféle az ő működéseiben . . . változatosabb, mint a test, az ő hajléka, amely magában rejti s hordozza, de amelyet ő éltet.

Mi az egyéniség? Az a sajátos valami, amely a személyiséget kialakítja: fölfogását, nézeteit, kívánságát, törekvését irányítja. A Teremtő alkotóereje nyilatkozik-e benne meg, vagy az életviszonyok befolyása okozza ezt?

Talán mindakettő. De mi a kialakult egyéniség tökéletes szépségének azon fokát, melyet Isten bölcsessége számunkra kijelölt, sohasem érjük el éppen nagy gyöngeségünk miatt.

A nevelés, szokás, különösen a vallás jótékony befolyása símitják, alakitják a sajátos, beteges kinövéseket, de azok mégis csak gyöngeségek maradnak.

S ha már az arcok olyannyira külömbözők, menynyivel inkább különböző a lelki világ. Mit akarunk ezzel mondani? Azt, hogy nézeteink, vágyaink és akaratunk eltérésének megvan a maga elég fontos oka, mert mi az egyiknek nehéz, szinte elérhetetlen, az könnyü a másiknak; ami azt bántja, bosszantja, örömet okoz amannak. Külömbözők az ízlések, külömbözik a hallás, szaglás; ép úgy eltünnek egymástól az akarat és fölfogás a külömböző egyénekben. Innen származik azután a nézeteltérés, az ellentmondás.

S van-e alapja az ellentmondásnak? Az ellentmondás a megismerésben, fölfogásban, izlésben és érzésben valamennyire bir alappal. Az ellentmondás, vagyis az ellenkezésnek külső nyilvánítása pedig lehet néha hasznos vagy káros, helyénvaló vagy illetlen, néha talán éppen szükséges is; de mi valami másról akarunk most beszélni; melyet ellentmondási viszketegnek nevez a magyar.

Ha az ellenkezés lelkünkben minduntalan vihart támaszt, s mi ezt a vihart minden alkalommal dühöngeni, pusztítani engedjük; ha mások beszédjében, viselkedésében folyton csak bántást, sértést látunk, mit mi nem késünk hasonló vagy súlyosabb gorombasággal viszonozni; ha beszédünk, eljárásunk szinte akaratlanúl oly

durva, bántó, hogy föltétlenül sebez, akkor meglehetünk győződve, hogy az ellentmondás lelke lakik bensőnkben. Hogy ez az éltető szeretet lelke lenne, ki fogja állitani? Rokon ez az örökös ellenmondás lelkével, a sötétség lakójával.

S ez mélyen gyökerezik az emberben. Átkos maradványa az első szülők bűnének, mely örökség gyanánt száll apáról fiúra s mindig újabb vadhajtásai nőnek. Ők ellenmondtak Isten akaratának, parancsa ellen cselekedtek, s az ellenkezés e gyöngesége örökségül maradt reánk. Megnyilatkozik már a gyermekkorban. Még nem tudja az istenadta poronty megmondani: mi bántja, de földult arcocskája, kiabálása, tombolása világosan mutatják, hogy akaratának érvényt akar szerezni. „Tedd be az ajtót Ferike“ — szól a mama, és a kis gonosztevő, mivel bántja, hogy előbb arcocskáját édes anyja megsímogatta, még jobban kinyitja. „Hagyd azt ott Berta!“ S lám, mivel nem szabad bántani a mama ollóját, mily bosszús a kis baba. Nem szabad bántani s mégis ...

Az okos és szigorú nevelés megtörheti az ellenkezés hajlamát; az illemtudás és társadalmi érintkezés, „surlódás“ visszafojthatnak ily beteges kinövéseket, de ezek mellett a leghatalmasabb, jótékonyan gyógyító befolyást a léleknek ezen gyöngeségére mégis a vallás gyakorol. Ez kölcsönöz a küzdő akaratnak erőt, hogy megvívjon önmagával. Ha váratlanúl izgatja vagy bántja valami beteges önérzetünket, széttörik a gát s féktelenül tör elő az ellenkezés vadállatisága, mint álmából fölzavart oroszlán, hogy odadobja; nem és nem! Az ellenkezés e szava mily könnyü, mennyire ismert,

elterjedt. A gyermekek mily hamar eltanulják: természetesen könnyebb nekik ellenkezni, s így saját akaratuknak szerezni érvényt, mint engedelmeskedni. S ez oly annyira talál a kor fölfogásához, mely szereti az ellenkezést az örökös „igen“ unalmas, gyűlöletes előtte. S igaza is van valamennyire, mert hiszen ha szórakozni, társalogni akar az ember, meg kell hallgatnia a legkülönbözőbb véleményeket. A nézetek nyilvánításánál és az eszmecserénél nincs unalmasabb mint az örökös beleegyezés, fejbólintás.

Sőt az ellenkezésben lehet valami gyönyör, kellem is. De ez már nem esik büntető eljárás alá: ez nem az ellenkezés lelkének megnyilvánulása. Aki a civódó ellenkezés gyöngeségében szenved, vagy másokat abban sínylődni lát, az érti mi az.

Mit cselekedjünk, ha mi e betegségben szenvedünk és annak áldozatai vagyunk? Az ellenkezés, ellentmondás egyike az emberi gyöngeségeknek: beteges kinövés. Hogy meggyógyíthassuk e betegséget, föl kell azt mindenekelőtt ismernünk, hogy t. i. mi tényleg könnyen ingerlékenyek és hajlandók vagyunk az ellenkezésre. Ezt arról ismerjük meg, ha minden különös ok nélkül még oly egyénekkel is ellenkezünk, akiknek tisztelettel tartozunk; ha minden alkalommal ellenkező nézetünk van, s azt csak bizonyos személyekkel szemben védjük, vagy csak, ha valamivel bántanak, ellenkezünk.

Meg kell jól vizsgálni e baj ismertető jeleit, s kutatni gyökere után: vajjon beteges lehangoltság, lelki fájdalom vagy ideges ingerlékenység vagy talán sértett büszkeség okozza-e? S ha fölismertük a bajt, válasszuk

meg jól az orvosságot s lépjünk föl önmagunkkal szemben erélyesen. Ha az nemcsak beteges lehangoltság, akkor kemény harc vár reánk.

A szenvedélyes ellenkezés kiáltó ellentéte a szelidségnek, mely az alázatosság nővére. Az ellenkező lelkületü ember e két erénynek egyikét sem bírja. Amily fokban növekedünk a krisztusi alázatosságban és önmeggyőzésben: úgy fog fogyni bennünk az ellentmondás rossz szelleme. Küzdelembe, munkába kerül leküzdeni az ellenkezést mindig, de minden kis győzelem édes örömérzetet okoz s megerősít a jóban.

Hogyan viselkedjünk azokkal, kik ellenkezni szeretnek? Ha az ellenkezés betegség, akkor úgy kell bánni vele, mint betegséggel. A beteget mindenek előtt gondozni kell és figyelemben részesíteni. Hogy betegsége gyógyításához fogjunk-e, attól függ: minő viszonyban vagyunk a beteggel, s kötelességünk-e őt nevelni vagy talán személye iránt éppen tisztelettel tartozunk. A szeretet, a krisztusi okosság sok mindenre megtanit ilyenkor; mindenekelőtt azonban vonjuk le magunknak a tanulságot, s ha nem szenvedünk e gyöngeségben, iparkodjunk mindinkább megerősödni a szelídségben.

Ellentmondás ellenkezést szül. Ha két kemény fej összeütközik, szikrák szóródnak széjjel. Van a léleknek bizonyos egyensúlya, mely benső békéből származik, mely az egész embernek bizonyos édes kellemet kölcsönöz, s hamarább szerez fölényt, mint bármily ellenkezés. Miért is ellenkeznének különben a nézetek, s fölfogások oly egyéneknél, kik egymást kölcsönösen szeretik s megbecsülik?!

Az égben egy szív egy lélek leszünk: ott nincs ellentmondás.

Bosszúság.

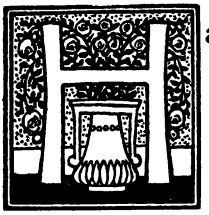

Ha a főnök úr olyan kedvében van, hogy hivatalnokai gondosan kitérnek útjából; vagy a nagysága mindenben gáncsolni valót talál, semmit sem lehet kedvére tenni, akkor rendesen azt mondják: ideges . . . bosszús . . . S ez az izgatott állapot lehet oly mérvű, hogy még a falon zümmögő, ártatlanul tovarepülő légy is bántja, s szívesen dobná utána a tintásüveget. No az ilyen már igazán ideges... bosszús.

Mi az a bosszúság? Gyöngeségeink egyike; kinzó, bántó gyöngeség. Bosszús az, aki nagyon érzékeny minden iránt. Bármily csekélység bántja, ingerli. A bosszúság beteges kedélyállapot, rossz hangulat, melyet bármily csekélység, egy barátságtalan szó vagy tekintet is izgat. Történik valami, ami akaratunk, természetünk ellen van, nézeteinkkel, terveinkkel ellenkezik, cselekvésünkben akadályoz vagy valami veszteség, csapás ér: bosszúsak vagyunk és kiállhatlanok. Ezeken sokszor nem sikerül túltenni magunkat, pedig a bosszúságot elnyelni, önmagunkat meggyőzni: erény. Ha hajlandók vagyunk a bosszúságra, s annyira ingerlékenyek, hogy másoknak bárminő szavai, cselekedetei, gyakran véletlen esetek, körülmények, kényelemhiány — bántanak, izgatnak, s ennek azonnal kifejezést

is adunk, — akkor igazán kiállhatatlanok vagyunk. A boszszúság tehát izgatott, beteges lelki állapot, amely miatt környezetünkre, de önmagunkra nézve is valóságos teher vagyunk. Könnyü belátni, hogy ez az állapot valóságos betegség.

Mielőtt e hiba nagyságát mérlegelnők, forrásait kutatnók vagy orvoslásáról gondoskodnánk, nézzük: hogyan nyilatkozik meg, s minő következményei vannak? Be fogjuk látni, hogy ez bizony egy ártalmas, nagyon gyakori beteges kinövés, mely sok kellemetlenség oka a társadalmi életben, s amely ellen vajmi nehéz orvosságot találni.

A bosszúság három alakban nyilatkozhatik: lehet néma, hangos és cselekvő.

Mutatkozhatik alattvalóval, egyenrangúval vagy föllebbvalóval szemben, s egyszersmind jelentőségében és következményeiben is különböző. Fontos tehát: kik vagyunk mi, s kivel szemben adunk kifejezést bosszuságunknak. Az elüljáró otthon vagy hivatalában nem fogja bosszúságát elnyelni. Ha mégis elnyeli, ez csak a vihart megelőző nyomasztó, vésztjelző csönd s az alattvalók, kik a kedély barométerét oly hirtelen a fagypontra szállni látták, ha nem menekülnek, készülhetnek a vihar közeli kitörésére. A legkisebb ok elégséges, hogy a gát szétszakadjon. A Jupiter tonans, a mennydörgős Jupiter uralkodik akkor. Fölényt követelnek szavai, durvák és sértők. Rendelkezik. parancsol, büntet, tesz, mit később megbán... Minél magasabban áll valaki, annál közelebbi a veszély, hogy bosszusága a józan ész, okosság korlátait áttöri s beláthatatlan károkat okoz. A felelősség itt rettenetes. Mindenekelőtt a tekintély szenved az ily kitörések által.

S ha gyakran fordulnak elő, megölik a szeretetet, megássák a tisztelet sírját. Hányszor maradnak kitörülhetetlen nyomok az ily pusztitások után a lélekben...

A bosszúság korlátlan kitörése magas állású egyéneknél a tekintély és hatalom csorbítására vezet. Az egyenranguak, mint testvérek és kortársak között szintén a bosszúságnak jele, ha „egymással nem beszélnek." S ha szólnak, durvák, gorombák, kiméletlenek aszerint, amilyen jellemek állanak egymással szemben, s aminő viszonyban vannak; ilyenkor nincs kimélet. Ha a megtámadott hasonlóval vág vissza, kész a civódás. Szeretetlenség a legközelebbi következménye azután jön a nézeteltérés, végül a szakadás. De néha még alattvalók is szenvednek e betegségben, kik pedig tisztelettel és engedelmességgel tartoznak; ezeknek bosszúsága valóságos kereszt az elüljáróra nézve. Neveletlen, rossz gyermekekkel szemben lehet védekezni, de öregebb cselédekkel, s hivatali alárendeltekkel ily esetben nincs mit csinálni. Ezeknek a csöndes bosszúsága leggyakoribb. Hiszen nem is kelnek ki nyíltan főnökük ellen; tehát csak hallgatnak, bosszankodnak s magukban duzzognak. Sz. Benedek nagy gondot forditott arra, hogy az elüljárók tekintélyét megvédje, s ebből kifolyólag, ismervén az emberi gyöngeséget, regulájában külön rendelkezik arról, hogy övéi között a duzzogás lábra ne kapjon. Utasitja az elüljárókat, hogy néha miként legyenek csekélyebb dolgokban engedékenyek, csakhogy ne szolgáltassanak duzzogásra okot. Valami szörnyűségesen veszedelmes dolog tehát az a duzzogás. Elidegeníti a sziveket; megássa sirját a köteles szeretetnek és bizalomnak.

Bensejében ilyenkor szigorubban ítél az ember: keserűbben fakad ki és sötétebben gondolkozik.

Amint a zsidó nép Mózes ellen zúgolódott, „az Úr ellen zúgolódott". Óvakodjatok tehát a duzzogástól, mert az mitsem használ s őrizzétek meg nyelveteket, *mert a titkos beszéd sem marad büntetés nélkül.* (Bölcs. 1., 10—11). De gyakran nemcsak savanyú arc mutatja, hogy haragszunk, hanem kiszalad egy-egy goromba sértés is, s a munka csak lassan, hanyagul megy.

A bosszúságot talán igen sötét színekkel festjük. Mégis ne itéljük meg e gyöngeséget oly keményen. A bosszúság szenvedőleges állapot, beteges elégedetlenség következménye, s legnagyobb teher arra, aki benne van. Inkább sajnáljuk a szegényt, habár nem ritkán minket is abba a hibába sodor, mert e betegség legnagyobb ártalma abban áll, hogy ragadós. Ki merészel tehát itélni a felelősségek tekintetében? Ki állíthatná, hogy az izgatók kevély indulatait mindig lehetséges megfékezni

A bosszúság betegség. A bosszús ember maga szenved inkább testileg, gyakran lelkileg is s nem bír legtöbbször minden erőlködése dacára sem uralkodni fölötte. Mások is szenvednek miatta s igen sokszor ő nem is tud erről. Bánjunk tehát az ilyennel mint beteggel, kinek kiméletre s türelmes gondozásra van szüksége.

Három ellenszer ajánlható e gyöngeség gyógyítására: fölolvadni, levezetni, elzárni azt. A bosszúság gyulladásos betegség; kinzó, mérges anyagok gyűlnek összse, s a kedélyt elkeserítik. Oldjuk fel ezt a mérges anyagot; kutassunk oka után. Vagy testi betegség a forrása: gyógyitsuk azt meg; vagy lelki bánat; s ezt

enyhítsük. Ha ez nem sikerül, törekedjünk kitérni, barátságosnak lenni, a bántást nem venni észre, a beteget szórakoztatni, fölvíditani — szóval türelemmel s szeretettel bánni vele.

S ha ez sem vezet célhoz, a baj utját legalább el kell zárni. Igen sokszor egy okos szó, komoly föllépés vagy néha még egy jóakaratu szerény kimentés is sokat tesz.

A bosszúság okát el kell távolítani és időt engedni, hogy a beteg önmagához térjen. Ne mondjátok: ez mind szép, igy a környezet valósággal a szentek türelmével kell, hogy birjon, s a beteg szabadon gyötörhet mindenkit. A betegnek is vannak kötelességei. Számára is három orvosság van: türelem, türelem és türelem. Türelemmel kell viselni a keresztet, melyet Isten egyik-másik betegség alakjában vállainkra tesz; de törekednie kell keresztjét egyedül viselni, s viselését lehetőleg édessé tenni.

Türelmet kell gyakorolnia környezetével is. Mindennap, sőt napjában többször el kell magát határoznia, hogy gyöngéjét iparkodik leküzdeni, mások iránt elnéző lenni.

Türelmesnek kell lennie önmagával is. Ha bosszús kitörései el is keserítik, ne veszitse bátorságát. Imádkozni, imádkozni és imádkozni. Borúra derű! *Tűrelem végzi a tökéletesedés munkáját.* (Jak. 1., 4.) Ez a Szentlélek ajándékainak egyike s nem lehet azt egy nap alatt megszerezni. Vágyakozva kell azért kérnünk Istentől a tűrelem kegyelmét, s bizalommal várnunk arra.

Érzékenykedés.

bosszúság és érzékenykedés nővérek; ez utóbbi azonban rosszabb természetü. A boszuságban van néha valami tiszteletreméltó; van néha valami mentsége vagy legalább megérthető. Az érzékenykedés finomabb természetü, de kicsinykedő, zárkózott és sokkal mélyebben ül a lélekben.

A bosszúság gyöngeség, sokszor talán nagyon is bűnös gyöngeség, de mégis beteges természetünknek beteg kinövése, míg az érzékenykedést csak kezdetleges állapotában és kisebb esetekben nevezhetjük gyöngeségnek. Ha már egyszer mélyre bocsátotta gyökereit, többé nem gyöngeség, hanem hiba. De van egy gyöngéd kis növényecske, neve: noli me tangere — nebánts virág. Leveleit aggodalmasan csukja össze, ha valami idegen test közelségét csak meg is sejti. Ehhez hasonlítsuk-e az érzékenykedést? Nem talál egészen a hasonlat. Ez a kedves kis virág inkább hasonlitható a gyöngéd, érzékeny szívtisztasághoz, — az emberi érzékenykedés számára nincs hasonlat a természet rendjében. Talán igen szigorúan itélünk?

Az érzékenykedés a kevély embernek bizonyos beteges hajlama, mely szerint más emberek viselkedése

vagy beszéde által igen könnyen sértve érzi magát és kedvetlen lesz. Ha mentegetni akarjuk e gyöngeséget, néha vissza lehet vezetni talán bizonyos ideges hangulatra; de mihelyt gyakran és könnyen jelentkezik, tehát szokásszerűvé vált, ha mindig mélyebbre nyomul s megnyilatkozásában kínosabb, így már kétségkivül komoly lelki betegség. Az érzékenykedés tehát hiba, beteges állapot, sőt szerencsétlenség.

Az érzékenykedés hiba. Ha egy csillagászati célokra készített fizikai eszköz oly ügyesen van szerkesztve, hogy a legkisebb benyomásokat s változásokat is hűségesen jelzi, azt mondjuk: pontos eszköz s jól megfelel céljának... De az az ember, aki feszült figyelemmel lesi mások viselkedését, s akit minden kevésbbé meggondolt szó kellemetlenül érint; minden beszédet, eljárást mint ellene irányulót fog föl; minden legkisebb s hozzá még talán csak képzelt figyelmetlenséget becsülete ellen irányitott merényletnek tekint, — az ilyen ember kétségkívül sajnálatraméltóan beteges állapotban sinylődik. Az érzékenykedés nem más, mint könnyen sérthető kevélység. Az érzékeny ember igényt tart bizonyos előnyökre, melyeket mindenki köteles neki megadni, s ha valaki figyelmen kívül találja hagyni, sértve érzi magát; követel magának bizonyos képzelt jogokat, melyeket azonban ő másoktól megvon, s ha tőle is megvonják, úgy vége a világnak. Sokat tart külső becsületére; mindenfelől veszélyeztetve látja azt, s kész érette minduntalan harcot vívni. Az érzékenykedés hiba vagy legalább is sok hibának szülőanyja, mert szeretetlenség, idegenkedés, féltékenység és könyörtelenség, mint meg-

annyi bojtorján, belőle származnak; — keményen szólok talán, — de utálatos, farizeusi tulajdonság az érzékenykedés.

Az evangéliumban oly sokszor emlegetett farizeusok élő mintái az érzékenykedőnek, csak állítsuk őket szemeink elé: hogyan kisérték az Üdvözítő minden lépését árgusszemekkel *és megfigyelték őt szüntelen.* Mily gondosan figyelnek minden szavára: azokat elcsavarják hitetlen szívükben, s rosszul magyarázzák bűnös ajkaikkal.

Számukra az élet ígéi méregforrások; sőt az isteni szeretet csodáit is úgy tekintik érzékenykedésük sötét szemüvegén át, mint támadást a törvények külső megtartásában, szőrszálhasogatásig menő pontosságuk ellen.

Az érzékenykedő mindenkiben üldözőt lát; azt hiszi, hogy minden ellene van irányitva, mindenben ő a céltábla. Ezáltal fokozódik ingerültsége; — egymásután követi el a szeretetlenség, kíméletlenség, durvaság hibáit, míg szentül hiszi, hogy ő tűri el ezen hibákat mások részéről; s míg másokat sötét szemüvegén át rosszaknak néz, őmaga — fájdalom azzá lesz.

Honnan van az, hogy még jámbor személyek is néha nagyon érzékenyek? Azt hinné az ember, hogy ez lehetetlen dolog. Az igazi jámborságban ki is várja ezt a betegséget? De mégis nem ritka, hogy olyanok, akik sokat tartanak vallásosságukra, s tényleg elég jó, kifogástalan keresztény életet élnek, s van még jóakaratuk is, hogy önmagukat tökéletesítsék, mindezek ellenére ezen sajnálatraméltó betegségben sínylődnek. Talán nem is tudják mennyire szánandó az állapotuk. Itt

hiányzik az önismeret, mert hiányzik az alázatosság is. A mások hibáit saját tökéletességükkel vetik egybe, s úgy ítélnek azok fölött, — ez pedig nagyon csal. Az érzékenykedés igazságtalanná tesz mások iránt. Kicsinyeskedésre vezet, vagy mondjuk inkább: az érzékenykedés lényegében kicsinyeskedés. Máskép hogyan fújhatná föl még az udvariasság külső formái ellen szándék nélkül elkövetett apró hibákat is ?! — Az életet valódi becse szerint nem értékelhetjük, ha a fölszínen járunk; kicsinyeskedésekkel keserítjük mások boldogságát, s rontjuk meg saját nyugalmunkat.

„Nem nálunk tette első látogatását". — „Tizennégy nap óta nem is mutatta magát; valami bizonyára történt". „Mindjárt észrevettem, hogy erősen fikszírozott," vagy „kitért előlünk;" „még tekintetére sem méltatott;" — ilyen s hasonló beszédet gyakran lehet hallani. A kicsinyes érzékenykedő, aki mások beszédje, ruházkodása, köszöntése s viselkedése miatt minduntalan boszszankodik, idegenkedik: az ilyen a szenvedett sérelmet nem feledi soha; szüntelen szemei előtt hordja s így még nagyobb hibába esik.

Az érzékenykedés gyanakodóvá tesz. Az érzékenykedő feszült figyelemmel les el mindent, s mindent önmagára vonatkoztat; minden kevésbbé megfontolt szóban sértést lát; figyel a beszéd hangjára, a szavak kiejtésére, a tekintetekre és köhintésre s ezzel gyötör másokat, kínozza önmagát. Nem szükség vaknak lenni, s mindenre szemet húnyni; sőt kötelessége az embernek becsületére s jó hirnevére vigyázni, de gyanakvónak lenni és mindenben fenyegető veszélyt látni, — hiba.

Éppen azért az érzékenykedés igazságtalan, mert minden rendetlenséget lát; nem feled el semmit; minden képzelt vagy kiállott sérelmet megőriz szíve mélyén; tele van előítélettel s mindenkit az első, talán elfogult benyomás szerint ítél meg.

Ítélete kemény s amily finom az érzete önmaga iránt, oly kiméletlen másokkal szemben. Meggondolatlanul vádol lelkében másokat.

Az érzékenykedés tehát nagy szerencsétlenség a környezetre, de legnagyobb arra nézve, ki benne szenved, mert az ilyen megnehezíti, sőt lehetetlenné teszi a barátságos, bizalmas közeledést. „Hogyan is kezdjünk hozzá; hogyan is csináljuk, hogy őt meg ne bántsuk?" „Minden figyelem dacára rossz néven vehet valamit; találhat arckifejezésemben, szavaimban, levelemben, ami őt megbánthatja." Igy tehát inkább kitér az ember az ilyen elől: megszakít vele minden összeköttetést s megkíméli magát a folytonos kínzástól.

Minő gyötrelem egy főnökre nézve, ha alattvalói érzékenykednek, finnyáskodnak. Nem tudja, hogyan tegye meg a legszükségesebb megjegyzést is, hogy meg ne sértse egyiket se. Sokáig válogatja szavait: várja a kedvező alkalmat; burkolja a dolgot, s a lehető legenyhébben adja elő s mégis . . . mogorva arcokkal találkozik szeretetteljes figyelmeztetése.

A finnyáskodás, érzékenykedés nemcsak testvére a bosszúságnak, hanem szívesen ver gyökeret vele ugyanegy talajban, s ahol együtt vannak, ott vége minden békének. Ennélfogva sohasem tudja meg a finnyáskodó

az igazságot, csakhogy béke legyen. Mindenki menekül előle s hallgat hibáiról. Ez nagy szerencsétlenség! Betegség, mégpedig olyan, melynek gyógyítását éppen maga a betegség akadályozza meg.

Nincs tehát gyógyszere e betegségnek? Igenis van. Minden gyöngeségnek, hibának, betegségnek van orvossága — csak meg kell keresni és alkalmazni. Ha az érzékenykedés, finnyáskodás rejtett kevélység: akkor a legjobb orvosszer ellene az alázatosság. Csakhogy ezt könnyü ám mondani — a gyakorlatban meg is kell valósítani. Először is erős akarattal. Ha a jó akarat megvan, akkor nem oly szörnyűséges nehéz a munka. Csak a saját hibáinkra vigyázzunk kissé jobban és ne a másokéra. A mások arcáról ne azok hibáit, hanem a magunkét kíséreljük meg leolvasni.

Kedves Olvasóm! tekints csak bensődbe s látni fogod, hogy jómagad sem vagy teljesen ment e hibától! Bizonyára nem vagy annyira érzékeny, kényes, amint eddig kíméletlenül leírtam, — de többé-kevésbbé mindegyikünk szenved benne. Ha valaki elég vigyázatlanul gyönge oldalunkról támad meg, kedvenc foglalkozásunkban zavar, társaságunknak nem kedvez, vagy talán ismerőseinknek olyant mond, amihez neki joga nincs, akkor a vér fejünkbe tódul, ajkunk megremeg, idegeinket bizonyos nyugtalanság fogja el, s érzéseink arcunkon is visszatükröződnek sokszor sokkal élénkebben, mint azt magunk is akartuk volna.

Tudod — kedves Olvasóm — mit csináljunk? Te is, meg én is?! Álljunk mindketten az isteni Üdvözitő elé. Vizsgáljuk meg önmagunkat az Ő alázatosságának

és tűrelmének tűkörében. Figyeljük meg őt tanítványai körében: mennyi türelemmel hallgatja együgyü kérdéseiket, s mennyi jósággal felel mindenre és ügyetlenségeikért nem tesz szemrehányást. Vagy figyeljük meg Őt ellenségeivel szemben. Lám az elfogult írástudók sértő, bántó, megjegyzései, gúnyos pillantásai nem hozzák ki fönséges nyugalmából; ellenséges vádjaikra csöndesen, minden fölindulás nélkül felel; nem is változtatja meg hangjának édes csengését — szinte azt lehetne hinni, hogy a sértéseket, gúnyt, bántalmazásokat, melyek isteni méltóságát illetik, nem is veszi észre.

S ha azután érzékenykedésünk miatt szégyenpír futná be arcunkat, határozzuk el erősen, hogy a jövőben máskép, jobban fogunk cselekedni: törekedni fogunk a javulásra.

Kicsinyeskedés.

Bizonyára álltál már erdei út szélén, s bámultad a szorgalmas hangyánkat: miként siet mindenik terhével fáradhatatlanul haza... Egy kavics állta el útját; szerinted nevetséges kicsinység, de reá nézve valóságos szikla: kitért előle szépen. Egy ágacska ötlött útjába, melynek hosszúsága előtte megmérhetetlen; kicsiny víztócsához ért s tanácstalanul megállt. Mit tegyen? Te tudtad, mert láttad, hogy csekély az akadály, s könnyü azt legyőzni. De a hangya — az nem tudta mindezt. Megfordult vagy más irányba tért el s te nevettél fölötte. Pedig tudhattad, hogy neki csak hangyatekintete, hangyalátásköre, hangyaértelme van.

Vajjon nem tekint-e a jó Isten is igy reánk, szegény hangyácskáira — mikor rövides, korlátolt fölfogásunkkal szerinte kicsinyes érdekeinket mindenfelől veszélyeztetve látjuk. Aggódunk muló javainkért s mellette elfeledkezünk örök célunkról! Pedig-pedig... menynyivel könnyebben megtalálhatjuk a helyes útat, mint az a gyönge hangya, csak föl kellene emelnünk tekintetünket Ahhoz, ki annyi jóságos szeretettel néz reánk, s fényében megismerhetnők földi gondjaink kicsinységét.

Az egyik hangya bizonyára oly foku ösztönnel bír,

mint a másik; az embereknek azonban az adományok nagyon különbözően vannak szétosztva; az egyiknek élesebb az értelme, gyorsabb a fölfogása, mint a másiknak s így látóköre is nagyobb; — gyorsabb, mélyebbreható az ítélete s talán éppen ez az, ami bennünket néha legjobb barátaink részéről is kínosan érint.

Egyszer láttam egy tanulmányfejet s megkérdeztem egy kiváló művészt: mi az oka, hogy az az életnagyságú tanulmányfej, melyet különben nem szakavatott mesteri kéz alkotott, oly semmitmondó, üres, sívár? És ő azt nekem úgy magyarázta, hogy minden művésznek megvan a maga technikai ügyessége bizonyos nagyság iránt, melyhez keze és tekintete szokott. S ha azután egy ilyen művész átlépi határait, — bármily szép dolgokat is nyujtott szokott körében — nem képes kitölteni a teret.

Hasonlóan lehet megmagyarázni a kicsinyeskedést is. Az ember beleszokik kicsinyes viszonyai szűk keretébe s mindent korlátolt látóköre szerint — úgyszólva az öregség szemüvegén át néz. Ez a szűk látókör csak kis embereknek való. Nagy emberek elsorvadnak benne. Nekik több kell, nagyobb. Igényeiket ez nem elégíti ki. Kicsinyeskedők vagyunk Isten előtt mindnyájan: de az egyik mégis inkább szenved e gyöngeségben, mint a másik. Némelyek csak bizonyos időben kicsinyeskedők, mintha akkor látókörük, mely különben nagy és szabad, meg lenne zavarva. Ennek oka lehet a testi beteges állapot is. A beteges ember akadékos; semmi sem tetszik neki, mindenben talál hibát.

Mások csak némely dolgokban kicsinyeskedők;

megvan nekik az ő különlegességük, s azokban nem szabad őket bántani.

Egy tábornok sehogysem tűrhette, ha katonáinak gomblyuka nyitva állt, s ha ez nem volt rendben, szerinte az egész katonai parádé elromlott, mert az ő tekintete csak azon az egy gomblyukon csüngött. Beszélhettek bármily érdekes dologról, ha észrevette e hiányt beszélőtársán, elveszitette azonnal a beszéd fonalát, az bántotta, sőt zavarta őt . . . S ez nem gyöngeség? Mi is talán kicsinyeskedők vagyunk bizonyos körülmények között. Meg vagyunk talán szokva otthon parancsolni; kisebb hivatalt viselünk, gazdaságot vezetünk, s ha egyszerre a nyilvánosság előtt nagyobb állást kell betöltenünk, látókörünk szűk lévén ahhoz, magunkkal visszük kisvárosi polgári nézeteinket, s azokat alkalmazzuk ott is, hol éppen nem helyén valók. De vannak emberek, kik mindig és minden viszonyok között kicsinyesen gondolkoznak és cselekszenek. Itt már nagy szerepe van a makacs önfejűségnek is. Mindennek az ő makacs fejük szerint kell haladni; rövidlátók, szükkeblüek s ez még veszedelmesebb. Az még megbocsátható, ha valaki pedáns rendszeretetében még az idegen házban sem tűrheti, ha pl. egy szék nem áll rendes helyén, vagy egy kép ferdén függ; az is a mi kárunk, ha az oltáron egy gyertya nem áll egyenesen, alácsöpög s ez bosszant minket és vége az áhítatosságnak. De a környezetet kicsinyeskedéssel folyton zaklatni, fontos, nagy kérdésekben is szűk látókör szerint cselekedni, külső, esetleges jelek szerint ítélni, másokkal igazságtalanul bánni, mert sablonunkba nem találnak bele vagy mivel arckifejezésük, járásuk nem tetszik, ez már

sok; ez hiba, betegség, melynek neve: szükkeblüség. A kicsinyes szükkeblüség mindent sablonszerűen akarna végezni. Ha szülők szenvednek e hibában, gyermekeikből bábukat nevelnek. Az ily főnökök csak gépet akarnak látni alattvalóikban, kik az ő nézeteik szerint cselekszenek.

De elmaradhatatlan a visszahatás. A szabadságvágy előbb-utóbb útat tör magának, s letipor tekintélyt, köteles tiszteletet, szeretetet, mindent.

Különösen az elűljárók s háziasszonyok óvakodjanak a kicsinyeskedéstől. A rend megbecsűlhetetlen; a pontosság, tisztaság házi erények. De az alattvalókat ilyenekkel minduntalan kinozni, az egyéni szokásokat törvénnyé emelni — sehogysem ajánlatos, mert elkeseredés, gyűlölet fakad nyomában, s a kár mindenesetre nagyobb lesz mint az esetleges haszon.

A kicsinyeskedés legjobb orvosszere a hit lelkülete, s a — szeretet. Látókörünk kitágul, ha a köznapi élet apróságain fölülemelkedünk. Egy magas toronyból könnyen lehet belátni várost, mezőt, erdőket... hát még egy léghajóról...? Minél magasabbra emelkedünk az élet vásári zsivaján, annál kevesebbre fogjuk azt becsülni; gondolataink, vágyaink tisztultabbak lesznek, s nem fognak bántani a kicsinységek.

Emeljük föl hát tekintetünket Istenhez, kinek mindeneket átható tekintete előtt semmi sem oly kicsiny, hogy Ő azt figyelmen kivül hagyná, s nem rendezné céljai szerint: *Ő megáld mindeneket, kicsinyt és nagyot.* (113 Zsolt. 13.)

Szélesitsük tehát látókörünket; emelkedjünk a hit magaslataira, s onnan nézzünk mindent. Ne legyünk szűkkeblüek, hanem inkább nagylelküek; szeretetünk öleljen át mindenkit, hogy jó gyermekei legyünk mennyei Atyánknak: *Ki nagy és mérhetetlen az Ő hatalmában, s Kinek bölcsessége véghetetlen.* (146. Zsolt. 5. v.)

III.

„A csöndes eső megtermékenyíti a földet, a rohanó ár mindent elpusztít.“ **Szalézi szent Ferenc.**

A fecsegés.

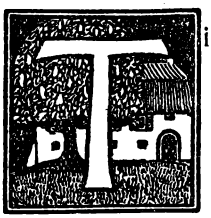

iltsd meg, ha tudod, a nyárfa ezüstszürke leveleinek: ne zörögjenek, ha fúj a szél; zárd el, ha képes vagy, a csobogó csermely forrását, — nagyobb erővel tör elő, s útat keres magának. Ép úgy hiába akarod megfékezni a kelepelő nyelvét, ha utoléri a fecsegés olthatatlan vágya.

A beszéd gondolatainknak nyelvünkkel való kifejezése; természetes eszköz arra, hogy az emberek egymást megérthessék; elmondhatjuk óhajainkat, s azokat kicserélhetjük. Az egyiknek több, a másiknak kevesebb közölni valója van; az egyik takarékos s minden garast jól megnéz, mielőtt kiadná; a másik tele marékkal szórja, legyen az ezüst, nikkel, vagy bármilyen érc.

Szabad-e a pazarlást elítélni? Mindenesetre! Különben a pazarlót nem lehetne gondnokság alá helyezni. Hiszen még a tulajdon elpazarlása is igazságtalanság, s a közjó ellen irányul.

Hasonló ehhez a fecsegés. Minél becsesebb valamely adomány, annál takarékosabban kell vele bánni, minél értékesebb, annál jobban kell vigyázni rá, s csak akkor szabad pazar kézzel itt-ott szórni, ha néha a haszon belőle föltétlen. — A beszéd egyike Isten azon

adományainak, melyekkel a halhatatlan lélekkel biró embert kitüntette minden más teremtmény fölött. Éppen azért annyira fájóan bántó ezen ajándéknak pazarlása. Mivel a beszéd helyes használata nagyon nehéz, azért oly gyakori és sokféle a nyelv bűne. E helyen a beszéd pazarlásáról, a nyelv fölösleges használatáról, mint elég gyakori gyöngeségről szólunk.

Aki sokat beszél, az rendesen pazarló, mert legtöbbször szétszórja minden cél és ok nélkül tudását, ismereteit; kikotyogja titkait, a saját és mások gyöngéit. Van-e ember, ki már nem szégyenkezett volna soha meggondolatlan elszólásai miatt? Ki nem pirult volna már, hogy nyelve előbb járt, mint esze? A hallgatás eddig még senkinek sem okozott annyi bajt, mint az oktalan beszéd.

A fecsegés alatt üres, érték, s tartalom nélküli csevegést értünk. A sok beszéd alatt érthetjük azt is, mikor valaki egy csekélységet vénasszonyi bőbeszédüséggel mond el úgy, hogy se hossza, se vége. Ilyenről azt is mondják: meggondolatlan. Sehogy sem jó a fecsegés. Nem jó, mert az igen sok beszédben köznapias, üres lelkület árulja el magát; benne jó adag önhittség is tömjénez önmagának. Azért mondja a sz. Irás is: *A sok beszéd nincs bűn nélkül*, s ez érthető is, mert jól, bölcsen, értelmesen, szeretetteljesen beszélni — igen ritka tudomány, s nagy művészet. A zsoltáros mondja: *Föltettem magamban, szavaimra vigyázok, hogy nyelvemmel semmi hibát ne kövessek el;* s azért *számra őrt s ajkaimra lakatot tettem,* vagyis szívemnek minden gondolatát a természet minden indulata előtt megvizsgálom, s csak azután beszélem ki.

Sokat beszélni annyi, mint meggondolatlanul beszélni, s ezzel a veszélye is ki van fejezve. Mily könnyen vétkezik tehát az ember a fecsegés által az igazság, őszinteség, szeretet és okosság ellen . . .

A sok beszéd forrásai: a kevélység, mely önmagát szivesen hallatja: a kiváncsiság, mely mindig újságol, s azután a hallottakat számtalan apró valótlansággal fűszerezi; büszkeség a képzelt tudás miatt, s végül fölületesség, mely sohasem hatolt a sziv mélyére, annál kevésbbé kutatja a dolog okát s üres fecsegéssel hivalkodik; szellemi szegénységét ezzel a tartalmatlan eledellel táplálja; saját idejét előzi, a másokét elrabolja.

Káros a sok beszéd hatásaiban, melyeket másokra gyakorol, de káros magára a fecsegőre nézve is. Kárt hamar lehet okozni, de azt jóvá tenni sokszor szörnyű nehéz. Mások jó véleményét felőlünk sokszor fecsegésünk elrontja. Aki tiszteletet keres általa, az csalódik. A sok beszéd nem tesz kedveltté, mert a sz. Irás is azt mondja: *A fecsegő nyelvü ember gyülöletes.* (Pld. 14, 17.) *a hallgatag ember pedig bölcsnek tartatik,* (Pld. 20, 5.); *a bolondok hangos nyelvvel járnak.*

Még a világ is alig ítél másképp. Csak figyeljük meg, mennyi néven nevezik az emberek azt, aki sokat beszél: nem valami hizelgő nevek azok; de kitűnően osztályozzák a fecsegés különböző fokozatait. Ha valakit „beszédes-"nek tartanak, az még nem nagy baj; ez azt jelenti hogy beszédmodora, ha nem is vonzó, legalább nem visszataszitó; sőt némely társaságok ily egyéneket szívesen látnak, mert ezek a társaságot mulattatják, jó társalgók, érdekes elbeszélők — de . . .

Csak ez a „de“ ne volna. Azért az emberek az ilyent nem becsülik nagyra; rendesen nem tisztelik meg bizalmukkal. A kevésbbé jóakarók a beszédes egyéneket fecsegőknek mondják; ez az elnevezés már kevésbbé barátságos s tiszteletteljes: emlékeztet a patakra, mely árkon, bokron, köveken keresztül kíméletlenül pusztitva rohan tova. Az ily bőbeszédüek rendesen indiszkrétek, oktalanok, izléstelenek. A tárgy vagy hangulat szerint, ami „mosdatásuk“ alaphangját irányitja, azt is mondják róluk: csak úgy szórják a szellemi sziporkákat, pedig — a legközönségesebben csacsognak. Ezek természetesen nem szalonképes kifejezések, de jellemzők arra nézve, hogy nem tud mindig csak jót, nemeset s igazat mondani az, aki sokat szeret beszélni.

A gyorsnyelvüt, fecsegőt mindenki kerüli; félnek tőle az emberek; az ilyenek kiváncsiak s indiszkrétek, mert nyelvük mindig új anyag után áhítozik. S ha úgy hozzák a körülmények, legjobb barátaikra is szégyent hoznak s emellett észrevétlenül önmaguknak ártanak természetesen a legtöbbet.

Másik fajuk ismét lassan és fontoskodva beszél; minden egyes szavuk jelentős, mert a kifejezéseknek teljesen urai. S amit mondanak, talán mind jó és helyes, de — de mégis lidércnyomásként nehezedik minden szó a társaságra, mert az ilyenek, ha már egyszer szóhoz jutottak, s biztosan ülnek a nyeregben, nem engednek mást érvényesülni maguk mellett. Talán még tekintélyt is kölcsönöz tudásuk; meghajolnak az emberek itéletük előtt — s mégis — jelenlétük feszélyezi a társaságot, beszédjük nem ritkán untatja vagy — mi több

— bosszantja, mert szavaikon keresztül előtör a kevélység.

A bőbeszédűség tehát veszedelmes dolog s vajmi kevesen menekülnek meg tőle. A sz. Irás azt mondja: *Sokan elestek a kard éle alatt, de sokkal többen elvesztek a nyelvük miatt.* (Pred. 28., 22.) Még abban az esetben is, ha e gyöngeség ártalmatlannak látszik s minden komolyabb hibát kizár, mégis rendkívül veszélyezteti a lelki életet, a vallásosság mélységét s a lélek magasröptü szárnyalását; azért mondja sz. Jakab apostol is: *Aki Istenfélőnek tartja magát, de nyelvét nem fékezi, annak hite mitsem ér.* Valljuk meg őszintén: ki az, ki nem bosszankodott és ütközött meg soha mások fecsegésén? Tedd kezedet szívedre: nem kaptad-e rajta akárhányszor önmagadat is, hogy többet beszéltél, mint ahogy később óhajtottad volna?

A fecsegés mindenkire nézve veszélyes. Csak alkalomnak kell kinálkoznia; csak a szív érzékeny húrját kell érinteni, — egyszerre megindul a szóáradat, mint mikor megnyítják a zsilipeket, s az erővel visszatartott víztömeg elönt árjával mindent. Föltéve hogy ez csak gyöngeség, mégis a legtöbb esetben sok hibába esünk miatta.

Mi a teendőnk ellensúlyozásúl? Mit tegyünk, ha a rossz hajlam és szokás nyelvünk kerekét jobban forgatja, mint kivánatos volna, mintha csak valami titokzatos erő késztetne a beszédre? A legradikálisabb eszköz természetesen a teljes hallgatás lenne; hanem ezt nem lehet mindig alkalmazni. Különben nem ez a leghelyelyesebb és legtökéletesebb eszköz. Kétségtelenül köny-

nyebb egészen hallgatni, mint a nyelven bölcs mérséklettel uralkodni.

Voltak dohányzók és alkoholisták, akik könnyebben le tudtak mondani teljesen a dohány és alkohol élvezetéről, mint abban magukat korlátozni. Mi azonban nem mondhatunk le a beszédről, hacsak nem akarunk remete életet élni. Még a kolostorokban sem lehet örökösen hallgatni, jóllehet itt joggal a tökéletesség iskolájának tekintik a hallgatást, s ennek mikénti megtartása az abban uralkodó fegyelem fokmérője.

A világban nem igy van. Van ideje a hallgatásnak és ideje a szólásnak. Gyakorlat teszi a mestert. Ha mi csak bizonyos körülmények közt, vagy bizonyos benyomásoktól ösztönöztetve szoktunk a szükségesnél többet beszélni, akkor a jövőben óvatosabbaknak kell lennünk, s kerülnünk kell azon alkalmakat, személyeket és dolgokat, helyeket, akik, s amelyek bőbeszédűségre ingerelnek. A valódi, igazi szerénység megtanit az önkorlátozás nagy művészetére. De aki szokásból és hajlamból bőbeszédű, hogy ne mondjuk fecsegő, annak komolyabb, szigorúbb iskolába kell járnia. A sz. Irás mondja: *Láttál-e valaha embert, ki megfontolatlan volt beszédjében? Előbb várhatsz tőle oktalanságot, mint javulást!* (Péld. 29., 20.)

Komoly jóakarattal és Isten kegyelmével azonban segíteni lehet ezen a bajon is. Vannak esetek, amidőn a sok beszéd nemcsak megengedett, hanem szükséges, sőt kötelesség is, midőn t. i. hivatalunk, állásunk ezt megkívánják, vagy ha sorompóba kell lépnünk hitünk igazságaiért. Vagy ha nemes indok, sőt talán kötelesség

késztet arra, hogy a jóért, szépért és igazért síkraszálljunk, akkor beszéljünk tűzzel-hévvel, hogy beszédünk ragadja magával a hallgatót; vagy beszédünk árja folyjon csak csöndesen, alig hallhatóan, zaj nélkül, mint a széles medrében tovahömpölygő folyam, hogy a szívek talaját megáztatva gyümölcsözővé tegye. De még ez esetben is az okosság és önuralom tartsa a gyeplőt s tanitson bölcs mérsékletre. Szent Benedek is arra int, hogy a hallgatás iránti szeretetből „még az üdvös beszédben is tagadjuk meg magunkat.“ Hivatott ajkakról jövő bölcs szavak, s úgy tünnek föl, mint fénysugarak, melyek a régmult idők gótikus dómjának ablakain keresztül szűrődnek s szelid, kedves megvilágításba helyeznek oltárt, oszlopot. Az oktalan bőbeszédüek hasonlók a széles, modern üvegfestményekhez, amelyek feltűnő, vakító színpompájukkal a szemet kifárasztják; ezek nem szolgálnak az architektúra díszéül, mert nem rendelik magukat annak szerényen alá, hanem hivalkodva vonják magukra az ájtatoskodó figyelmét, s megzavarják az imádságos lelkületet.

„Oh mily jó és békét árasztó — mondja Kempis Tamás — másokról hallgatni; nem hinni el mindent vagy könnyelmüen továbbadni, s a szívet mindenkinek föltárni, hanem Téged keresni mindenkor, ki szívet-vesét vizsgálsz; hiú szavak gyönge szelétől nem hányattatni ide s tova, hanem kívánni, hogy minden, a külső úgy, mint a belső a Te tetszésed s akaratod szerint igazodjék“

Kapkodás.

assan, lassan Pista! — szól az anya — a bölcsőt fölfordítod! — Puff — már megtörtént. A kis betyár, aki mohón futott a reggelihez, hugocskájával együtt ott gurult a szőnyegen. Aminők a kicsinyek, olyanok a nagyok is. A kapkodó sietés már vérünkben van. „Siess, de megfontolva" — így szól egy római közmondás. Siess, mert az idő drága; aki nem siet, későn ér célhoz. Siess, de meggondolva, azaz okos nyugodtsággal, józan számítással, hidegvérű megfontolással.

E két fogalmat: sietés és kapkodás, — jól meg kell különböztetnünk.

Gondolataiba mélyedve áll egy ember a kikötő rakpartján, tekintete ott révedez az óceán hullámain. Egyszerre barátságtalan lökés zavarja meg gondolataiban. Nehéz terhet vivő szolga jött a hajóról és sietségben nem ügyelt az ott bámuló emberre. Nevezhetjük ezt kapkodásnak? Nem: a szolga sürgős munkát végzett s nem ért rá útjában dologtalanokra vigyázni; s mégis — mindketten megtámadják egymást; az egyik gorombaságot emleget, a másik meg dologtalanságot vet ennek szemére. A nagyváros utcáin ácsorgó, egyik kirakattól a másikhoz ballagó kíváncsi sem panaszkodik,

ha a sietö járó-kelök itt-ott lökdösik; sürgös a dolguk s nincs vesztegetni való idejük. De ha valaki, mialatt a küldönc várakozik, össze- vissza dobál mindent iróasztalán, hogy valami fontos levelet elökeressen s ezzel hihetetlen rendetlenséget csinál, — vagy pedig a fiatal irnok, ha az udvaron közeledni látja principálisát, a sonkás zsemlét az akták alá rejti, s talán a sörös poharat is feldönti, — ez már kapkodás.

A sietés nemcsak megengedhető, hanem tanácsos, néha kivánatos, sőt szükséges is: de a szelesség jogosulatlan, elhamarkodott, legtöbbször indokolatlan sietés.

Boncoljuk csak állitásunkat s vegyük azt fontolóra: jogosulatlan, indokolatlan a kapkodás; nagyobb tehát mint szükséges volna, azaz oka egészen jelentéktelen, vagy talán egyáltalán nincs is indokolva. A kapkodás tehát bizonyos belső nyugtalanságból származik.

Az ilyen embert űzi, hajtja anélkül, hogy meg tudná mondani: miért e sietés; mintegy ösztönszerüleg cselekszik. Rossz szokásnak is nevezhetjük, mely akadályoz abban, hogy higgadt megfontolással végezzük dolgainkat. Ez a beteges, akárhányszor öntudatlan, ideges kapkodás különösen jellemzi korunkat. Alapja az általános idegesség, a nyilvános és magánélet örömeinek, élvezeteinek mohó hajhászása.

A modern embernek minden beszéde és cselekedete, munkálkodása és intézkedése, sőt az egész gondolkodásmódja e kapkodást tükrözteti vissza. Minden azt a nyugtalan, ideges állapotot mutatja, amely a pályaudvaron uralja a kedélyeket, midőn indulóban van a gyorsvonat

Már reggeli köszöntése is sietős, érthetetlen; reggelijét gyorsan, mohón költi el, jóllehet elég idő áll rendelkezésére; az újságot csak futtában olvassa; zsebóráját tizszer is előveszi s mégsem tudja, hány az óra. Aztán indul az üzletbe, irodába. Úgyszólván beront az ajtón; az alantosok köszöntését alig méltatja figyelemre. Így fog a munkához; így megy az egész nap s bár a munka gyors haladása nem szenved ezen kapkodó sietés következtében, mégis bizonyos szánalom tölti el a nyugodt szemlélő lelkét a szünetet nem ismerő sietés láttára

A mód nélkül sietés jellemző vonása korunknak, a gőz és a villamosság korának. Semmi sem megy nekünk elég gyorsan; mindig az forog fejünkben: hogyan nyerhetnénk még időt, pedig ami rendelkezésünkre áll, azt sem tudjuk jól fölhasználni, — legalább az örökkévalóságra nézve nem. Így van ez a mai kor gyermekével, ami pedig legszomorúbb, már a zsenge korban is mutatkozik ez a gyöngeség. A gyermek édes anyjától örökli; meglátszik az már játékaiban; egész fejlődésében ennek hatása alatt áll.

A kapkodás nem más, mint elhamarkodása dolgainknak; sietés okosság nélkül. A megfontoltan gyors cselekvés mindenesetre dicséretre méltó, mert a késedelem rendszerint káros. A kapkodás azonban rendszerint kizárja a higgadt megfontolást. A kapkodó ember többnyire esztelenül elhamarkodja dolgát; az igazolt és indokolható sietségnek határát átlépi. Képletesen szólva: göröngyös, rossz úton jár a szeleskedő: megcsuszamlik, elesik és ha lábát nem is töri el, de ruháját beszennyezi.

Kapkodásból téves cimet írunk; nevetséges rendeletet

adunk. A hidegvérü önuralom, a belső egyensúly és nyugodtság hiánya itt is az oka, hogy a fejünket elveszítjük.

Sajátságos, hogy még olyanok is, kik különben nagyon híggadtak és megfontolással cselekszenek, elvesztik lélekjelenlétüket, ha váratlan események fordulnak elő, avagy hirtelen kellemetlenül hat reájuk valami. Úgy tesznek, mintha soha hasonló helyzetben nem lettek volna; a nyugalommal oda van a higgadtság is. Nem helytelenül nevezik ezt az állapotot lázas izgatottságnak; — ezen értelemben lehet beszélni útazási lázról, szónoki s vizsgalázról. Különben nagyon kevés ember van a világon, aki bizonyos körülmények között, midőn érdekeit veszélyeztetve látja, s főként az idő hiánya miatt ne lenne áldozata ennek a lázas izgatottságnak. A tudat, hogy sürgős dolgainkkal nem leszünk készen, minket szegény földi halandókat szörnyen is kinozhat.

A kapkodás indokolatlan sietség. Minden munka és minden foglalkozás bizonyos gyorsaságot igényel, amely néha igen nagy lehet és mégsem tulságos. Meg kell felelni a célnak és az eszközöknek. Egy kerék, amely percenként 3000 forgást végez, még nem tulságos gyors. A gyakorlott postahivatalnoknak, akinek a kezén a levelek ezrei mennek keresztül, még nem szükség kapkodónak lennie, ép oly kevéssé, mint a gyári munkásnőnek, aki a gép forgása szerint számtalan fonalat teker, vagy a kész munkának ezreit osztályozza.

Szeles az, aki valamely munkát gyorsabban akar befejezni, mint az szükséges, helyes vagy éppen lehetséges volna. Szeles az is, aki erejét nem mérlegeli, hanem oktalanul túlbecsüli. Az ilyen siet, izgatódik s mégsem

lesz kész idejében. A gépnek gyorsaságát úgy szabályozzák, hogy az teljesen megfelelő legyen a követelményeknek. Ez a természetnek utánzása, bár tökéletlenül. Ott, a természet nagy háztartásában, minden kimért pontossággal és legnagyobb rendben történik. Még az elképzelhetetlen gyorsasággal keringő égi testek is az Istentől kijelölt rendben és pályán haladnak s bizonyos fönséges nyugalom hatását gyakorolják lelkünkre.

Mindent a maga idején tenni, ez a megfontolt cselekvés jelszava. Üzletemberek igen jól tudják, mennyit lehet nyerni időben, erőben, egyenletes, kimért gyorsasággal, izgatott sietség nélkül. Aki a munka idején kapkod, hamar elfárad, s kevesebbet végez. Hegymászók, akik fiatalos gyorsasággal kapaszkodnak fölfelé a meredek lejtőn hamar elfáradva, később érnek célhoz, mint a tapasztalt hegyi lakók, kik egyenletes lépésekben haladnak előre.

A kapkodás árt a testnek, léleknek, sokszor mindkettőnek. Árt első sorban a munkának, melyet lázas sietséggel, kapkodva végzünk, mert rendesen felületesen vigyázatlanul történik az ily munkálkodás. Ahol kiváló pontosság, figyelem szükséges, ott sokat árthat a szelesség. Az meg éppen a legközönségesebb következménye, hogy sok minden törik, romlik, beszennyeződik a hirtelenkedő ember keze alatt. Nem ismeretlen talán, mint találó példa erre vonatkozólag, az a kis költemény, mely egy gazdag emberről szól, ki az ablaka előtt fölhangzó macskazenének dühösen véget akar vetni, s ezért tükröt, edényeket, mindent, ami keze közé kerül, összezúz. Ebből levonhatja bárki az erkölcsi ta-

nulságot, hogy a vakbuzgalom többet árt, mint használ. Árt ez a környezetnek, mert hiszen kötelesek vagyunk jó példát adni: a szülő gyermekének, az elüljáró alattvalójának; békétlenséget idéz elő s másokra is átragad.

Vannak egész családok, amelyek ezen beteges izgatottságban szenvednek: szinte kételkedik az ember, hogy eszes lények között van, amidőn valamely társaságban ilyen, egymást kölcsönösen izgató, kapkodó személyeket lát maga előtt. Ártunk vele egészségünknek is; az izgalmas ide-oda járás, izgatott ugrándozás, — még akkor is, ha nem lenne szinte elkerülhetetlenül vele járó balesetekkel egybekötve — tönkreteszi az idegeket, a szervezetet, amely, főkép napjainkban, nagyon is rendezett életmódot kiván.

Mohó evés-ivás árt a gyomornak, s az emésztésnek, mert vagy igen forrón eszünk vagy nem veszünk elég időt az eledel megrágására.

A lázas sietség árt a léleknek is, mert ennek erői csak a béke és nyugalom légkörében fejlődhetnek zavartalanul. A kapkodás tulajdonképen beteges lelkiállapot jele; gyöngeség ez, s az önuralom hiánya. Akárhányszor testi rosszullét, ideges lehangoltság vagy rendetlen hajlamok és meg nem fékezett szenvedélyek juttatják uralomra.

Sajnos, ez a lázas sietség a bűnös emberi nem egyik öröklött baja és mélyen gyökerezik természetünkben. Talán abban is leli valamelyes magyarázatát, hogy érezzük tehetetlenségünket a röpke idővel, a holnap bizonytalanságával szemben, talán táplálja, erősíti azon tudat is,

hogy csak a röpke jelen pillanat áll rendelkezésünk alatt.

Ha nagy Sándor, ki már kora ifjuságában aggódott, hogy későn jut uralomra, tudta volna, hogy még élete virágában érinti őt a halál fagyos keze, akkor kétségtelenül megkettőztette volna azt a lázas sietséget, mellyel győzelmi babért font homloka körül.

Nem állíthatjuk, hogy csakis kicsinyes lelkeket jellemez ez a sietség. A legedzettebb küzdők is alá vannak vetve az élet minden terén ezen nyugtalanító érzelemnek, mely őket is űzi, hajta, hogy kijelölt nagy feladatukat mielőbb valóra váltsák, tudva azt, hogy a Gondviseléstől kijelölt idő szük határok közé van szoritva.

Különös tehát, hogy az idő, mely bennünket sietségre késztet, mégis a nyugodt, egyenletes tovahaladás képe. Anélkül, hogy csak egy pillanatot is veszítene, elfecsérelne, izgatottság nélkül szüntelenül előre megy az idő órájának mutatója. Igy kellene a léleknek is rövid pályáját megfutnia az örök cél felé, teljes erőből küzdve a köznapi élet nemtelen vágyai, érzelmei ellen. Egyházunk dícső hősei, a szentek és vértanuk magasztos példái állanak előttünk. Kövessük őket!

Igaz, hogy beteges korunknak beteg gyermekei vagyunk, de erőt, bátorságot nyerünk attól, Ki *ural mindeneket*, csak buzgón imádkozzunk s elmélkedjünk az örök igazságokról. Igy képesek leszünk erős akarattal leküzdeni a balga sietséget, mint énünk nemesebb részéhez méltatlan dolgot. És ha az örök bölcsesség nem is engedne teljes uralomra jutni önmagunk fölött, törtessünk türelemmel előre, mert: *Türelmetekben birjátok lelketeket!* (Luk. 21, 19.)

Tapintatlanság.

alaki lehet nagy hegedüművész, de ha nincs zenei ütemérzéke, nem tudja betölteni szerepét a zenekarban. Bármily mesterileg kezeli is hangszerét, mégis valósággal gyötri, kínozza a kar vezetőjét, aki hiába veri neki az ütemet. Igy van ez sok emberrel. Igen jó modoruk, tiszta, átható értelmük van, mégis mindenütt megbotlanak, — mert saját egyéniségük hajócskáját nem képesek kormányozni. Ügyetlennek, esetlennek, kiméletlennek, neveletlennek tartják őket; senkinek sem tudnak kedvében járni; következményeikben súlyos félreértéseket idéznek elő; szóval valóságos békezavarók a társaságban, pedig semmi más hibájuk nincs, csak — tapintatlanok.

Nagy dicséret az emberre nézve a „tapintatos“ elnevezés; ha másrészről tapintatlannak mondunk valakit, akárki is sértést lát abban. Tehát nagy dolognak kell lennie a tapintatosságnak, ami följogosít arra, hogy bővebben foglalkozzunk vele, s erkölcsi értékét mérlegeljük.

Tapintatosságnak nevezzük a finom igazságérzetet, amely minden nehézséget könnyen tud elhárítani különösen bölcs kötelességteljesítés és hivatatos érintkezés idején. Ez biztos és józan itéletre segit a legkülönfélébb helyzetekben, s helyes érzéket ad arra, hogy itt-ott

mi a teendőnk embertársainkkal szemben, hogy őket meg ne sértsük, s mégis igazságosan járjunk el.

A tapintatosság tehát az igazságosság és józan itélet alapelvének gyöngéd, finom alkalmazása a különféle nehéz esetekben, s ennélfogva igen fontos tényezője a társas életnek. Igen, ha azonnal eltalálnók mindig, hogy mit kell szólnunk és tennünk! Utólag már a legtöbb ember tudja, csakhogy ez elkésett bölcsesség, mely az elválásnál a búcsúzás után, tehát későn juttatja eszünkbe a helyeset, az igazit, — és ez nem ritkán megszégyenitő tudat. Minden ember megköveteli a tapintatos bánásmódot, de igen kevesen értik annak módját mindenkor és mindenkivel szemben. Pedig erre nagy szükség van mindenütt: a társaságban éppen úgy, mint otthon, — az útazás idején úgy, mint napi foglalkozásainkban; — baráttal és ellenséggel szemben, hogy az egyiket el ne veszítsük, a másikat ismét megnyerjük vagy legalább szükség nélkül ismét jobban el ne keserítsük. Ugy a komolyságot, mint a kedélyeskedést mérsékli a tapintat, s megtanít arra, hogy a komoly dolgot idő előtt ne fogjuk tréfára s a kedélyeskedést korlátok közé szorítsuk, nehogy késő megbánás váljék belőle. Mint ügyes, kipróbált kalauz kisér bennünket az élet minden útján; szabályozza járásunkat, magunktartását; mérsékli beszédünket; megtanít a helyes kifejezésre, — majd meg elnémit, midőn egy-egy vészthozó szó akad nyelvünkre; gyöngéddé, avagy ércessé változtatja a hangot, ha szükség, sőt még az arcvonásokat is szabályozza. A tapintatosság zsinórmértéke beszédünknek és cselekedeteinknek, — s ritkán csal meg. A higgadt megfontolás,

anélkül, hogy meglepetni engedné magát, a helyeset mindig eltalálja.

Ilyen tanácsadó kétségkivül megfizethetetlen vezetőnk az életben és sokan nagy összegeket áldoznának, ha azt pénzzel megvehetnék. S vajjon meg lehet-e ezt szerezni s ha igen, hogyan, miképen? Kétségkivül vannak emberek, kik ezt a nemes értelemben vett polgárjogot már a természettől nyerték s minden fáradság nélkül, úgyszólván öntudatlanul saját énjükbe olvasztották. Az ilyenek mozdulatait, szavait, cselekedeteit önkénytelenül nemes szabadsággal irányitja a gyöngéden érző sziv és józanul gondolkodó ész tapintatossága.

Én nem merném állítani, hogy az ilyen ember tapintata egyáltalán semmi érdemmel nem bír, mert hiszen a természetes hajlam is művelést kíván; kedvezőtlen körülmények között az sem képes fejlődni s erős jellemhibák vagy bűnös életmód szükségszerűen elfojtják. A velünk született tapintat mindenesetre jelentős hozomány a gyakorlati életben, de fejlesztést igényel. Azért, valamint az ész és szív tehetségeinek kimüvelésétől sok függ, ép úgy a tapintatosság észszerü fejlesztése is igen figyelemreméltó. A tapintatosságot az emberbe bizonyos fokig bele lehet nevelni, de kimüvelni azt: a nevelés föladata, annál is inkább, mivel ennek hatása nemcsak a természetes jog és igazságérzet terén mozog, hanem nagyon gyakran az uralkodó szokásokra is kiterjed, s bizonyos rangfokozatok azt egyenesen föltételezik. Ez utóbbinak törvényeit némely körökben annyira hangsúlyozzák, s a vele járó kötelezettséget annyira becsülik, hogy azon férfit vagy nőt tartják

legtapintatosabbnak, aki a szokásos udvariassági formákat legbiztosabban tudja alkalmazni.

Arról a tapintatról, amely a villa és kés ügyes használatában, vagy a modern udvariasság formáiban csúcsosodik ki, nem szólunk e helyen. Ennek az iskolának tagjai képesek vetélytársukat egész hidegen félre lökni, avagy az alattvalókat lábbal taposni, csakhogy észrevétessenek, s önmagukat fölfelé érvényesíthessék.

A velünk született tapintatosság tehát a nevelés által fejleszthető és nevelhető, valamint rossz befolyás és elhanyagolás által el is veszíthető. De a belénk nevelt tapintat is gyakran csak olyan külső máz, amely csak addig tart, mig megfelelő társaságban mozgunk. Ha nem gyökerezik mélyebben a szívben, kedvezőtlen körülmények között, vagy rendkivüli helyzetekben az a külső máz lepattog és lassan egészen elenyészik. S vajjon mi biztosithatja számunkra mindenkorra ezt a csalhatatlan vezetőt és tanácsadót, amelynek szüksége az élet tekervényes útjain annyira szembeszökő? Itt is csak azt mondhatjuk, hogy egyedül a vallás.

A velünk született tapintat megfelel a Teremtőtől belénk oltott természeti törvénynek, amely megtanít arra, hogy embertársaink jogait mindig tiszteljük. Értékes adomány ez, de egymagában még nem elég, mert az egoizmussal való harcban meghátrál. A belénk nevelt tapintat kiegésziti a természetet, a társadalmi jogok és kötelességek hozzáadásával, de láttuk már, hogy ez sem elég, meg nem is tartós. A keresztény vallás elvei által kimüvelt finom érzés — nevezzük vallásos, vagy keresztény tapintatosságnak, — megnemesíti és meg-

erősiti a természetes, tisztán emberi tapintatosságot és az erény magaslatára emeli. Nem más ez, mint a keresztény felebaráti szeretet gyakorlati alkalmazása a köznapi élet minden mozzanatában. Mi mindnyájan testvérek vagyunk Krisztusban: sőt mi egy testnek vagyunk tagjai, s a tagoknak nincs szükségük ütemjelző pálcára, fesztelenül, szabadon mozognak, cselekszenek tökéletes összhangban, s ahol nem úgy van, ott valamely tag beteg, nyomorék. Ha igazi tagjai vagyunk Krisztusnak, akkor az Ő akarata és parancsa szerint egymást kiegészítjük, egymást támogatjuk, egymásért síkra szállunk; gondosan kerülünk minden barátságtalan, sértő szót, eljárást. Ha ezt a keresztény fölfogást magunkévá tesszük, s a kölcsönös érintkezésben ez lelkesít, akkor igazi keresztény tapintatosságra tettünk szert. De ha azt akarjuk, hogy ez vérünkbe átmenjen, hogy második természetünkké váljék, s az előforduló esetekben hosszas fontolgatás nélkül ez vezéreljen: akkor az erénygyakorlatok hosszú során kell végighaladnunk.

De mintha ez nehezebbnek látszanék, mint aminő valóban. A legegyszerübb emberek, ha igazán jámborok, erős érzékkel birnak minden iránt, ami igaz, szép és jó. Az alázatosság és szeretet a keresztény tapintatosság anyja. Különben érthetetlen lenne, hogyan tudtak egészen alacsony származású Szentek, akik mindig a legszerényebb körben és szűkös viszonyok között éltek, olyan tapintatosak lenni, mint pl. Taigi Mária Anna, az egyszerű római asszony, kinek szegényes házikója előtt gyakran lehetett az előkelők fogatjait látni, s aki bibornokokkal, hercegekkel elfogulatlanul, fesztelenül beszélt

Az ilynemü tapintat elnyerésére igen hatalmas eszköz az, hogy a beszéd, itélet, cselekedet előtt beleképzeljük magunkat a mások helyzetébe, tehát úgyszólván vele, az ő lelkével érezzünk. Nem más ez, mint az evangéliumi mondásnak alkalmazása: *Amit nem akarsz, hogy neked cselekedjenek az emberek, azt te se cselekedd nekik. — S amit akarsz, hogy neked tegyenek, tedd azt te is nekik.* (Máté, 7., 12.) Még nagyobb mérvben kívánja ezt sz. Benedek remetetársaitól, midőn így szól: senki se keresse azt, ami neki magának hasznos, hanem azt, ami társának előnyösebb.

Mindenki helyesli és dicséri ezeket az elveket és mégis kevesen vannak, kik azokat követik, s aszerint élnek, mert — ez nagy önmegtagadást, nagy önzetlenséget kíván. A világ, amelynek szemében a „tapintatlanság" nagyobb bűn, mint a szeretetlenség, nem tudja, hogy ez a kettő együttjár; az egyiknek megsértése szükségképen maga után vonja a másikat. Pedig mily boldogok lennénk, s mennyire boldogíthatnánk másokat is; mily igazán szeretetreméltók lennénk, ha az igazi tapintatosságot gyakorolnók mindenkivel szemben. Tökéletes harmonia csak ott képzelhető, ahol rokon lelkek az Úr Jézus szellemében, s szeretetében, a kegyelem hatása alatt együtt működnek.

Fegyelmezetlenség.

Nagyon jól tudjuk, hogy egyes szavak a társasági nyelvben gyakran megváltoztatják jelentésüket. Főképpen idegen szavaknál fordul ez elő. Valamint az idegen éghajlat nálunk kultivált növényei gyakran virágaik szinét, illatát, sőt a levelek formájukat is változtatják, szóval nagy változáson mennek át: ugyanez történik a szavakkal is, melyeket más nyelvből vettünk át, s a mienkbe beleoltottuk. Az „indiskréció" szónak nincs teljesen megfelelő magyar kifejezése. Alatta rendszerint meggondolatlan, fecsegő, kiméletlen beszédet, fegyelmezetlen, tolakodó, tapintatlan viselkedést értünk: ez azonban az eredeti fogalomnak csak gyöngédebb értelmezése.

Hogy jól megértsük, mi az az indiskréció, vegyük először szemügyre a vele ellentétes vagy neki megfelelő erényt. Az indiskréció a diskréció hiánya; ennek jelentése pedig sokkal tágabb értelmű, mint amennyit a hallgatagság, tapintatosság és szerénység jelentenek. Annyira fontos tulajdonság ez, hogy szükségesnek tartom bővebb fejtegetését.

Szent Benedek nem késik a diskréciót az erények anyjának nevezni. Itt valószinűleg Kassziánra támaszkodik, aki „a szellemi élet uralkodójának" nevezi, sőt

azt mondja róla, hogy „minden erények nemzője, őre, vezére, amelynek tanácsa nélkül semmit se kezdjünk.“

Hogy jut a diskréció ilyen megtisztelő jelzőkhöz? — És micsoda erények azok, melyek benne az anyát tisztelhetik? Az erkölcsi erényeket értjük itt, a lelki erőket, tehetségeket, melyek képessé és megszokás által hajlandóvá tesznek a jónak gyakorlására, s akaratunkat és cselekedeteinket örök célunkra irányitják. Ehhez tartozik pedig, hogy az értelem megismerje mi a megfelelő minden körülmények között, s a helyes módot megmutassa, hogyan szabályozzuk tetteinket embertársaink jogaira s kötelességeire való tekintettel, s hogyan fékezzük és győzzük le szenvedélyeinket, melyek attól visszatartanak vagy visszariasztanak.

Ennélfogva négy csoportot különböztetünk meg, melyeket, sarkalatos erényeknek nevezünk: okosságot, mely az észt irányítja; az igazságot, mely az akaratot összhangba hozza kötelességeivel; a mérsékletet, mely az alsóbbrendű vágyakat korlátozza és az erősséget, mely az akadályokat legyőzi.

Ez a négy erény a lelkek erőinek valósággal bevehetetlen bástyája, azért tesznek ezek bennünket hivatásbeli feladataink megoldására képesekké. „Ezen négy erővel vedd be a mennyországot“, — mondja szent Bernát. Ezen fegyverekkel küzdj Krisztus bajnoka; ezekkel védd és ékesitsd magad; ezek lesznek a tüzes szekér, mely téged a mennyei hazába fog vinni, hogy mint győzelmes vitézt pályafutásod után a mennyei hadvezér megkoszorúzzon.

Jól értsük meg a szentnek ezen dicséretét, s azért

vegyük fontolóra ezen erényeket egyenkint. Az okosságról azt mondja, hogy az Isten, s a Szentirás ismeretére vezet. A négy közül ez a legelső, a többiek fölé rendelve, hogy ezeknek mintegy kijelölje kötelességüket. Az okosság úrnő, mely parancsol, s az erényeket rendezi, szabályozza.

Az igazság megtanít félni az Istent, tisztelni a szenteket, szeretni a hazát, mindenkinek használni, senkinek sem ártani, a testvéri szeretetet megoltalmazni, másokat a veszélyből kimenteni, a szűkölködőket segíteni, a jótevők iránt hálát és köteles szeretetet tanusítani, s ítéleteinkben elnézőknek lenni.

Az erősség a lélek nagysága, mely megveti a tiszteletet és gazdagságot; a balsorsot békével tűri; a megaláztatás nem töri össze; a mostoha sors kétségbe nem ejti; a vakszerencse nem teszi fölfuvalkodottá; meggyőzhetetlen a szenvedésben, erős a veszedelemben, s mint ilyen kevésbe vesz aranyat, ezüstöt; a lelket felövezi minden csapás ellen és megóvja a becsvágytól.

A mérsékletet mindenkoron meg kellene őriznünk, mert ez élő mértéke szavainknak és tetteinknek; ez megoltalmazza az alázatosságot, a lelki békét és az önmegtartóztatást; megtanít illemre és tisztességre; fékezi az ész által a vágyakat, megveti a haragot és nem torolja meg a sérelmeket. „Jól kormányozd ezt a négyes fogatot“ — így fejezi be szavait sz. Bernát — „és erősen ülj benne, mert ez visz föl téged a hegycsúcsra.“

A diskréciót ugyanezen szent kormányosnak nevezi, — a négyes erényfogat kormányosának. Azt mondja, hogy nem annyira új, vagy más erény az, mint inkább

okosság, vezetője, mestere azoknak, melyeket bölcsen irányít; állhatatosságot kölcsönöz és mértéket szab nekik.

És a fegyelmezetlenség? „Vedd el ezt a kormányost, s az erény teherré válik“ — mondja a szent.

Lehetséges ez? Hogy válhatik az erény teherré? Pedig úgy van! Mindenütt tapasztalhatjuk, hogy a sok túlzás még a jóban is megárt ép úgy, mint nem használ a nagyon kevés. A só bizonyára Isten legjobb, s legszükségesebb adományai közé tartozik, még a menynyei bölcsességet is ezzel hasonlitjuk össze és mégis mindenki tudja jól, hogy az elsózott leves nem tartozik az élvezetes ételek közé.

A fegyelmezettség: bölcs mérséklet, okos korlátozása a szükségesnek. Ezen kegyelemajándék nélkül az erény nem lehet tökéletes, de nem is létezhet; elveszíti jellegét és az ellenkezőbe csap át.

A fegyelmezettség — mint sz. Antal mondja — biztos lépésekben vezeti a lelket Istenhez; kevés megerőltetéssel a legnagyobb magaslatra jut vele; nélküle azonban bármily erőmegfeszítéssel sem jut el a tökéletesség magaslatára.

Buzgóság ez, szent buzgalom Isten dicsőségéért és a lelkek üdvéért, mely jó és dicséretre méltó. De a féktelen buzgalom ártalmas és sok bajt okozhat. Szent Benedek rendszabályában külön fejezetet szentel az üdvös és ártalmas buzgóságnak, s ez a legszebb és legtanulságosabb fejezetek egyike. Mi természetesen most nem szólunk arról a kárhozatos buzgalomról, melyet saját megtévesztett eszünk, romlott akaratunk, s önszeretetünk vezérel, hanem a jobb értelemben vett buzgó-

ságról. A helytelen buzgalom; amint átlépte a határait és indokolatlan hevességgel lép föl, következményeiben többet árt, mint használ.

Az áhitat és jámborság is megkivánja a fegyelmezettséget, mert különben zavart okoz saját házában és a vallásosságot rossz hírbe hozza: külsőséggé, farizeusi álszenteskedéssé teszi; szeretetlen itéletre ragad, s Istentől eltávolitja a lelkeket.

Az önmegtagadás fegyelmezettség nélkül veszélyes, mert hiú becsvággyá fajul, pedig ennek éppen az lenne a föladata, hogy a bűnös kívánságot megfékezze és a testi vágyakat korlátozza; azonban vajmi nehezen érhető ez el fegyelmezettség nélkül. Igy van ez a többi erénygyakorlatokkal, s jó tulajdonokkal is. Elveszitik értéküket és hatásukat, ha a fegyelem hiányzik. Csak a három isteni erény, első sorban a szeretet nem szorul korlátozásra; de hiszen a szeretet nem más — ha sz. Pál apostol szavait elemezzük — mint a legnagyobb diskréció, fegyelmezettség.

A fegyelmezettséget kormányosnak neveztük; tartsuk meg ezt a képet és a négy sarkalatos erényt fogjuk be, mint négy tüzes paripát, abba a lelki szekérbe, mely bennünket a keresztény tökéletességre visz. Ime a kormányosnak nemcsak az a föladata, hogy mindegyiket ösztönözze és fékezze, hanem különösen odahat, hogy egyik se előzze meg a másikat, s ne maradjon vissza; hogy igy egyenletes legyen a haladás minden zavar nélkül. Alkalmas például szolgál a négyféle vérmérséklet. Mindeniknek megvan a maga előnye; de amint az

egyik uralkodóvá lesz a többi fölött, rányomja bélyegét az egész emberre és sok hibának válik forrásává. A jóságos Gondviselés bölcsen intézkedett; a temperamentumok vegyesen vannak meg az emberben: a tisztán vérmes folytonos könnyelműségében vagy szenvedélyességében tönkre menne; a kolerikust fölemésztené a harag; a flegmatikus renyheségében szinte megfulladna és a melankólikus búskomorságában elepedne.

Boldog Mária Agreda azt állítja, hogy Isten Szűz Máriának természetét kiválóan harmonikussá tette a négyféle vérmérséklet csodálatos elegyítése által. Nem is lehet ezt kétségbe vonni; de az is bizonyos, hogy a vérmérsékletek hasonló összhangzó keveréke rendes körülmények között soha létre nem jön.

Ha még hozzáadjuk, hogy a sz. Szűznek az erényre minden hajlamát a legnagyobb önfegyelem őrizte: akkor megértjük, hogyan is lehetett oly utólérhetetlen a tökéletességben. S minthogy a fegyelmezettség olyan rendkivüli jelentőségü az erkölcs megszerzésében és a gyakorlati életben, ennek hiánya kétségkivül mindenütt érezhető és jelentékeny károkat okoz. Valóban a fegyelmezetlenség igen sok botlásnak oka fiatalnál és öregnél egyaránt, előkelőnél és alacsony sorsunál, elüjárónál és alattvalónál: szóban, cselekedetben, itéletben, beszédben és irásban; s alig van cselekedet az emberi életben, amelyet a fegyelmezetlenség valamikép el nem ronthatna.

A köznapi életben fegyelmezetlenség alatt bizonyos „túlzást" értünk; ez a túlzás pedig vonatkozhatik a szavak sokaságára, a hang érdességére, szigorú voltára, vagy a föllépés időszerütlenségére. Mennyit, de mennyi

lehet itt vétení mindenhol, mindenben!? Legtöbbnyire pedig azok, kik mások fölött tekintéllyel birnak. Ezt jól jegyezzék meg a szülők! A nevelésben oly könnyen és mégis súlyosan lehet hibázni, mert a hibás fogások a gyöngéd, lágy szivben mély nyomokat hagynak; a túlzott vagy idő előtti szigor a gyermek testi vagy lelki erőiben nagy kárt tehet. Nem bánnak vele úgy, mint azt az ő különleges természeti hajlamai kivánják; mindegyik ugyanis más és más tehetségekkel és tulajdonokkal bir. Egyszer nagyon elnézők, máskor túlságos szigorral lépnek föl, s ez az ellentét kétszeresen árt a gyermeknek; nem igen veszik tekintetbe a túlsokat, majd meg a túlkeveset a táplálkozásban, ruházatban és más szükségletekben, s az önmagában dicséretes edzést nem alkalmazzák helyes módon. Különösen sok hiba esik a nagyon is fontos vallásos nevelésben. A pályaválasztásban is igen sok a fegyelmezetlenség.

A tanitóknak különösen vigyázniok kell, hogy követeléseikben a gyermekekkel szemben ne lépjék túl a mértéket, mint azt a többség elköveti. Legyenek azon, hogy a föladatokban, büntetésben és elbirálásokban okos mérsékletet tartsanak és többet ne kivánjanak, mint amennyit a tehetség és idő megengednek.

Az előljáróknak — akár egyházi, akár világi személyek — ez a legszükségesebb tulajdona. Szent Bonaventura szeráfszárnynak nevezi. Legyenek óvatosak igényeikben; körültekintők rendelkezésükben; elnézők és méltányosak a kevésbbé tehetségesekkel és ügyefogyottakkal szemben és mindenkor gyakorolják az önuralmat. *Ne légy oroszlán saját házadban tieidnek romlására és*

alattvalóid elnyomására. (Sir. 4., 35.), hanem emlékezzél sz. Jakab bölcs szavaira: *Ha nyájamat túlerőltetem, akkor egy nap alatt elpusztul.* (Gen. 33., 13.)

Mily gyakran fegyelmezetlenek az emberek a társas életben, a családban, ismerőseik körében — pletykaság és hirhordás, a titkok kicsalása és kifecsegése, nagyítás, meggondolatlan vagy nagyon is kemény itélet által; szóban és irásban. A nyilvános lapok — sajnos — igen gyakran tüzhelyei a fegyelmezetlenségnek.

Mindenki legyen önmagával szemben is fegyelmezett. Ez ép úgy vonatkozik a test ápolására, mint a lélek fejlesztésére. Szent Hildegárd így szól: „Ha az ember mértékletesen él, akkor mindig vídám és szelid lesz; ha azonban evésben, ivásban, mulatozásban mértéket nem tart, akkor benne mindenféle vétkes hajlam uralomra jut. Aki pedig túlságosan mostohán bánnék testvérével, az könnyen hajlik a haragra". Igy tehát fegyelmezettnek kell lennünk a munkánál is, idő, mennyiség és megerőltetés tekintetében. Még az ájtatossági gyakorlatokban és a jócselekedetek gyakorlásában is, nehogy nagyon feltűnővé tegyük magunkat, s igy mig egyrészt másokat bosszantunk, másrészt ezáltal talán sok jónak az útját álljuk.

Minden dologban válasszuk az arany középútat, amely biztosan és könnyen a célhoz vezet. A bölcs mérséklet titok, amely az ember előtt többnyire rejtve van.

Szent Hildegárd sz. Benedeket az önfegyelmezettség világító napjának nevezi. Szent Gergely pedig az ő szabályait az okosság és fegyelmezettség mesterművé-

nek mondja, amelyben nincs semmi érdesség, nehézkesség, semmi túlságosan magas, sem pedig túlságosan mély, hogy a gyöngék el ne veszítsék a bátorságukat, az erősek pedig a buzgóságban előretörjenek. Csak így történhetett meg, hogy ez a Szentlélektől sugallt mű sértetlenül megmaradt 14 századig a kolostorok ezreiben, minden országban és vidéken: az egész világon és a legkülömbözőbb hajlamú és tehetségű egyének ezreit az üdvösség utján vezethette s számos szentet nevelhetett. Nem túlzok, ha azt állitom, hogy ezt az áldásbőséget a fegyelmezettség szellemének köszönheti, amely szabálykönyvének minden fejezetét átlengi. Ez a szellem, ez a tanitás pedig nem más, mint a mi Urunk és Mesterünk Jézus Krisztus szelleme és tanítása, az evangéliumi bölcsesség és teljesség. Ez a fegyelmezettség szelleme, amely a mi Üdvözitőnket vezette földi életében tetteiben, szavaiban és intéseiben; amely annyira jellemzi egész lényét, s amely egyháza kormányzásában is csalhatatlan szabállyá lett minden idők és népek számára.

Hát a világ föntartása és kormányzása nem a fegyelmezettségnek legragyogóbb példája? Minden kedvesen és erőteljesen van elrendezve, szeliden és hatalmasan kormányozva; idő nem korlátozza, szenvedély nem vezeti. Az isteni Gondviselés még a mi fegyelmezetlenségből származó vétségeinket is a legbölcsebben ki tudja egyenlíteni és javunkra fordítani.

IV.

Aki jó akar maradni, annak törekednie kell arra, hogy mindig jobb legyen.

Fölületesség.

De hát mi van Jóskával? A fiú ott ül órákon át könyvei mellett s mégis oly gyönge bizonyitványa van?! Csakhogy nem bukott meg. A tanár azt mondja, hogy a fiú fölületes.

Mit jelentsen ez? Láttátok bizonyára a kertész a talajt mily mélyre ásatta föl, hogy a legalsó réteg föld is fölülkerült, s azt hitte volna az ember, hogy a növényeket azonnal jó mélyen helyezi el. Pedig csak akkor ültette el a növényeket és vetette el a magvakat, midőn már jól föl volt dolgozva a föld és ismét elegyengetve. S ime mily szép és dús a növényzet e talajban? Ha csak sekélyen ásott, s úgy ültetett volna: mit gondoltok, ily erőteljes lenne akkor is a vetemény, a virág? Ha azt akarjuk, hogy bő termésünk legyen, derekasan meg kell dolgoznunk a földet, hogy a föld mélyén rejlő romlatlan őserőhöz és tápláló nedvekhez hozzáférhessenek a növény gyökerei. Igy van az minden munkánál. Ha alaposan végezzük munkánkat, fáradságot nem kimélünk; erős kezekkel dolgozunk, mélyre hatunk s kitartóak vagyunk: csak akkor fog tervünk sikerülni, s munkánk gyümölcsöt teremni. Ha azonban hanyagul kezdjük, s lanyhán folytatjuk, ha nagyon gyorsan vagy lomhán dolgozunk, csekély, majdnem

semmi lesz az eredmény. Minden háziasszony tudja jól, hogy milyen a fölületes tisztaság és rend, s hogy a cselédeket ugyancsak rá kell szoktatni az alapos takarításra, különben a por minden szögletbe beveszi magát. Hányszor volt alkalmunk pöröllni pl. az asztalossal, mert a fiókok vagy ajtók nem csúkódtak jól, — az új cipőnek levált a talpa, vagy az elegáns keztyű az első felhúzásnál szétfeslett...

Valamely könyvet, főképen, ha az tudományos jelzőre tart igényt, fölületesnek nevezünk, ha alapos tanulmányozás és szakismeretek nélkül, más tudósok véleményének mellőzésével, az újabb tudományos kutatások és fölfedezésekre való tekintet nélkül van megírva.

Éppen így a birálat valamely mű fölött fölületes, ha nem olvastuk el azt a művet elejétől végig; egy vizsgálat, diagnozis, véleményezés szintén lehet fölületes, ha nem veszünk tekintetbe minden legcsekélyebb mozzanatot, minden jelenséget, körülményt, mely arra vonatkozik. A fölületesség — sajnos — mindenüvé befurakodik; minden ténykedésnél, — fájdalom, még a hallhatatlan lelkek érdekében kifejtett munkánál is — annyiszor érezhető.

A fölületesség, mint a neve is jelzi, az alaposság hiánya. Vagy nagyon gyorsan dolgozunk, s azért tökéletlenül, vagy nagyon renyhén, gondosság nélkül, vagy megszokott hanyagsággal, tehát — rosszul.

Ennélfogva a fölületes embereket három csoportba lehet osztályozni. Az egyik a vérmes. Az ilyen nagyon sokat akar tenni, sokba belefog, de nem végzi be mohón lát a munkához, de csakhamar megunja s hanya-

gul folytatja; nagy terveket sző, művésziesen kidolgozza azt, hanem amikor a megvalósitásra kerül a sor, elhagyja a türelme és kitartása. Lelkesen kap föl bizonyos eszmét, örömmel, serényen kezd hozzá, de ha nehézségek, akadályok gördülnek útjába, ha a munka több időt és fáradságot igényel, mint amennyire számított, lelkesedése lelohad, ereje megbénul. Szalmatűz az ilyen lelkesedés melegség nélkül s azért eredménye nincs; a tűz elhamvad. Gyorsabb eredményt igér magának, nagyobb föltűnést, mások tetszését. Várakozásában csalatkozva elveszíti munkakedvét, s mivel a dolog könnyebb végét fogja, minden tehetsége mellett sem mútathat fel semmi eredményt.

Másként van ez a flegmatikussal, vagyis a lassú vérmérsékletű egyénnel. Ennek minden fáradság sok; a megerőltetés gyűlöletes. Nem tud, de nem is akar a dolog mélyére hatni; nem sokat gondolkodik; semmi áldozatot nem hoz; fáradozásról hallani sem akar. Az ilyen ember fölületes azért, mert az könnyebb és kényelmesebb.

A falusi ember jól ismeri azt a munkát, amelyet rigolirozásnak neveznek. Ez abban áll, hogy a kemény, köves földet meglazítják, fölforgatják, a köveket kiszedik, s ez a munka ugyancsak fáradságos. Legtöbben másokkal végeztetik, olyanokkal, akik hozzá vannak szokva. A flegmatikus, ha már ki nem kerülheti a munkát, oly könnyüvé teszi, amint csak lehet. Ha nincs szorgos felügyelet alatt, bizony nem valami mélyre nyomja az ásót; ha kőre akad, betemeti földdel; szóval nem fordít sem időt, sem gondot a munkára. A tanító jól

ismeri a rest tanulót, akit minden csekélyke fáradság bánt; a föladatot a legkönnyebb oldaláról veszi; furja a deszkát, ahol legvékonyabb. A szomszédra bizza, hogy a gesztenyét a parázsból kiszedje, vagy köszönet fejében kikölcsönzi tőle a már megfejtett feladatot.

Igy van ez a felnőtt flegmatikussal is; ritka eset, hogy alapos munkaerő lenne. Többnyire a legkényelmesebb útat választja, s ez nem lehet sem a rövid, de meredek hegyi út, sem a nehezen feltalálható nedves mezei út, hanem a széles országut, amelyen gondtalanul lépeget előre. Még jó, ha talán később is, de mégis célhoz jut, még mielőtt ráborulna az éj sötétje. Az igazán „fölületes ember" pusztán szokásból fölületes. Sem nem gyors, sem nem lassú; nem túlbuzgó, de nem is tulságosan rest, csak a megszokott egykedvűség teszi fölületessé. Nem gondol arra, hogy a föladatot valami uj oldaláról fogja föl, annak komolyabb színezetet adva mélyre szántson; egyáltalán nem sokat gondolkodik; hiányzik nála az érdeklődés, a buzgóság és odaadás. De kevés embert is találunk, ki kevesebb becsülésben és méltánylásban részesülne, mint a fölületes. Mivel csekély érdeklődést mútat minden és mindenki iránt, kevés rokonérző szívre akad.

Az ilyenekkel nem lehet komoly beszélgetésbe ereszkedni; nincs hozzá érzékük. Nem igen lehet tőlük tanácsot kérni, mert nem tudnak adni, vagy ha adnak is, az értéktelen. A tudós mélységével nem birnak; műveltségük hiányos; kedélyük rideg, szóval üres, tartalom nélküli egyéniségek.

Hanem hogy igazságosak legyünk, kutassunk ezen

fölületesség után, különben azon veszélynek tesszük ki magunkat, hogy fölületes itéletet mondunk róla. Legtöbb esetben a fölületes embernél hiányzik a szellemi képesség bizonyos kérdések iránt, mivel azokkal sohasem foglalkozott, vagy nagyon hiányos volt az oktatása. Gyakran oka a helytelen nevelés is. Nem szoktatták arra, hogy megerőltesse magát és kitartóan dolgozzék. A balga szülők elnézték, hogy a drága időt, az ifjú éveket elpazarolja és elvesztegesse. Csak a testi ápolással törődvén, érdeklődést keltettek benne a hiúság, a pipere és élvezetek iránt, sohsem tanulta meg az a szegény gyermek, hogy az élettel majd komolyan is szembe kell néznie.

A fölületes családban sohsem szoktak vallásos, tudományos vagy általános érdekü dologról beszélni. Igy szellemileg üres környezetben növekedik föl, s elhanyagolva a szülőktől, akik szórakozást a házon kívül kerestek, nem tapasztalhatta a szerencsétlen, hogy komolyabb célért van e világon.

Hányan, de hányan vannak, akiket a szerencsétlenségek iskolája tanít meg ridegen a nagy igazságokra, s kegyetlenül fölriasztja eddigi üres, édes álmodozásukból. Ott, ahol nehéz harcot kell vívni a létért, ahol nehéz testi és szellemi munka tölt ki minden percet, ott nincs, nem lehet fölületesség. Ám van az életnek egy tere és pedig a legmagasztosabb; a munkálkodásnak egy neme, a legfontosabb és legnemesebb, ahol mégis mindnyájan, fölületesek vagyunk s ez: saját lelkünk üdvének munkálása. Itt sohasem szánthatunk elég mélyen, sohasem lehetünk elég szorgalmasok, hogy gyöngeségeink

vadhajtásait mind kiírthassuk. És ez az a munka, amely a legtöbb emberre nézve szokatlanul fáradságos és hosszadalmas.

Az a talaj, amelyet sohasem munkálnak meg kellően, nemsokára fölmondja a szolgálatot és mostohán fizet. A nemes vagy hasznos kövek csakhamar kifogynak a bányából, hacsak úgy rabló módra aknázzák ki. Igy van a lélekkel is, ha nem hatolunk titkaiba elég mélyen, hanem csak a felszínen maradunk, itt-ott szakítunk ki egy-egy vadvirágot, de a gyökeret bennhagyjuk. Mily hamar foglalja el az igazi, mély vallásosságnak helyét a szokássá vált fölületesség. A hit talaja elisziposodik a lélekben, beszakad, mint a part, melyet hullámok tépnek le darabonként, ha nincs erős gátja, mely ellenállhatna. Egyik gyónás olyan, mint a másik; a hibák ugyanazok maradnak; a talentum nem kamatozik; a kegyelem nem gyümölcsözik. A lelki életben való fölületesség a legáltalánosabb, de legsúlyosabb rákbetegség, amelyben a legtöbben, vagy mondjuk, igen kevés kivétellel — valamennyien szenvedünk. Odatapadunk úgyszólván a fölszínre; nem emelkedünk föl a mennyeiekhez és nem mélyedünk bele saját nyomorúságos voltunk szemléletébe.

Mi tehát a teendőnk? Dolgoznunk kell! Szívünk mélyéig kell ásnunk; hibáinknak gyökereit is ki kell tépnünk; rosz hajlamainkat tövestől ki kell irtanunk és ezt a munkát szünet nélkül folytatnunk, míg csak utolsót dobban szivünk. A földi, a mindennapi élet vásáros zaján fölül kell emelkednünk! A hit örök igazságai legyenek a gát, amelyen a csalfa világ hullámai meg-

törnek; a világító torony, mely az Isten tündöklő világosságában az örökkévalóság kikötőjébe vezető útunkat beragyogja.

Keressétek azt, ami fönn vagyon, — mondja sz. Pál — *hol Krisztus ül Istennek jobbján, ne pedig azt hordjátok elmétekben, ami e földön van.* (Kol. 3., 1. 2.)

Kiváncsiság.

izony én nem vagyok kiváncsi, — így szól egyik-másik férfiolvasóm, (a nők közül kevesen merészkednek e kijelentést megkockáztatni). „Tudom, hogy sok hibám van, de kiváncsi nem vagyok.“ Lehet. Némely ember, különösen férfi, nem oly gyönge e tekintetben; bizonyos büszkeség tartja vissza, s a kiváncsiságot a „gyöngébb nem“ privilégiumának tekinti.

De vajjon nem izgatta még kiváncsiságodat semmi? Talán nem adsz semmit színházra, színdarabokra; nem kerül önmegtagadásodba a kirakatok előtt elmenni anélkül, hogy megállnál előttük? Talán nem törődsz az embertömeggel, amely kiváncsian állja körül a tehertől összeroskadt szegény vonagló párát; talán nem hallgatsz a város pletykájára s nem olvasod el újságodban a „vegyes hirek“-et? Mindezt a „hivatásos kiváncsiak“ teszik s te nem számítod magad ezekhez. De vegyük például ezt az esetet: főnököd valami fontos, titkos aktát feled íróasztalodon; nem éreznél magadban kisértést, hogy egy pillantást vess bele? Kitüntetések, előléptetések, fizetésemelés vannak kilátásban; emlegetik a te nevedet valamely tekintélyes állás betöltésénél, — elég erős vagy-e, hogy mindez hidegen hagyjon? Vagy talán izgat

valami sokat emlegetett dráma, egy szenzációs regény, vagy azt gondolod, hogy a kiállításon föltétlenül meg kell nézned nehány festményt, jóllehet nem csekély aggályod van azok morálitását illetőleg...

A kiváncsiságnak sokféle faja és fokozata van s teljesen senki sem ment ezektől a föld kerekségén. Ősanyánktól örökségkép szállott reánk, aki bizony nem véletlenségből kacérkodott a tiltott fa gyümölcsével.

De beszéljünk csak komolyan erről a dologról, mely fontosabb, mint hinnők. Az a vágy, hogy valami újat, mi érzelmeinket vagy az érzékeket ingerli, megtudjunk, nemcsak a köznapi élet apróságaira szorítkozik. A kiváncsiság élősdi, amely nemcsak a földön csúszik, hanem a hatalmas, büszke fákat is körülfonja, s megfosztja éltető nedvüktől.

A kiváncsiságot közönségesen gyöngeségnek minősítik s talán azért is tulajdonítják a gyönge nem „kiváltságának." De jogtalanul. Senkisem akarja önmagának hibául felróni a kiváncsiságot; tudásvágynak szeretik minősíteni. Pedig helytelenül, mert a tudásvágy, — nemes értelemben véve — erény; a kiváncsiság pedig messze jár az erénytől. Huzzuk csak le a farkasról a báránybőrt s nézzük a különbséget a tudásvágy és kiváncsiság közt. Itt szem előtt tartjuk a nagy tudóst, sz. Tamást.

A tudásvágy az értelemnek megfeszített működése valamely igazság megismerésében; buzgó törekvés valami hasznos tudnivaló elsajátitásában; nemes kutatása a jónak és igaznak. A kiváncsiság azonban nélkülözi az

erkölcsi értéket és a magasabb célt; csak az újság ingere vezérli. Végső célja nem az igazság megismerése, mert a tárgya is alantas, hiszen a mindennapi események és felebarátunk tettei képezik tárgyát: ha tudásvágy is lenne, kielégitésében önmaga a hiú végcél.

A tudásvágy az erősség erényével legyőz minden nehézséget; eltávolit minden akadályt; mélyre hat. A központ, a cél, amely körül kutatása forog, a legmagasztosabb, a legjobb és a legnemesebb: Az Isten.

A kiváncsiság fölszinen halász; törekvése a változatosság, a tudákoskodás, nem a mélység: az alázatosság. Jóllehet sokat tudok, de „szeretnék mindent tudni", szól Wagner, Faust famulusa, aki klasszikus képviselője a tudós kiváncsiságnak. A tudásvágy bölcs mérséklettel határt szab az emberi értelem ama természetes ösztönének, hogy mindent megtudjon és megértsen; mig a kiváncsiság elveszíti a gyeplőt, csakhogy oltsa a mindent tudni vágyás szomját. Igaz, van hamis tudásvágy is, amely távol az erénytől, nemtelen célt szolgál. Hiú hírnév sarkallja ezt és fölfuvalkodottá tesz; a kincshajhászás szolgálatában áll és a mammon rabszolgaságába hajt; vallási vagy politikai gyülölettel telve Isten és egyháza ellen dühöng, s ezek megrontására irányul munkálkodása.

A kiváncsiság mindig fölületes, s azért ártalmatlannak tűnik föl és mégis mennyire le tudja kötni az ember egész lényét?! Mit nem tesz az ember, hogy e gyöngeségét kielégitse: mennyit olvas, kérdezősködik, és kutat... A tudásvágytól még abban is különbözik, hogy olyan dolgokat szeret kutatni, amelyek nem szükségesek, nem hasznosak, sőt sokszor károsak is.

Ami nem tartozik hivatáskörünkbe, azt nem is szükséges tudnunk és ennélfogva talán fölösleges, sőt igen gyakran legfontosabb kötelmeink teljesítésében hátráltat is. Nehéz lenne természetesen minden mellékérdeket, minden szórakozást eltiltani önmagunktól, de vígyáznunk kell, nem szabad engednünk, hogy a kiváncsiság uralma alá kerüljünk. Vannak dolgok, amelyeknek ismerése némely hivatásban szükséges, mig a másikban veszedelmes. Az orvos kell olyan dolgokat tudjon, amelyekhez nekem semmi közöm: a művész lát olyasmiket, amelyeket nekem jobb nem látnom; a kritikus olvas több olyant, amire nekem nincs szükségem.

Amit tudnunk nem szükséges, az igen gyakran káros ránk nézve. Vannak emberek, kik korlátlan, rendetlen tudásvágytól ösztönöztetve mindenféle könyvet összeolvasnak, olyant is, amely állásuknak és műveltségüknek szinvonalát meghaladja. Ez is kiváncsiság. Könnyen túlbecsülésre, hézagos kimüvelésre vezet, s következőleg elégedetlenné tesz.

Amit nem szabad tudnunk, attól tartózkodjunk. A titokzatos és tiltott dolog különös ingerrel bir a kiváncsira. A titkokba behatolni, azokról levonni a leplet s terjeszteni; ebben különös kedvét leli a kiváncsi. A tiltott dolgok fürkészése már igen sok szerencsétlent az érzéki örömök tekervényes útaira s onnan az örvény szélére juttatott. Mondhatjuk bátran, a kiváncsiság nem jó barát. Igen sok időnket rabolja el, amit sokkal hasznosabb dolgokra fordithattunk volna. Vannak egyének, akiknek nincs idejük templomba járni, jó könyvet ol-

vasni; vannak szülők, kik nem érnek rá gyermekük nevelésével foglalkozni, családjukkal törődni, de akik kiváncsiságuk kielégítésére társaságokban, mulatságokban és kétes olvasmányok mellett sok-sok órát pazarolnak el.

A kiváncsiság tulajdonképen egyik oka a sokat felpanaszolt szórakozottságnak az imában és munkában. A kiváncsiság könnyelmüvé tesz a beszédben és véleményben; elhamarkodottá az ítéletben és szeretetlenné mások iránt. Megrabol anyagi és szellemi téren, időben és munkában, imában, pénzben és egészségben. A kiváncsi sok veszélyes kisértést szerez magának szemei, fülei, nyelve és szíve által. Valamint a kiváncsi vörösbegy addig-addig röpköd a csalétek körül, mig a rejtett hálóba kerül, — s valamint a kiváncsi Dina, Jákob pátriárka szép leánya, a hevitaiak ünnepségét és vendégeit ment nézni, de Sichem hatalmába esett: úgy van az mai nap is számtalan balga kiváncsival. Legyünk azért óvatosak és vigyázók, mert az ellenség, mint ordító oroszlán jár körül zsákmányra lesve és a kiváncsi beleesik hálójába.

Komoly foglalkozás, a hivatásbeli kötelességek lelkiismeretes teljesitése, az időnek célszerü fölhasználása meg fog bennünket óvni a könnyelmü kiváncsiságtól. Keveset törődjünk másokkal, hacsak a kötelesség és szeretet nem kívánja. Miért avatkoznánk embertársaink magánügyeibe, midőn sokkal fontosabb dolgok is vannak, melyekkel foglalkoznunk kellene?! Ott van lelkünk örök üdve! Balga és csalékony a világ öröme; hiú, káprázató a fénye és csábitó a jóléte. Ha keresz-

tény lemondással elzárjuk szemünket és fülünket csábjai elől és erős elhatározással hozzuk meg ezen áldozatot, ha lemondunk az érzéki vágyak és kivánságokról, más magasabb, nemesebb szellemi örömöket élvezünk. Előíze ez azon mennyei örömöknek, amelyek szomjunkat csillapítani fogják egykoron örökre. Itt a földön arra legyünk kiváncsiak, ami ott fönn vár reánk.

Szórakozottság.

Ha a szórakozottságról esik szó, csaknem mindenki tud nehány példát fölhozni, egy-egy anekdotával múlattatni. Rendszerint tudományos férfiak, tanárok a hősei a szórakozottságnak. Róluk ezer meg ezer nevettető adoma, élc jár szájról-szájra. Ilyen ez is: egy tanár a saját lakásának ajtóján olvasta, hogy a lakó nincs otthon. Fejcsóválva távozott. Másik adoma: egy természettudós egyik kezében békát tart s vizsgálja érverését, a másikban óráját nézi; majd bedugja a békát a zsebébe, az órát pedig bedobja a vizbe . . .

Bocsánat merész kijelentésemért, de én állítom, hogy ezek az emberek tulajdonképen nem szórakozottak, hanem ellenkezőleg: nagyon is összeszedettek. Csakhogy nem ott ahol kellene! Lélekben mindenesetre nincsenek ott, ahol, legalább a gyakorlati élet fogalma szerint, kellene lenniök; minden gondolatjuk szokatlan összetartó erővel szerintük fontos tárgyakra van irányítva. Ezt az állapotot nem lehet igazában szórakozottságnak nevezni. A szórakozottság fogalma magával hozza a gondolatok nyugtalan, összetartás nélküli szétszóródását; a latin distrakció is erre útal: a gondolatok disharmóniájára. Szétfutnak a gondolatok, mint kéneső vagy

mint a kéményben a szikrák; avagy körülröpködnek, mint a táncoló szúnyogok a lenyugvó nap sugaraiban és hiába erőlködünk, hogy egy helyen összetartsuk őket. A fönnemlitett emberek azonban oly szilárd és érdekes pont köré koncentrálják gondolataikat, hogy semmi másra nem kaphatók és ők maguk azt sem tudják, hol vannak és mit tesznek.

Senki sem fogja szórakozottnak nevezni az imádság nagy hősét, ki környezetét nem veszi észre; kit a mindennapi élet szükségletei nem zavarnak. Azért nem szórakozott az olyan, ha — mint sz. Bernát — nem tudja: hogy a kolostor nagy terménck hány ablaka van. És — mint sz. Makárius — nem tudja, hogy milyen ételt tálaltak föl neki.

Jól meg kell különböztetnünk ettől azt az üres lelki tétovázást, aminőt vérszegény, ideges vagy erkölcsileg elzülött embereknél tapasztalunk, akik öntudatlanul, szinte lélek nélkül mereven bámulnak az üres levegőbe.

A szórakozottság oly állapot, amelyben gondolataink egészen távoleső dolgokra irányulnak, s nem arra, amivel éppen foglalkozunk. Rendesen azt az állapotot értjük alatta, amelyben gondolataink korlát nélkül céltalanul csapongnak. A szórakozottság elvon tárgyunktól.

A szórakozottság ebből kifolyólag lehet szándékos, öntudatos is, s ez értelemben a szórakozást üdülésnek nevezzük, mert szellemileg megkönnyít. A szórakozást kereshetjük, de a szórakozottság aligha szándékos, mert olyan állapot, amelyben szenvedünk. Tehát gyöngeség.

Gyöngeségnek mondható, minthogy nélkülözzük benne a szellem fölötti teljes uralmat, mely mintegy álomszerüen megszűnik. Szeretnők gondolkodó képes-

ségünket összetartani, de nem sikerül, vagy azért, mivel nincs elég akaraterőnk, vagy nem fejtünk ki elég energiát; vagy azért, mivel a fékezetlen képzelő erő nagyobb befolyást nyer az akarat fölött, vagy pedig a kimerült értelmi erő megtagadja a szolgálatot. Minél nehezebb, elvontabb és érzékeinkkel észre nem vehető a tárgy, amellyel foglalkozunk, annál könnyebben elterelődik róla a figyelem. Ezt a tapasztalatot teszi már a gyermek is, akinek a számtani föladat, vagy a logikai következtetés a legkeményebb dió, melyet szívesen félredob, hogy egy könnyü fordítás vékonyhéju manduláján rágcsáljon.

A legfönségesebb, legmagasztosabb, amivel csak lelkünk foglalkozhatik: a hitnek természetfölötti igazságai, maga az Isten. Éppen azért az imádság mindenekelőtt és mindenekfölött sok kisértésnek van kitéve. A szórakozottság az imádságnál oly állapot, amelynek terhe alatt többé kevésbé mindannyian szenvedünk. Az imádságban az emberi szellem a természet fölé emelkedik, túllépi annak határát, s az érzékeket, melyek az isteni természetet nem tudják megérteni, elhagyja. Ez a lélek győzelme a test fölött. Érthető, hogy ebben az állapotban, amely a szellemet egészen leköti és Istennel hozza közeli érintkezésbe, igen nehéz, sőt emberileg szólva, csaknem lehetetlen sokáig lennünk. Az érzékek csakhamar jelentkeznek. Azok is élnek, s jogot követelnek. Olyanok, mint a gyermekek, akik előtt a felnőttek társalgása érthetetlen, s ezért hosszadalmasnak találják. Az anyához tolakodnak tehát, s értésére adják, hogy már elég is lenne. Az ima ideje alatt személyek, tárgyak, helyek és az élvezetek minden faja tarka össze-vissza-

ban lebegnek a lélek előtt, s ha meg nem fékezzük képzeletünket kellő időben, teljesen hatalmába keríti igen könnyen az egész embert.

A szórakozottság bizonyos fokú lelki kúszáltság. Az ellene fölvett küzdelem kétségkívül egyike a legmakacsabbaknak és legbizonytalanabbaknak, amelyekkel meg kell vívnunk a lelki életben. Pedig a harcot mégis föl kell vele vennünk, s folytatnunk kell állhatatosan, mivel az emberi természetnek a szórakozottságtól egészen megszabadulni lehetetlen. Megszégyenitő adó ez, amellyel tartozunk természetünk alantasabb részének. De jól megértsük, nem saját jószántunkból. Sohasem szabad — legalább imában — tudatosan és szándékosan átadnunk magunkat a szórakozottságnak; különben már a szórakozottság fogalma is, amint itt azt látjuk kizárja a szándékosságot.

A szórakozottság ellensége a komoly munkának és mindenekelőtt az imádságnak, sőt mondhatnók: azoknak uralkodója lelkünkben. Nagyon szükséges azért ezt jól ismerni, ha rajta győzelmeskedni akarunk. Nemét tekintve igen sokféle; éppen olyan különféle tulajdonságaiban is. Tárgya minden lehet, amit már egyszer láttunk, olvastunk vagy gondoltunk. Leginkább osztályozható okait tekintve. A hirneves aszkétikus író, P. Fáber, a szórakozottságnak öt nemét különbözteti meg, amelyek a lelket szórakoztatják, s a képzelő tehetséget idegen képekkel töltik meg. Szerinte okai a következők: 1. A megrongált egészségi állapot. 2. Istentől jövő megpróbáltatás. 3. A gonosz szellem. 4. Saját egyéniségünk bűnössége és 5. nem bűnös volta. Az

okokat vagy forrásokat tehát részben önmagunkban, részint önmagunkon kívül kell keresnünk. Az utóbbiak megpróbáltatások vagy kísértések, melyeket nem idéztünk elő, de nem is akadályozhattunk meg, de amelyekkel szemben határozottan kell viselkednünk. Az előbbieket bűnös természetünk idézi elő, és pedig vagy a test vagy a szellem gyöngesége. Az ilyen kisértések a legyakoribbak és nekünk nagyon szükséges tudni, miként kell azokat megelőzni vagy fogadni, nehogy lelkünkre nézve károssá váljanak, vagy ami rosszabb, saját hibáinkból bele essünk a kelepcébe. Hibánkon kivül keletkeznek, ha egészségünk gyöngeségének, fölizgatott, beteges idegrendszerünknek, avagy a kimerültségnek következményei. Vagy ha tulságosan élénk képzelő erőnk a bennünk szunnyadó szenvedélyeket és a velünk született kíváncsiságot szórakozottsággá változtatja, amikor is a képzeletek, mint szúnyoghad, rohannak meg minket.

A szórakozottság akkor ered saját hibánkból — eltekintve attól, hogy szándékosan tápláljuk — ha a közönyösség, lanyhaság, kíváncsiság, az önmegtagadás hiánya, az imához való hiányos előkészület, az érzékek zabolátlansága idézi elő. Akár önhibánkból erednek, akár nem, mindenkor tökéletlenségnek minősíthetők, amelyek azonban Isten kegyelmével megjavithatók, ha teljesen meg nem is szüntethetők. A társadalmi életben a szórakozottság nevetségesnek tűnik föl, s a szórakozott sok gúnynak van kitéve. A lelki életben megalázó, s ha elmerülünk benne, szomorú, sőt bűnös állapot. Minél jobban belemélyedünk foglalkozásainkba, minél inkább érdeklődünk kötelességeink iránt, annál kevésbbé tud a szó-

rakozottság elvonni. A szentek annyira el voltak telve Istennel s annyira hozzá voltak kötve, hogy imában elmerült lelkük egészen megfeledkezett a földről. Csak bírnók mi is az ő élő hitüket ? !

Lennénk csak mi is oly tisztelettel, szeretettel iránta s éreznők, mint ők Isten jelenlétét... De ne csüggedjünk azért, ha buzgóságunkat az imádságban majdnem megbénítja a szórakozottság, mert az összeszedettség kegyelem, mellyel Isten megajándékoz, ha megérdemeljük s ránk nézve hasznos. Különben a szórakozottság elleni küzdelmet az imán kívül kell megvívnunk. Mindaz, ami foglalkozásaink rendjét és gondolatvilágunkat szabályozza, be fogja valamennyire a szórakozottságnak is a forrásait tömni. Tehát mindenekelőtt jó és célszerű napirend szükséges, amely kötelességeinknek kijelöli a helyét és idejét Isten, a világ és önmagunk iránt. P. Fáber szerint nagyon tanácsos hozzászoknunk, hogy minden, még legcsekélyebb teendőinket is oly tökéletesen végezzük, amint csak lehet, azaz tiszta szándékkal, nagy pontossággal és hűséggel. Amit teszesz, azt egészen tedd s úgy jó lesz. Mindent Istenért, Isten jelenlétében és Istennel. De jól fontold meg előbb, amit tenni akarsz: mi célból és kiért? Ez minden foglakozásunkra vonatkozik, első helyen azonban a legfontosabbra és legnehezebbre: az imára. *Nálam nélkül semmit sem cselekedhettek*, így szól az Úr; semmit, de legkevésbbé az imádságot, mert itt érintkezünk az Istennel. Sz. Benedek így szól: „Ha hatalmas, előkelő urakkal tárgyalunk, s tőlük kegyet óhajtunk kieszközölni, mily tiszteletteljes, alázatos viselkedést tanúsítunk ?! Mennyivel inkább kell lelki

tisztasággal és alázatos lelkülettel közelednünk Istenhez, mindenek Alkotójához és Urához!?" Az imádságra tehát elő kell készülnünk; az áhítatot kérnünk kell és a szórakozottságot teljes szívünkből kerülnünk, s ha mégis megtámadna bennünket, kiapadhatatlan tűrelemmel és szelíd határozottsággal vissza kell vernünk e támadásokat.

Minél inkább megbarátkozunk az Isten jelenlétének gondolatával, s hozzászokunk, hogy lelki szemeinket munka közben is feléje irányitsuk, mint sz. Gertrud, s Őt egy-egy röpimával üdvözöljük, annál kevésbbé fog akkor sikerülni, hogy a szórakozottság minket hatalmába kerítsen.

Ne veszítsük el kedvünket, s ne csüggedjünk, ha ez a munka néha nagyon nehezen megy s talán eredménytelen munkának látszik. Igaz, hogy ez a szentek tudománya, de ők is csak emberek voltak, mint mi. Számot kell vetnünk gyöngeségeinkkel, de békét kötni velük nem szabad. Szórd szét és uralkodni fogsz fölötte, — hangzik egy régi mondás. Ez a mi ellenségünknek is taktikája, aki lelki erőinket akarja szétszórni, elszórakoztatni; lelkünk vizét igyekszik zavarossá tenni, hogy abban halászhasson. Mi azonban szivleljük meg ezt a közmondást: Az összeszedettség tesz erőssé.

Az összeszedett lélek uralkodik önmagán és győzedelmeskedik ellenségei fölött is...

Feledékenység.

Csaknem elfeledtük a „feledékenység"-et, ami mindenesetre vétkes feledékenység lett volna, mert ez a mi fő és kedvelt gyöngéink egyike. De ime hibáról beszélek, mielőtt még meggyőződtünk volna, hogy vajjon lehet-e a feledékenységet egyáltalán hibának nevezni?! Hol maradna akkor a mi becézett mentegetőzésünk: „Ah! ezt elfeledtem." Már gyermekkorunkban ez volt a kész mentségünk: Elfeledtem, tehát nem az én hibám. De ez nem mindig használt nekünk. Sőt talán éppen ilyen mentegetőzés miatt kaptunk büntetést.

Rendszerint ártatlannak tartja magát a feledékeny ember abban a tudatban, hogy a „mala fides," a rossz akarat nem volt meg nála. Bizonyos, hogy tiszta öntudat és határozott akarat nélkül nem vétkezhetünk súlyosan és ebből kifolyólag az önmagában súlyos mulasztás is a feledékenység által enyhébbé lesz. Hanem azért a tanuló az elfeledett leckével vajjon keresztül megy-e? Vagy pedig a katonának, aki fegyverét elfeledi, vagy a hírnöknek, aki a megbízást feledte el, elengedik-e a börtönt, vagy a dorgálást? Épp oly kevéssé, mint ahogyan nem engedik el a bankhivatalnoknak a pénzbüntetést, ki a kassza kulcsát a fiókban feledte, vagy

az énekesnőnek a pirongatást, ha elmúlasztotta feledékenységből a próbákat.

A feledékenységért bűnhődni kell; sőt az többnyire önmagát bosszulja meg. Az elfeledett esernyő és vasúti jegy, az elfeledett találkozó ép úgy, mint a zsebben feledett levél, nagyon is érzékeny veszteséget idézhetnek elő és még ráadásul dorgálást, büntetést is vonhatnak maguk után; könnyen érthető tehát, hogy igen nehéz a feledékenység ügyvédi szerepét játszani. Isten és saját lelkiismerete előtt talán még mentheti magát az ember, de a saját hibájából eredő kárt annak minden következményeivel együtt neki egyedül kell viselnie.

Igy tehát besoroztuk a feledékenységet a gyöngeségek közé; foglalkozzunk most már annak lényegével és jelentőségével.

Mit jelent ez a fogalom: elfeledni? Azt, hogy valaminek a képe elmosódott emlékezetünkből, vagy hogy valami jelenleg nincs emlékezetünkben.

Az emlékező tehetség lelkünk egyik főereje. Tágas raktárnak nevezhetnők, amelyben sz. Ágoston szerint igen nagy mennyiségü és sok minőségü kép van fölhalmozva. Emlékkönyv az vagy jegyzőtábla, amelyen minden föl van írva, ami csak az érzékek ajtóján behatolt, s mit a lélek mint benyomást fölvett. Mindez nincs elveszve, hanem hűségesen megőrízve, egy hang sem hangzott el végképen, az illat sem szállt el teljesen; egy képzet sincs eltörülve. Az emlékezet képes mindent megőrizni, s visszaidézni. És ki hinné, hogy sokkal tökéletesebb visszaidézője minden benyomásnak, mint a fonográf, az az üres, holt gépezet, amely a publikum csodálatára

a beleadott hangokat újból visszaadja. Sz. Ágoston a benyomások fölidézését az állatok kérődzésével hasonlítja össze. Nekünk ép úgy, mint az értelmetlen állatoknak, öntudatlan emlékezetünk is van, amely képesít minket, hogy a test föntartására, táplálására irányuló ténykedéseket minden további megfontolás nélkül megcselekedjük, vagy pedig valamely betanult dolgot gépiesen ismételjünk.

Az emlékezetnek öntudatos működése azonban csupán az eszes lények tulajdonsága, amellyel képesek vagyunk a fölvett benyomásokat szabadon fölidézni és kombinálni, vagyis egyesíteni. Értelem, itélő képesség, következtető tehetség, szóval az összes lelki erők az emlékezet többé-kevésbbé tökéletes állapotától függnek. Istennek milyen nagy áldása tehát a jó emlékezet!

Ha emlékezetünkben valamely fölvett kép eltörlődött, nincs jelen, vagy föl nem található, akkor azt szoktuk mondani, hogy „elfeledtük". De nem mondhatjuk, hogy mindenkorra el van veszve, mert ha keressük, eszünkbe jut, hogy elfeledtük. Csak az öntudatunkban nincs meg; nem tudunk rájönni, azaz nem tudjuk érzékeink elé hozni.

A feledés lehet szándékos, vagy önkénytelen; ez teszi bűnné vagy erénnyé. Ha szándékosan feledjük a rosszat, az igazságtalanságot, mely rajtunk esett, az nemeslelkűség, nagylelkűség, lelki erő. De ha elfeledjük a jótéteményeket, az igéreteket, a jó föltételeket, mert homokba irtuk azokat és nem kőbe, ércbe, vagyis fogé-

kony szívünkbe: az hálátlanság, hűtlenség, — közönséges lelkületre vall.

A feledékenység megszokott, nagyon gyors elfeledés: az emlékező tehetség gyöngesége, amely a benyomásokat annyira nem képes megtartani, megőrizni, mint a szita és vesszőkosár a vizet. A jó emlékezet gyorsan fölveszi, híven megőrzi és megbizhatóan visszaidézi a tárgyakat; a rossz emlékezet nem tudja megőrizni, nincs benne rend és világosság. Bizonyos, hogy az ilyen emlékezetet nem lehet oly szigorú számadásra vonni a feledékenységért — fontos dolgokban, mint a jó emlékezetet.

A feledékenység idült betegség és mint ilyennel szelíden és türelemmel kell elbánni. A psichologusok és orvosok az emlékezet megbízhatóságának problémáját sokat kutatták. Egyesek azt mondják, hogy tisztán a testi állapottól függ és hogy a feledékenység „az agyvelő szürke állományának betegsége". Mi semmiesetre sem akarjuk kétségbe vonni, hogy némely embernél tényleg fizikai okokra vezethető vissza. De aki ebben a gyöngeségben szenved, azt sem menthetjük föl teljesen a felelősség terhe alól. Manapság az a törekvés, hogy minden erkölcsi okot valamely testi hibára, gyöngeségre vezessenek vissza, minek következtében már a tolvajoknál és rablóknál is megtalálják az agy beteges elváltozását. Ez azonban az összes erkölcsöket fölforgató tudomány; hisz így helyesebb lenne a meglevő fegyházakat és börtönöket kórházzá és őrültek házává alakítani át.

Azon elmélet mellett, hogy az érzéki benyomások, mint a viaszlenyomatok, megőriztetnek az agyban, szól mindenesetre az a körülmény, hogy az emlékek aszerint,

amint kisebb, nagyobb hatást gyakoroltak, frissen, elevenen megmaradnak. Később ez az erő, mely képeket rögzit meg, amidőn a benyomások már nem oly erősek, nem oly finomak, hovatovább jobban és jobban meggyöngül. De ez a magyarázat nem vonatkozik a lélek összes tehetségeinek működésére.

Nem menthető föl a feledékenység teljesen az erkölcsi hiba terhe alól. Saját öntudatunk vádol minket. A feledékenység nemcsak az agy gyöngesége, hanem a szivé is. Vagy mi nem véstük be jól a fölvett benyomást talán fölületességből, közönyből, restségből vagy kevélységből, vagy pedig nem jól soroztuk be a rendszeretet, az érdeklődés vagy tiszta fogalom hiánya miatt; igy az emlékezés gyönge vagy zavart; fölületes avagy zavart az emlékezet is. Ismétlem, a feledékenység gyakran a szív gyöngesége, s többnyire a kevélységben vagy önszeretetben gyökerezik. Amit elfeledtünk, azt kevésre becsültük. Elfeledünk egy személyt, egy tárgyat egy másik kedvéért, amely előttünk fontosabb, vagy pedig saját érdekeink előretolása folytán. Más valami foglalkoztat minket s azért elfeledjük, amit nem kellene felednünk. Minél inkább szivünkön fekszik valami, annál kevésbbé van kitéve az elfeledés veszedelmének. Az önző bizonyosan nem feledi el önmagát soha s azt sem, amire szüksége van vagy amit kiván. Ott bizony nincs gyönge emlékezet, ahol a saját érdekünk jön kérdésbe. Kérdezzük csak meg önmagunkat s pirulnunk kell. Ha a mélyebb benyomások elmélete való igazság, akkor bizonyosan bevéssük a szürke állományba azt, ami nekünk

kellemes és hasznos; de más emberek dolgai, amelyekkel keveset törődünk, alig vésődnek be emlékezetünkbe és hamar elmosódnak a benyomások.

No és nem a mi hibánk ez? Ami bennünket izgat, ami tetszik, ízlik vagy hiúságunknak hízeleg, arra kétségkívül gondolunk a kellő időben. Senki sem feledi el az ebédjét. Igaz, hogy erre már a gyomra is emlékezteti, de hiszen a kötelességünkre meg lelkiismeretünk emlékeztet. Ez utóbbi esetre nézve a jó emlékezetet kötelességtudásnak nevezzük, a rosszat pedig kötelességhiánynak. *Hogyan feledhetné el az anya gyermekét?* — mondja a Szentírás és a zsoltáros mintegy önmagát dorgálja: *Ha terólad megfeledkezném, Jeruzsálem! legyen feledve az én jobbom. Nyelvem száradjon inyemhez, ha nem gondolok rád.* A feledékenységet tehát a leglényegesebb dolgokban átokra méltónak tartja. S gondoljuk meg, mily keserves lenne nekünk, ha minket elfelednének, mikor számítunk a megemlékezésre. Ne tartsuk csekélységnek a szívtelenségből eredő feledékenységet. Az evangéliumi dúsgazdag megfeledkezett a szegény nyomorult Lázárról és a pokolba taszíttatott.

Mi azonban itt a feledékenységről mint emberi gyöngeségről beszélünk, nem pedig az istentelen feledékenységről legszentebb kötelességeinkben. Mi feledékeny barátaink iránt, akik talán igen szeretetreméltó egyének, nagyon igazságtalanok lennénk, ha feledékenységüket szívtelenségnek bélyegeznők. Pedig talán mi önmagunkat még több joggal sorozhatnók azok közé. Azt állítottuk, hogy a benyomást nemcsak mélyen kell bevésnünk emlékezetünkbe, hanem rendeznünk is kell. Az

emlékezet egy raktár. Mit ér azonban, ha ott rendetlenül hevernek össze-vissza hordó, zsák, láda, árúk, úgyannyira, hogy magunk sem találunk meg semmit.

Hasonlítható az emlékezet még amolyan ősrégi almáriumhoz is, melynek ezer és egy fiókja van. Aki jó rendet tart, az ismer minden fiókot s annak tartalmát; mindenütt az van, ami oda való és mindenről van tudomása.

Vagy hasonlítható még az orgonához, amelynek számos változata van. A művész minden gombocskát ismer rajta; tudja, hol kell nyomni vagy húzni, hogy az igazi hangsorozatok megnyíljanak; érti a módját, hogyan kell kombinálni és variálni; mesterileg kezeli az egész szerkezetet és ügyes kezei kellemes hangokat csalnak ki a hallgatóság gyönyörűségére. De ha ott valami nincs rendben, a gépezet nem jól működik. Ha zavar áll be vagy pedig kontárkodik valaki rajta, akkor olyan diszharmonia keletkezik, hogy sietve menekül mindenki. Így áll a dolog a rendezetlen emlékezettel. Olyanná lesz ez, mint valami faliszekrény régi házakban, amelyet lomtárnak lehetne nevezni. Mindent beledobnak, ami útban van, s a szobában tűrhető rendet teremtenek ezzel. De nézz csak be a szekrénybe és keresd ott azt, amire szükséged van! Ott fekszik a házisapka a szemüvegen és a Szentirás az ételmaradékok között...

A feledékenységet igen szeretik a fej vagy az idegek gyöngeségével mentegetni. Föltéve, hogy testi gyöngeségünk a benyomások megrögzítésénél, rendezésénél, a képzetek fölújításánál bénító, gyöngitő hatással van:

mégsem tagadható, hogy a főhiba a rendszeretet, pontosság és figyelem hiányában keresendő. Az ember szórakozott, más dolgokkal foglalkozik, saját érdeke forog fejében és így csak hanyagul beledobja az emlékezet lomtárába azt, amit szépen rendeznie kellene. Az emlékezet árzenálja a képzeletnek. Ez sem tud semmit teremteni; azt kell elővennie, amit az emlékezetben talál. Azt értékesíti és képzettársítás által megsokszorozza. A tapasztalat azonban azt bizonyitja, hogy a túlságos élénk képzelmüek többnyire feledékenyek. Az emlékezet csak ezen tehetség számára dolgozik és olyannyira igénybe van véve, hogy másra és másnak szükségleteire nem gondolhat.

A köznapi életben a feledékenység éppen a kicsinyeskedésben nagyon komikussá válik; nevetségessé teszi az embert, de kár nélkül. Többnyire nagyszellemü emberekkel eshetik meg ilyesmi, kik annyira el vannak foglalva terveikkel, munkáikkal, tanulmányaikkal, hogy a külvilágról teljesen megfeledkeznek. Ha azonban a feledékenység kárt okoz a hivatásbeli kötelességekben, vagy pedig a családban a köteles szeretetet és hálát sérti meg, — ez már komolyabb elbírálást követel. A feledékeny néha saját maga szenved legtöbbet a gyöngesége miatt. Különben gyakran szükségtelenül panaszkodunk emlékezetünkre, mert sokszor igen sokat kivánunk tőle. Az ember nincs soha megelégedve emlékezetével, de sohasem elégedetlen saját itéletével.

A feledékenység a helytelen nevelés következménye. Vagy a szülők hibája, vagy önmagunké. Még a mnemotechnika szabályának ismerete és alkalmazása

nélkül is gyakorolni kell az ifjú emlékezetét, erősiteni, szoktatni és pedig fokozatosan a kötelességérzet fejlesztése által. Nem kell éppen Themistoklesnek lennünk, aki 20,000 polgárt néven ismert; Cézárnak, aki egyidőben 10 irnokának különböző dolgokat mondott tollba, vagy nem Mezzofantinak, aki 58 nyelvet beszélt: de kétségtelen, hogy gyakorlat és iskolázás által jelentékenyen megjavul az emlékezet, s hosszasabban megtartja és biztosabban visszaadja a fölvett benyomásokat.

Mindenekelőtt pedig állítsuk az emlékezetet a szeretet és hála szolgálatába. Isten sohasem feled el bennünket. Senkit és semmit. Még egy veréb sincs kitörülve a jó Isten emlékezetéből. S ha szívünk igaz hálától lángolna, hogyan lennénk mi képesek Istent és az ő jótetteményeit elfeledni?

Nemcsak hálátlanság, hanem balgaság és veszedelmes is, ha mi a legfontosabb dolgokban, melyeket a vallás előnkbe szab, oly feledékenyek vagyunk. Vajjon nem a mi önszeretetünk, érzékiségünk, büszkeségünk oka-e annak, hogy oly gyönge az emlékezetünk azon jótetteményekkel szemben, melyekkel az isteni irgalmasság minket elhalmoz!? Ha oly keveset gondolunk a szegények szükségleteire, a betegek fájdalmaira, felebarátunk jogos óhajaira és szükségleteire? Gondolj reájuk, *nehogy az Isten is rólad megfeledkezzék.* (Sirákfia 23., 19.)

V.

Kinek szíve égben lakik, az a föld mulandó dolgaival nem sokat törődik. **Szalézi szent Ferenc.**

A hiúság.

alóban elbájoló intézkedése az isteni Gondviselésnek, hogy a természet az ember minden tulajdonságára nézve tükröt és élőképet nyujt, s így önmagát mint tanulságos könyvet mutatja be. Látunk étvágygerjesztő gyümölcsöt, szép piros almát, mintha az édenkertből volna, — de ha fölvágjuk utálatos, undorító. Máshol meg változatos színekben pompázó gombák kandikálnak elő a moha eleven zöldjéből, de ha széttöröd, elmállanak és tartalmuk mérges fekete por. Nem találó képei ezek a hiú emberi szívnek? A sokat ígérő külső szerint kellemesek, kivánatosak, megnyerők, a valóságban pedig merevek, visszataszítók és undorítók.

Az állatvilágban is találunk hasonlatokat: a béka nagyzási hóbortjában fölfujja magát, de csak nevetünk rajta. A páva kényeskedik színes tollazatával, s bár ez igazán szép és valódi, mégis hiúság, hogy olyasvalamivel büszkélkedik, amit a Teremtőtől kapott. Hozzá még a tollazatával, melyet akármelyik gyermek kitéphet minden pillanatban.

Ime mindjárt két különböző alapfogalma az emberi hiúságnak: az egyik csalás és megcsalatkozás, a másik önhitt dicsekvés.

Mindenekelőtt lássuk a hiúságot a maga mivoltában. Salamon király „a bölcs," fölsorolja uralkodása eredményeit: nagy vállalatokat, a művészi épitkezéseket, hatalmának nagyságát és uralkodása fényét, az összegyűjtött kincseket, az örömöket, amelyeket élvezett, hogy azután ezen szavakban törjön ki: *És látám, hogy minden, ami az ég alatt van, hiúság, hiúságok hiúsága és minden hiúság.* — És miért? Mert semmi sem állandó. Még a világ bölcsessége és a tudomány kincsei, életünk egész munkája, s minden, amiért annyit fáradtunk, elmúlik az élettel. Mások lépnek a mi örökünkbe. Minden csak hiúság. Miért szeretitek tehát a hiúságot és keresitek a hazugságot? Balga és üres marad a ti szívetek. „Minden hiúság, — mondja sz. Ágoston — ami elmúlik". Hiúság tehát minden teremtett dolog, nem önmagában, hanem az ember miatt, aki elég botorul szívével ahoz ragaszkodik. Hiúság, mint emberi gyöngeség a földieknek szeretete és nagyrabecsülése: az elenyésző, mulandó fény és pompa keresése, a földi javak birása és miattuk az elkevélyedés.

Az emberek ezen hiúsága olyan elterjedett, mint a föld javai, s oly sokféle is, mint ezek. Minden hiábavalósága dacára sem fog megszünni mindaddig, mig emberek lesznek és a világ fönnáll.

A tüzes paripán tovaszáguldó lovas, az ünnepi ruhában ékeskedő leányka, a tudós legújabb könyvével; mind, mind a hiúságnak áldoznak. Az útas, aki úti élményeiről beszél, a vadász, aki kalandjait emlegeti, hadvezér, aki csatákról mesél, — mind hiúságról beszélnek. Az ifjú ábrándhős úgy, mint a vén fecsegő, a

szorgalmas háziasszony úgy, mint a fényes kocsiban ülő büszke nő, a gazdag remek parkjában ép úgy, mint a pór az udvarában: mindegyiknek megvan a maga hiúsága, sőt még a koldus is sokat tart a maga „állására."

Ha pedig minden földi jó, minden tisztelet és dicsőség csupa hiúság, — ha a világi javakhoz való ragaszkodás hiúságra vezet, ez a gyöngeség oly általános lehet, mint függésünk a teremtményektől; olyan sokféle, mint ezek; sokféle színben mutatkoznak, mint a chameleon, mindig máskép lép föl: a kor, rang és karakter szerint és mégis mindig ugyanaz a romlott gyökere van. Már a gyermekben is megnyilatkozik a hiúságra való hajlam, jóllehet még alig ébredez értelme: büszke az ő szőke fürtjeire, csinos cipőire vagy pedig a versecskére, melyet fölmond. És fájdalom, az édes anya talán buzgón fáradozik, hogy a tőle öröklött hibát kedveltjében nagyra nevelje!? Igy kísér minket a hiúság az egész életen keresztül, ott ül az aggastyánnak a karosszékében, midőn eldicsekszik ifjúkori tetteivel és talán csak a halálküzdelemben hagyja el őt.

A latin nyelvben, mely oly velősen és világosan fejezi ki a fogalmat — egész sorozat kifejezés áll rendelkezésre a hiúság fogalmának megnevezésére: de mindannyit két főcsoportra lehet visszavezetni: *vanitas* és *iactantia.*

A *vanitas* vagy *inanitas* a földi javak semmiségét, ürességét jelenti, s mint az embernek tulajdonsága, jelzi a tartalomnélküli elhalványult és nem igazi fényt, melyet ez kölcsönöz az embernek.

A *iactantia* vagy *ostentatio* a hiúság azon neme, mely magát láttatni, csodáltatni kívánja, — dicsekvés,

kérkedés a kölcsönzött vagy a rábízott javakkal, legyen az akár testi, akár szellemi.

A hiúság ezen két faja tehát hazug, mert áljavakkal kérkedik. *Vanitas*... csalárd látszata a vélt javaknak és becsületnek, hazug önmagában és arra is vezet.

A múlékony földi javak nem bírnak igazi értékkel, vagy nem azzal, amelyet az emberek nekik tulajdonítanak és azért mindazok, akik ezekkel dicsekszenek, hiúságukban megcsalt csalókká válnak. S minthogy nagyon kevés ember van, ki a hiúság ezen nemétől ment volna, nagyon ránk illenek a szent könyv ezen szavai: *Minden ember hazug.*

Amint a béka fölfújja magát, mintha nagyobbnak akarna látszani; mint a szappanbuborék gyönyörű szinvegyülékben kristálygolyónak tünik föl, hogy azután semmivé váljék; mint a friss zölddel benőtt lápot kellemes üde mezőnek nézed, — ilyen az ember is hiú öntetszelgésében. Gazdagnak, hatalmasnak, tekintélyesnek képzeli magát, mialatt az Írás azt mondja róla: *Mit használ a balgának, hogy vagyonnal rendelkezik, ha nem vásárolhatja meg a bölcsességet? Jaj nektek gazdagok* — mondja az isteni bölcsesség ajka — *jaj nektek, mert a ti vígasztok oda van.* A hiú saját okosságának és tudásának fényében gyönyörködik, de az ilyenről van megirva: *Bölcseknek akartak látszani, de balgák valának. A világ bölcsességét megsemmisítem és az okosak okosságát elvetem.* Hol van egy igazi bölcs, írástudó, hol egy kutató, fölfedező ezen a világon? Tetszelegnek önmaguknak a szerencse fényében, de belsőleg üresek,mint az üres dió. Az ismert szász miniszter, Brühl gróf 200 inassal rendelkezett, ruházata

két nagy termet töltött meg, hol arany, ezüst kézimunkát bőven lehetett látni, minden öltönyhöz külön óra, tőr és szelence tartozott; s midőn a poroszok fosztogattak palotájában, 2000 pár cipőt 1500 parókát és 300 hálóköntöst találtak ott. Vajjon mindez boldog halált biztosított neki? És ha nem azok vagyunk, kik látszani akarunk, s ha nem bírjuk azt, amiért becsültetni kívánunk: a hiúság hazugsággá válik. Egyik előkelő cimeket s büszke nevet visel, de őseinek érzületét nem örökölte. A másik kérkedik új cimerével, melyet nem régen vásárolt. Egy harmadik a nagyot, a gazdagot játssza s pompás fogatban robog végig a korzón, de otthon a legszükségesebb is hiányzik. A nő hercegnőnek illő remek ékszert visel, de az ékkövek hamisak avagy fizetetlenek. Az egyiknek állandó páholya van a szinházban, hanem a börtönben is. A hiúság hazugság és csalás.

Hányan megtévesztenek álszépséggel, csalóka, sikamlós külsővel... Ez fiatalnak, szépnek, életerősnek akar látszani, — az műveltnek, okosnak, szellemesnek, — egy másik jótékonynak, jámbornak, erényesnek. Így vezet a hiuság mélyen megalázó tetszelgésre, hizelgésre, balgaságra, csalásra. *Ne törekedjetek hiú dicséretre*, — így int az apostol.

Szent Bernát lefest egy fecsegőt, aki képzelt jeles tulajdonairól meg akar győzni másokat. Folyton beszél, éhezik és szomjazik hallgatóság után, kiknek eldicsekedhetik, kiknek mindent, amit gondol önmagáról, olvasottságáról kifecsegni szeretne. Megelőzi a kérdezőt s felel annak, aki nem kiváncsi rá, — kérdez és felel egyszerre s a másiknak majdnem elkapja ajakáról a megkezdett szót.

Ez a hiúság ama neme, melyet a latin *iactantia* névvel illet. Ennek lényege tehát a dicsekvés. Eldicsekszik vagyonával, tudásával, ügyességével, s nem válogatós csöppet sem, mert minden eszköz jó neki, ha alkalmasnak látja arra, hogy a figyelmet magára vonja, jeles tulajdonságait világosságba helyezze, másokat merészen háttérbe szorítson. A hiúság ezen faja kissé gorombább természetü a másiknál és tényleg föltűnőbben és erősebben jelentkezik. Vajjon rosszabb-e amannál? Ez kétségbevonható; mert bár nagyobb ballépéseket tesz s erősebben botlik, mégis esetlen föllépésében is van valami becsületes — s ha gyakrabban sérteget is, nem maradnak neki adósok. A világnak nagyon érzékeny füle van a merészen dicsekvő szavakkal szemben s a túlbecsülést oly nagy kihágásnak tekinti, amelyet büntelenül nem hagy. Következőleg a hiú dicsekedés hamarabb és keményebben bűnhödik, s ezért gyorsabban javítható.

Különben a hiú dicsekvés igazságtalanságon is alapszik, mert azok a javak és kiváltságok, amelyekkel a hiú dicsekszik, csak rábizott javak. Ezekből oly kevés érdeme van, mint a pávának tollaiból.

Még ez éjjel leéghet a fényes palota; vagyonodat, birtokodat egy csapásra elveszítheted, szépségedet elpusztíthatja egy súlyosabb betegség; erőd, egészséged pár óra alatt megsemmisülhet. Éjsötét fürtjeid megszürkülnek, s tisztán csengő hangod rekedté válik; tudásod elhalványul, munkáidra, hírnevedre csakhmar a feledés éje borul. *Mid van, amit nem kaptál volna? Ha pedig kaptad, minek dicsekszel vele?*

Mindezek után is kérdezzük még, miben nyilvánul

a hiúság, miről ismerhető föl? A dicsekvő hiúság nyilt, őszinte, éppen ez jellemzi és talán nincs senki, aki föl nem ismerné, hacsak maga a dicsekvő nem. Amint mondani szokták, „négyes fogaton jár" s ha ez nem jól huz, akkor kocsis és inas biborruhát kénytelen magára ölteni.

Más természetü a tetszelgő, rejtett hiúság. Elrejtőzik, mert semmi sem kellemetlenebb neki, mint fölismertetni s azért a legártatlanabb szerepet játssza külsőleg.

Az ilyen ember tudja a társalgást észrevétlenül úgy irányítani, hogy tudását, szellemességét érvényesítse. — Mintha csak véletlenség volna, hogy éppen abban a pillantban lép a társaságba, amidőn legjobban észrevehető; a fátyol, mintha csak magától lebegne-libegne, a ruha mintha magától hullana oly bájos redőkbe. A hiúság száz és száz eszközt ismer, melyekkel magára vonja a figyelmet, hogy dicséretet arasson s megbámultassék.

Nehéz lenne mindazt fölsorolni, ahogyan megnyilatkozik a hiúság, mivel a legkülönfélébb alakot ölti magára, s kigyómódra tud elrejtőzködni. A sinai hegyi nagy apát, Klimakus sz. János így szól: „Ha bőjtölni akarok, a hiú becsülés fölfuvalkodottá tesz. Ha nem bőjtölök, okosnak tartom magam és fölvilágosodottnak. Ha pompás ruhában járok, a hiúságnak szolgálok, ha fölcserélem ruhámat szegényes öltözettel, azt hiszem ismét: micsoda nagy dolgot teszek, s ez a hiúság büszkesége. Ha beszélek, legyőz a sok beszéd, s ha hallgatok, ismét legyőz a hallgatás." Hiúságra vezérel, ha valami megtisztelő állást, megérdemelt kitüntetést, fölajánlott rendjelet elfogadunk éppen úgy, mintha utána törekedtünk volna.

Egy nagyon is egyszerű ruhával ép úgy hiúk lehetünk, mint a föltünővel; vagy ha a legutolsó helyet keressük azért, hogy az elsőre jussunk; ha a felsőbbség, a hatalom iránt goromba, sértő valaki csak azért, hogy minél függetlenebbnek tartsák — ez aligha lehet alázatosság, szerénység. A hiúság, ha az erény köntösébe bújik, a szemét lesüti és jámborságot szinlel, nem kevésbbé rossz, mint büszke testvére, a dicsekvő hiúság.

A hiúság nyomában jár a megaláztatás, s ez még szerencséje a hiúnak. „A becsülés, tisztelet elmúlik, ha azt keressük" — mondja sz. Teréz. Egy remete a hiuságot „a kevélység anyjának" nevezte. Nem akarjuk e helyen a rokonságot kutatni, de azt elismerjük, hogy a családi vonás mindkettőben félreismerhetetlen.

A hiú öntetszelgés és a titkolt tetszésvágy rendszerint abban bűnhődnek, amiben vétenek. A megaláztatás a legüdvösebb, sőt az egyedüli eszköz a javulásra; többnyire döntő pillanatban éri a hiút, s hibájának beismerésére birja. Az Isten küldi azt, de a világ is hamar elbánik az ilyennel. A ló megbokrosodik, s ledobja magáról a büszke lovagot, éppen akkor midőn legjobban feszeleg.

A záporeső tönkre teszi a drága ruhát, amellyel a kacér nő hódító körútjára indul, s a tündérszépség varázsa összenyomorodik. Valami gonosz, de találó megjegyzés elnémitja a dicsekvő fecsegőt.

A megaláztatások ennélfogva jótétemények s ha módjával jönnek és megértésre találnak, alázatosságra vezetnek. Hálásaknak kellene lennünk azok iránt, kik bennünket ily módon javítanak. „Akarod ismerni az összes erényekre vivő útat? — kérdi sz. Bernát — rejtsd

el erényeidet, nehogy túlbecsüld magad miattunk. Rejtsd el jó cselekedeteidet, nehogy merész légy. Rejtsd el jó tulajdonaidat, s mutasd hibáidat. Ha elhallgatod azokat, hibád nagyobb lesz; ha eltitkolod a legkisebb is nagygyá lesz; a hibát kiirthatjuk, ha kinyilvánítjuk; megnövekszik, ha elrejtjük."

Természetesen ezek oly tanácsok, melyek nem könnyen követhetők, de mégis az önmegalázódás hasznosabb és nem olyan bántó, mint a másoktól jövő megaláztatás.

Ha pedig a hiúságot nem orvosolja a megaláztatás vagy Isten sujtó keze, akkor, mint rákfene beleeszi magát a lélekbe, s annak minden erejét, nedvét fölemészti. Valamint a rozsda a fényes acélpengét kimarja, ha idején el nem távolítjuk, úgy a hiú öntetszelgés is Isten előtt minden érdemünktől megfoszt, elrabolja tőlünk az örök jutalmat, s összerágja a még bennünk lakozó erényeket, mint a moly a legértékesebb szőnyeget.

S vajjon hiúk vagy hiúságra hajlandók vagyunk-e mindnyájan? Némelyik azt gondolja, hogy nem hiú, mert talán érdes hangja van és erős a járása vagy mert keveset törődik másokkal, s azok véleményeivel; de az ilyen nagyon csalatkozhatik. Van otromba hiúság is, amely önhitt személyiségének egész súlyával érvényesiteni akarja magát. Vagy talán az útonálló becsületesebb, mint a zsebtolvaj vagy váltóhamisító? Nero és Domician brutális önbálványozása nem kevésbé hiúság, mint Alkibiades könnyelmü elegánciája.

Még a valódi nagyságok sem mentek mindig a

hiúságtól. Ellenkezőleg, amint az a nagyság átmegy öntudatunkba, máris beszennyeződik az öndicsőítés által.

Különben is sajátságos jelenség, hogy éppen nagy embereknél ott észlelhető a hiúság gyöngéje, ahol legkevésbé várják. Cézár arany borostyánkoszorút viselt fején, hogy kopaszságát elfödje.

„Vedd el a hiúságot" — mondja sz. Ágoston — „és az emberek maradnak mint emberek?" Te nem vagy hiú? Figyeld csak meg, miről beszélsz legtöbbet, s legszivesebben. Vajjon saját személyedről, javaidról, foglalkozásaidról, élményeidről? Mit hallgatsz legszivesebben? Ismét csak önmagadról, müveidről, tulajdonságaidról, röviden: saját dicséretedet. Mit tartasz önmagadról? Tudásodról, itéleteidről, izlésedről stb.? No de hagyjuk most a lelkiismeretvizsgálást.

Vannak azonban sokan, kik a saját hiúságukat csak akkor ismerik föl, ha azt megsértik. És ez mindenesetre a legbiztosabb ismertető jel. Ha a hiúságnak a tyúkszemére lépnek, akkor elkiáltja magát. A sértett hiúság pedig nagyobb hibára vezet, vagy pedig beismerésre, javulásra.

Szent Bernát ezt a tanácsot adja: „Ha a hiúság ördöge kínoz, gondolj mindarra, amit nem tettél." Gondolj azután hibáidra s nemtelen tulajdonságaidra: előbbiek a tieid egészen s csakis a tieid; a jó tulajdonságokat azonban Istentől nyerted s eléggé rontottál már rajtuk; ami még megvan belőlük, annak nincs annyi értéke, mint amennyit nekik tulajdonítasz. „Minél inkább rejtekben maradsz most, — folytatja sz. Bernát, — annál nagyobb dicsőséggel fog téged az Úr megismertetni az itéletet nagy napján."

Önzés.

z 1897. évben történt. Páris előkelő és gazdag világa találkozót adott a jótékonysági bazárok legfényesebbjén, melyek általában a jótékonyság őrve alatt néha nagyon is kétes eszközöket használnak, csakhogy hiúságukat kielégithessék.

Hirtelen tűz támadt. Belekapott a termek könnyü sátorszöveteibe és a hölgyek toilettjeibe: általános és rettenetes pánik támadt, mely elzárta a kijáratokat, minek következtében szivszaggató jelenetek következtek. Itt a gyermekek erővel elszakitották magukat anyjuktól, a szülők keresztülgázoltak gyermekükön, amott a vőlegény kegyetlenül eltaszította beléje kapaszkodó menyasszonyát, mintha csak a szeretet és kötelesség összes kötelékei felbomlottak volna. Kevés hősies példa kivételével, mindenki saját életét akarta megmenteni, még felebarátja élete árán is. Mindez még élénken él az emlékezetemben.

A rémes katasztrófa után hajmeresztő közlemények jelentek meg egyes szerencsétlen önmagáról megfeledkezett „*elegáns ember*“ viselkedéséről. De nem szabad túlszigorúnak lennünk; az önfentartási ösztön nagyon hatalmas és jogosult. A keresztény szeretet hősi cseleke-

deteire kötelezni nem lehet mindenkit. Ilyen és hasonló pillanatokban meglátszik, hogy kinek a lovagiassága igazi, valódi, és kié csupán külsőség.

De a közvélemény önkénytelen megbotránkozása ilyenkor figyelemreméltó. A világ kiméletlen önszeretetében s mégis finom érzéke van mások önzésével szemben s elítéli bárhol, bármilyen alakban jelentkezik is az. Mielőtt ezen jelenség okát kutatnók, lássuk, mi tulajdonképen az önzés?

Legrövidebben talán így értelmezhetnők: az önzés rendetlen önszeretet.

Az önszeretet nemcsak meg van engedve, hanem parancsolva is: *Szeresd felebarátodat, mint önmagadat.* Tehát önmagadat is szeresd, de nem jobban, mint embertársadat, tehát egyenlő mértékben, ugyanazon módon, ugyanazon indokból, mint önmagadat, t. i. Istenben. Mindennemű szeretet, mely ezt a nevet megérdemli, Istenre vonatkozik: minden teremtményt Őérette szeressünk s Őt a teremtményekben. Mimagunk tartozunk önmagunkat szeretni. Jogunk van életünkre, s a fönntartásunkra szolgáló javakra. De embertársainknak is ugyanolyan joguk van arra, mint Isten egyenjogú gyermekeinek. Őket is becsülnünk kell, s minden jogaikat. Szemünk előtt kell tartanunk azon viszonyt, amelyben a jó Istennel ők állnak. Első helyen áll saját lelkünk, azután jön felebarátunké; csak azután jön mulandó életünk, azután javaink, melyek életünk fönntartására szükségesek vagy hasznosak.

Az önzés azonban megfordítja ezt a rendet. O saját ideiglenes előnyét teszi első helyre, t. i. a világ

javait, élvezeteit, becsülését — tekintet nélkül felebarátjára, sőt egyenesen annak kárával, s így saját lelkének kárával is. Ez tehát hamis önszeretet, amely nem is érdemli a szeretet nevet.

Az önszeretet a felebaráti szeretetre nézve olyan, mint a sorvadás a testre, oly mértékben csökken az, amily mértékben saját előnyünket keressük. És pedig vagy lassú, fokozatos kihűlése a felebaráti szeretetnek, időközönkint föl-föllobbanó tűzzel, vagy pedig rohamosan mutatkozó sorvadás, tapintatlan, semmit nem becsülő önzés, amely a lélek halálával, a kapzsiság, a féltékenység és gyűlölet bűnében múlik ki.

Az önzés olyan, mint a nagyfokú vérszegénység. Vagyis hiányzik nála a nemes áldozatkészség, a meleg érdeklődés a felebarát iránt. Érzék és vágy nélkül magasabb mennyei javak iránt, résztvevő szív nélkül a felebarát java és fájdalma, a kor legfontosabb kérdései iránt. Saját vágyai és kívánságai legszükebb körében él és semmi iránt sincs oly nagy érdeklődése, mint a köznapi élet kicsinyes dolgai iránt.

Hasonló a vizkórhoz, mert természetes jó tulajdonait az ezekkel ellenkező hibákká változtatja át; a kegyelem nem használ, a vett jótétemények nála nem találnak hálás viszonzásra. Mindazon jó, amit lát, hall, vagy a melyben részesül, nála a mindig számító hiúság forrásává válik, melyből csak vizenyős, látszólagos jó tettek kerülhetnek elő.

Az önzés olyan, mint az elhájasodás. Csak arra gondol, hogy önmagát hízlalja egészségtelen módon' önmagát gazdagitsa, tömjénezze. Természetes, hogy meg-

betegszik szivtelenségében és a rövidlélekzetű barátságban s végül megfullad a gazdagság zsirjában, a nagylelkűség szegénységében.

Az önzés tehát betegség és pedig örökölhető, megrontó, pusztitó és ragályos. Ha volt valaha örökölt betegség, akkor ez az ősszülőinktől átszármazott baj igazán az. Megrontó, mert az önzés minden bűnnek és erkölcstelenségnek gyökere, melynek csiráit magában hordja. Végre ragályos, amennyiben egyik eltanulja a másiktól, látja, hogy csak önmagára van gondja s úgy véli, hogy neki is úgy kell tennie, nehogy ő húzza a rövidebbet.

Nem szándékunk itt azon nagyon is föltűnő egoizmusról tárgyalni, amely saját kapzsiságát, tiszteletvágyát tekinti célnak s kiméletlenül tipor össze minden más existenciát. Hiszen ez már megjelenésében jellemzi önmagát. „Gyöngeségeink“ keretében ezen méretekhez arányitva inkább arról a csekélyebb önzésről szólunk, mely többékevésbbé megvan mindnyájunkban, s mely ezt az elvet törekszik összeegyeztetni a keresztény állampolgár kötelességeinek pontos teljesitésével: „önmagának felebarátja.“ — Ugy vélekedik, hogyha a saját jólétéről már gondoskodott és semmiben sem kell hiányt szenvednie, akkor minden jól van. Ez az önzés jóakaratú és látszólag ártalmatlan, sőt csaknem jogosult, de éppen azért nincs minden veszély nélkül. Mert ha ezt a belénk oltott hajlamot le nem küzdjük, lassan, de biztosan növekszik, erősödik és az uralmat a lélekben magához ragadva, megakadályozza annak előrehaladását. Az önzés kikezdi az erényt és érdemeket és megsemmisítéssel fenyegeti a becsületes

törekvés fáradságos munkáját. Emellett olyannyira elrejtőzik, hogy néha valóban mikroszkopra lenne szükségünk, hogy bacillusait fölfedezzük. S annak ellenére, hogy nagyon csekély adagban van belevegyítve gondolkodásunkba, beszédünkbe és cselekedeteinkbe, mégis elhatározó befolyást gyakorol terveinkre, sőt titokban cselekedeteinkre is. Hatással van az emberekkel való érintkezésünkre: uralmat biztosit munkánkban, üdülésünkben, foglalkozásunkban, vállalatainkban, sőt még az irgalmassági cselekedetek gyakorlásában is.

Az önzés önmagát keresi; önmagát és nem Istent. Ez az ismertető jele. Ahelyett, hogy mindenben csak Istent keresné az Ő akaratának vetné alá magát, az Ő rendelését látná mindenben, az Ő dicsőségét munkálná, — saját akaratát törekszik érvényesiteni, saját képzelt jólétét, szerencséjét. Ha keresünk valamit, akkor annyira el vagyunk foglalva, hogy másra nem is figyelünk. Mindent félrelökünk, ami útunkban van: egy levél keresésénél a legfontosabb értékpapirokat is össze-vissza hányjuk, mert ezek az értékes dolgok is most csak akadályok előttünk. Nem veszünk fáradságot magunknak, hogy fölvegyük, ami az asztalról leesett; a gyermeket eltaszítjuk, a kutyán keresztül bukdácsolunk, a macskára rálépünk, stb. Vigyük át most ezt a komolyabb dolgokra. Ha valaki önszemélyét és javát keresi, akkor nincs ideje, nincs érzéke mások és más iránt: csak arra gondol, ami rávonatkozik, őt érdekli s így a mások szükséglete iránt érzéketlen. Csupán önmagát nézi s minden mást az önzés sötét szemüvegén át lát. Az üzletember az árúcikkeket csak annyiban becsüli,

amennyiben neki jövedelmet hoznak. A vadász nem látja a szép erdőben az aranyos sugarakat, hanem csak a vadnak nyomát vizsgálgatja; a festő ellenben csak a szín harmoniájára figyel, neki kedvesebb az a félig korhadt tető a mohával benőtt kunyhón, mint azok lakóinak. A katona a háborúban kapott előléptetésre gondol, a gyáros konkurrensének megbuktására tör. Az önző énekes vagy szónok csak önmagát hallja és büszke rá, hogy a Gondviselés kellemes hanggal áldotta meg, vagy a kifejezés könnyüségével. Az önző csak saját véleményét ismeri, amely mindig változik s szerinte mindig jobb és indokoltabb másokénál. Csak önmagáról és sajátjáról beszél. Szólj neki művészetről vagy irodalomról, új épitkezésekről, képekről könyvekről — ő ismer mindent, tud mindent, ért mindenhez, amit ő mond az szentirás, mások véleménye nulla. Az önző csakis saját szenvedéseit, veszteségeit, kényelmetlenségét érzi. Nem veszi észre, ha székek hiányoznak, mert hiszen ő jól ül; ha főfájás gyötri, joggal megkivánja, hogy csönd legyen, sőt békében hagyják; de ha jól van, énekel, zenél, fecseg, nevet anélkül, hogy megértené, mily kellemetlen ez környezetének, melyben van talán fáradt vagy gyöngélkedő is.

„Ha te önmagadat keresed — mondja Krisztus követésének írója — megtalálod magad, de saját vesztedre." Hogyan kell ezt érteni? Aki önmagát keresi, azaz önző módon keresi önmagát, az talán megtalálja a keresett előnyt, a kierőszakolt tiszteletet, az óhajtott élvezetet, de valódi erényének rovására, lelkének hátrányára, romlására, s örök üdvének vesztére.

Az önzés termékeny talaja minden szociális hibá-

nak és kihágásnak, tehát elsősorban az igazságosság és szeretet elleni botlásoknak.

Az igazságosság megkívánja, hogy mindenkinek adjuk meg a magáét, azaz ami őt megilleti. De azt már a gyermekek is tudják, hogy a kalácsnak, ha a nagyobb részét elvettük vagy pedig a cukormáztól vagy mazsolától megfosztottuk, akkor a többiek a rövidebbet húzzák. Az önzés igazságtalanná tesz úgy az ítéletnél és megítélésnél, mint a cselekvésnél. Rosszindulatúvá, féltékennyé tesz az önzés, mert mindig háttérbe szorítva képzeli magát, ha másokat dicsérnek és kitüntetnek. Ezek mindmegannyi tűszúrások ránézve, mert az ő fülei szomjuhozzák a saját dicséretét, s ha másokat hall dicsérni, azt magára nézve igazságtalanságnak tekinti. Ennek nyomában pedig a keményszívűség jár szóban és cselekedetben. Miután pedig az ilyen csak az önmaga szükségleteivel van elfoglalva, könnyen kötelességmulasztóvá lesz. Mert könnyen megérthető, hogy az önző a társadalom, a család és felebarátja iránti kötelességeit csak annyiban és akkor teljesíti, ha abban saját hasznát és önmaga kielégítését látja, Isten iránti kötelességeit pedig, aki szigorú Biró és pontos számadást kiván a rábizott javak felől, sohasem fogja teljesíteni, mert éppen abban áll az önzés lényege, hogy önmagát keresi, s nem Istent és az Istenét. Így vét még az örök Igazság ellen is.

Az önzés beleütközik a szeretetbe, mert a kettő nem egyeztethető össze egymással. A szeretet fölülhaladja nagyságában az igazságot, mert önmagát tagadja meg az áldozatkész önfeláldozásban, midőn elszakítja magát javaitól, élvezeteitől, sőt saját személyétől is.

Önmagát és mindenét, amivel bir, Isten és felebarátja szolgálatára szenteli, sőt kész még a halált is elszenvedni, csakhogy felebarátja lelkét az örök haláltól megmentse. Az önzés azonban közönyössé tesz mások személye és sorsa iránt. Az önzőnek sok a dolga önmagával, nem vígyáz arra, mire van szüksége embertársának; nem is sokat kérdezősködik utána, hacsak nem azért, hogy szeretetreméltónak tűnjék föl. Szívét annyira megtölti a saját érdeke, hogy nem marad benne hely mások számára. Sajátságos! Ha Istennek adjuk át szivünket, s Ő tölti azt be egészen, akkor Ovele, mellette s még inkább Benne minden teremtménynek van helye. Ilyen naggyá tesz a szeretet. Az önszeretet ellenben összeszűkíti, összezsibbasztja a szeretet tehetségét az érzéki, anyagi kívánságok és szükségletek kicsinyes gondjaira.

A szeretetlenség azonban nem marad passziv érzéketlen a semmittevésben, hanem ha érdekeit veszélyeztetve látja, átcsap az aktiv szeretetlenség terére, s fokozhatja az ellenszenv, gyűlölet és ellenségeskedés indulatáig. Az önzés ennélfogva a legnagyobb hiba s minden társadalmi hibák anyja, azért nem lehet csodálni, ha az önző világ az egoizmust a legkeményebben ítéli meg. Engedékeny, önzetlen emberek sokan elférnek egymás mellett, „a földön van helye mindenkinek," de az önzők egymásnak mindig útjába vannak, érintik, tolják, félrelökik egymást, s természetesen egyik a másikat szidja, szennyezi és ha lehet megsemmisítésére törekszik.

Az önzés az érzékiesen gondolkodó ember ismertető jele. Az önzetlenség pedig természetfölötti erény, amelyet az erények mestere és mintaképe hozott le az égből a

földre. Ő azt Önmaga föláldozásáig gyakorolta s egész életében példát hagyott nekünk, hogy önzetlenül, odaadó szeretettel szolgáljunk mi is egymásnak, s midőn magunkról mintegy megfeledkezünk, önmagunkat saját egyéniségünk nemesebb részében ismét föltaláljuk. Így és csakis így fogjuk valódi boldogságunkat igazán munkálni.

Elpuhultság.

alán már volt alkalmunk megszánni egy-egy láncra kötött ebet ott a malomnál. Szegény állat... a kemény tél hidegét kénytelen volt melegitő nélkül elviselni. Persze jobb dolga van a házi ölebecskének, mert az kényelmesen fekszik puha ágyán s még pokróccal is el van látva. De mit látunk? A molnár kutyája mindig éber s a legkisebb zajra is fölneszel s ugatni kezd. A házi öleb azonban egész kényelmesen nyujtózkodik, s ha valaki arra megy, legfeljebb vakkant egyet takarója alól. Már ez így van! A kövér jól táplált ló lomhán vonszolja a terhet és csak az ostorütések kényszerithetik nehézkes lábait gyorsabb ügetésre. Ki nem tapasztalta még önmagán, hogy mennyivel nehezebb a puha, meleg ágyból fölkelni, mint a kemény fekvőhelyből. És ki nem tudná, hogy egy ünnepi lakomán a kedvenc eledelből vagy valami rendkivüliből mily könnyen túllépjük a mértékletesség határát s aztán mily kevéssé alkalmas az ember ilyenkor a komoly munkára... „A túlterhelt gyomor nem szeret tanulni," így szól már a latin közmondás. De még a kedélyes meleg szoba, egy karosszék s kedélyes mulatozás is annyira képes bennünket lekötni, hogy a kötelességérzet teljes súlyával kell föllépnünk, hogy kellemetlen, zord időben el ne mulasszuk kötelességeinket.

Az „elpuhultság“ fogalma bizonyára a nagyon is puha fekvőhelytől van véve, mert ez általában hat az emberre, — vagy talán a puha ruházattól, melyről Krisztus Urunk mondá: *Akik kényelmes ruhában járnak, azok a királyok házaiban laknak.* Manapság persze már nem kell olyan magasban keresnünk. Ez a kifejezés azonban jelzi az ember elkényeztetését szükségleteiben, s úgy keletkezik, hogy a kényelemszeretetre való hajlamok s az érzékek kielégítésének átengedjük magunkat, amennyiben mindent kerülünk, ami a természetnek kemény, nehéz s ami azzal ellenkezik — de keressük azt, ami az érzékeknek hízeleg, azokat kielégíti.

Első sorban tehát jelzi a test elkényeztetését, az edzés és önmegtagadás hiányát; de lehet e fogalmat a szellemi életre is kiterjeszteni és itt semmiesetre sem szabad elnézőknek lennünk. Ez a szellem elaléltságában s az erények megbénulásában áll.

A harmadik hatás a lélek vallásos érzésének kiszáradásában áll.

Ha pedig az elpuhultságnak oly sulyos szemrehányásokat teszünk, hogy t. i. az egészséget és a testi erőt, sőt a keresztény erényeket elpusztítja, akkor bizonyitanunk is kell. Hogy az elpuhultság evésben, ivásban, alvásban és kényelemben, s mindennemü szükségletben az egészségnek árt, s lassankint még a legedzettebbet is megdönti, azt könnyü megérteni. Talán emiatt még nem fogunk azon gyanúba esni, hogy Kneipnak vagy más természetes gyógymódnak hívei vagyunk. Bármelyik értelmes és lelkiismeretes orvos megerősíti ezen állítást. Az már más kérdés, hogy vajjon

egész nyíltan megmondja-e paciensének, hogy gyomor vagy bélbajának vagy idegbajának nincs semmi más oka, mint a túlságos „jó“ életmód. Emellett némelyek elméletben igen jó elvekkel birnak a mértékletesség és egyszerűség hasznáról; azonban nem alkalmazzák önmagukra ezen elveket, vagy nincs bátorságuk, hogy másokat erre figyelmeztessenek. Egy ismerős, tapasztalt jónevű orvos mondta nekem: „Higyje el, a legtöbb ember többet eszik, mint amennyi jót tesz s csaknem mind többet, mint amennyi szükség volna.“ S midőn azt feleltem: Mondja meg hát ezt N. N. úrnak, aki tudvalevőleg a túlsokkal és túljóval elrontja magát, — vállat vont és elfordult.

Egy másik lelkiismeretesen megtiltotta pacienseinek a libamáj pástétom vagy más édes, inyenc eledelek élvezését, de ömaga jó étvággyal költötte el. Ismertem egy kapitányt, aki komolyan figyelmeztette a fiatal hadnagyokat, nehogy rászokjanak a kora reggeli ivásra, (Frühschoppen) ami az egészségnek és erszénynek romlása; ömaga azonban minden reggel a megszokott ivóban volt látható.

Elpuhultság továbbá a túlságos érzékenység a hideggel és meleggel szemben, s az ebből következő túlságba vitt meleg ruházat és lakás. A fűtött szobában is meleg kendők, prémek viselése, takarók és gyapjúnemüek: ezáltal a test mindinkább érzékenyebbé lesz s végre már a friss levegőnek sem képes ellenállani.

Sajátságos, hogy a „fagyos“ ember a hőséget sem képes eltűrni s a nap ellen ép úgy kell védekeznie, mint a hideg ellen. Mert a test el van kényeztetve. Télen

enyhébb éghajlatot keres, nyáron pedig a hegyek közé menekül vagy a tengerre. Ez nem más, mint vándorélet, mely rombolólag hat a családi életre. De még rosszabbak az elpuhultság következményei a testi, lelki s a vallási életre. Gondoljunk csak a gyermekekre! Milyen nemzedéket nevelünk föl bennük?

Honnan van a vérszegénység és idegesség, honnan a szellemi bénultság, a komoly munkára való tehetetlenség, a hitközöny s az örök üdvösség kérdéseiben megnyilvánuló rettenetes tudatlanság!? Ez igen komoly megfontolásra érdemes kérdés, a nevelésben talán a legfontosabb; mert a szülők minden józan törekvése hiábavaló, ha gyermekeiket nem óvják a zsibbasztó elpuhultságtól.

Az ételben-italban, ruházatban való elkényeztetéssel, a hosszas alvással, dologtalansággal párosul az élvezetvágy és a fényűzés. A szellem hozzászokik az érzéki gerjedelmekhez, a gyomor pikáns inyencségekhez, a szem egyre újat kiván látni, a fülek nyitva vannak, hogy a kíváncsiság kielégítést találjon. Elpuhultság és élvezetvágy karöltve járnak; de az elpuhultság miatt elzsibbadt testben nem is lakozhatik komolyabb, mélyebb tettre kész szellem. Mindenesetre az ilyen is összeszedi magát holmi szellemes játéknál, szellemi téren keresi az újság ingerét, az érdekfeszítőt, a meglepőt, a rendkivülit s azért a lélek úgyszólván folytonos lázas keresésben van, de komoly munkára már nem alkalmas.

Hogyan is élhetne egy ilyen elpuhult ember erényes életet? Már az ószövetség könyveiben olvassuk: *És ettek és jóllaktak és meghíztak s örvendtek a te*

nagy jóságodon; de akkor megharagítottak téged s el pártoltak tőled s törvényeidet eldobták maguktól. Más helyen így int az Irás: *Ha eszel és jóllakol és szép házakat épitesz s azokban van lakásod s juhnyájad s marhacsordád vagyon s fölösleged aranyban, ezüstben s egyéb dolgokban, szíved el ne bizakodjék s el ne feledd Uradat, Istenedet!* Ez ugyanis érthető szükségszerű összefüggés. A vallásos élet, főkép a keresztény élet áldozatot kiván, s önmegtagadás nélkül ez nem lehetséges. Az elpuhultság azonban már fogalma szerint is az önmegtagadó és áldozatos lélek hiánya s ennélfogva rombolólag kell hatnia az erényekre. Valamint a test elkényeztetés által gyöngül, a szellem az érzéki élet által magasröptü haladásában, tetterejében akadályozva van, úgy az elpuhult ember a kereszt bölcsességét nem értheti. Nem érzi magában az erőt, hogy azt vállaira vegye s úgy él az apostol szavai szerint, mint a kereszt ellensége, mint egyike azoknak, kiknek istene a has, kik érzékiséggel vannak telve s azzal dicsekesznek. Igen szomorú sors ez, mely utoléri mindazokat, kik a testnek szolgálnak, de azzal együtt elkárhoznak.

Mi a fényűzés és jólét, az érzéki gyönyörök és fölösleg tulkultivált korszakát éljük. Sokban szűkebb határok közé szoríthatnók igényünket, lemondhatnánk sok élvezetről s kerülhetnénk sok fölöslegest.

Vagy nem így van? Egy ker. sz. János bűnbánatot hirdető szava a szegénység és lemondás hős példái: asszízi sz. Ferenc, vagy keresztről nevezett sz. János mily szükség volna nekünk?! Mi a teendőnk tehát? A gyógyítószer a fenyegető elpuhultság ellen ott talál-

ható az önmegtagadásban és lemondásban, a lélek energiájában. Erre azonban már a gyermekkortól fogva nevelni kell, vagy pedig tetterővel önmagunkat kell rászoktatnunk, vagy a jó Isten maga nevel arra legkegyesebb szándéka szerint az élet kemény iskolájában, a nélkülözések és szenvedések különféle neme által.

Az első út a legbiztosabb és legkönnyebb út. Értelmes, éleslátású szülők, kiknek szívén fekszik gyermekeik örök üdve, ezt választják s gondjuk lesz rá, hogy a rájuk bizott drága kincset az emberi társadalom hasznos tagjaivá s az örök élet részesévé tegyék. Ez azonban nem történhetik lágyszívű engedékenységgel és gyöngeséggel, nem elkényeztetéssel, becézgetéssel, hanem bölcs szigorral s a szükségletekben való egyszerűséggel és elégedettséggel. Nem térhetünk ki e helyen a gyermeknevelésre, de nem is volna szükséges. Okos szülők nagyon jól ismerik az edzés értékét a nevelésben. Boldog, ki az Úrigáját gyermekségétől kezdve megtanulta hordozni. Akinek ez a jótétemény sem jutott osztályrészül s aki csak később — talán szívet-lelket tépő vihar s nélkülözés után jutott beismerésre, annak számára legjobb a keresztény bűnbánat útja.

Ami az ifjúságra nézve edzés, az rá nézve a jólértelmezett külső és belső önmegtagadás, komoly bűnbánatban. Az ilyennek tapasztalnia kell, „mennyire háborog a test a lélek ellen," s szilárd és Istentől irányított akarattal véget vet ennek az erőt emésztő küzdelemnek, s az érzéki vágyak fölötti uralmával biztosítja magának az örök élet koronáját.

Jól jár az, ki a kegyelemtől vezérelve a természet puhasága fölött elnyeri a győzelmet, s biztos lépésben halad magasztos célja felé. *A mennyország erőszakot szenved s csak az erőszakosak ragadják azt magukhoz.* Az utolsó út göröngyös, tövises, de az is a kegyelem útja. Isten maga lép közbe s kést vesz a kezébe, hogy a fölösleget elvágja, vagy pedig keserű, de jó orvosságot ad. Szegénységet bocsát ránk, mely nem tűri az elkényeztetést, vagy pedig betegséget, mely azt tárgytalanná teszi; avagy sötét, borus órákat, fájdalmas csapásokat, melyek az élet minden örömét, élvezetét utálat tárgyává, megvetetté teszik.

S mi az ily keserű tapasztalatok meggyőző erejével úgyszólván észre térünk, belátjuk, hogy tévedtünk, midőn azt hittük, hogy ezt az életet álmodozással tölthetjük, jólétben, kényelemben, s túl az örökkévalóságban örömben tovább folytatjuk. Belátjuk, hogy csalódtunk, midőn az hittük, hogy a világgal jól mulathatunk s azután bejuthatunk a menny boldogságába. Erre nézve mondja aranyszájú sz. János: „Azt hittük, hogy az ördöggel játszhatunk, táncolhatunk itt, s azután örökké uralkodhatunk Krisztussal. Hogy az evangéliumi lakoma már itt kezdődik, s helyünk is megvan már, pedig erre a dicsőség királya csak azokat hívja meg, kik Őt keresték e földön, a keresztet Vele együtt hordozták, érette dolgoztak, küzdöttek és szenvedtek."

Világias szellem.

Szabad egy történetkét elmondanom? Egyet a sok száz közül. Az 1553. évi márc. 18-án történt, hogy a steinheimi dominikánus szerzetesnők kolostorába három würtenbergi tanácsos rontott be, s követelő hangon fölszólították a főnöknőt, hogy a würtenbergi herceget ismerjék el mint védőurukat, azaz a császári védőlevéllel kiváltságaiban ismét megerősített kolostor szolgáltassa ki magát az új tanokhoz ragaszkodó würtenbergi hercegnek. Még csak egy óra gondolkodási időt sem kaptak a szegény esdeklők. S minthogy vonakodtak, minthogy bíztak a hohenlohe-i grófokban, mint császári védnökeikben, 60 gyalogos és lovas katona megszállotta a kolostort, kik azt kizsákmányolták, s rettenetes módon pusztították. Igy ment ez 14 napig. A szegény apácák minden panasza és tiltakozása újabb szorongattatást idézett elő, a hohenlohe-i grófokat pedig fenyegetésekkel megijesztették. A legrosszabbra kellett elkészülniök a szegény szerzetesnőknek: összes járadékaik elkobzása, s az erőszakos kiűzetés veszedeleme fenyegette. Végre is a jóbarátok tanácsára megadták magukat a szabad vallásgyakorlat biztosítása mellett. Igy azután maga a hely és a hatóság is a kényszer hatása alatt würtenbergi uralom alá

került. Egyidejüleg megjelent a kolostorban egy protestáns predikátor feleségével és gyermekeivel s az eddigi gyóntatót elkergették. S most minden eszközt megragadtak, csakhogy a szerzetesnők az új tanokat elfogadják, de rábeszélések, igéretek, fenyegetések, kényszer semmit sem használtak, a 23 kartestvér és 7 szolgálattevő testvér szilárdul kitartott elhatározásában.

Kényszerítették ugyan őket, hogy a prédikációkon jelen legyenek; a prédikátorral, s feleségével egy asztalnál kellett étkezniök; az oltárokat lerombolták; az imakönyveket, feszületeket, képeket eltávolították a cellákból. Egyrészt odahatottak, hogy tűrhetetlenné tegyék nekik a kolostorban való tartózkodást, másrészt pedig, hogy megszegve fogadalmaikat visszatérjenek a világba és férjhez menjenek. De egyetlen egy sem ingott meg hitében, egy sem hagyta el a kolostort; mindannyian állhatatosak maradtak a halálig, mely csakhamar meggyérítette soraikat. Az utolsó közöttük Walburgis, 1580-ban halt el, halálos ágyán a Salve Reginát imádkozva, melynek hangjai oly gyakran betöltötték a kolostor csarnokát. Félszázaddal később a kolostor a templommal együtt a tűz martaléka lett.[1]

Mit jelentsen ez a kis történet? Ilyenféle, hallatlannak tűnik föl azok előtt, kik az egyháztörténetben járatlanok, pedig milyen gyakran megtörtént ilyen és ehhez hasonló!

Már egy görög császár is, névszerint Kopronymus Konstantin, nagyon szerette a hatáskörébe eső kolos-

[1]Rothenhäusler: Standhaftigkeit altwürtembergischer Klosterfrauen. Stuttgart.

torokat kaszárnyákká alakíttatni. Némely középkori herceg vagy gróf, király vagy úr brutális erőszakkal esett neki az egyház javainak, s abban az időben, melyben történetünk játszik, napirenden volt, hogy minden jog ellenére, a kolostorokat és alapítványokat, a püspökségeket és káptalanokat az új tan ürügye alatt elkobozzanak s nem ritkán orgyilkosság s tűz által elpusztítsanak.

A legnagyobb mértékben gyakorolták ezt az egyházrablást a 19. század elején, amidőn a Luneville-i békében a rajnabalparti terület a francia szomszéd kezére került.

A hadi jelszó Párisból jött, Szentpétervár pedig buzdított, hogy csak bátran fosztogassák az egyházi javakat. S erre megkezdette munkáját az a híres, Párisból kiinduló adás-vevés az alapítványokkal, apátságokkal, mely részleteiben mélyen megszégyenítette és meggyalázta a német nemességet. De nem akarjuk itt újból szellőztetni a szomorú dolgot. Az érzéketlenség és durvaság, mely az egyházi javak elkobzása alkalmával megnyilatkozott, fölülmúl, amint Brück mondja, minden képzeletet s szinte hihetetlen lenne, hacsak a megdönthetetlen tények hosszú sorozata el nem oszlatná a kételyt. Az „elrejtett kincsek" keresésében olyan balgaságot, de oly gonoszságot, kegyetlenséget is fejtettek ki, mely a vandalokéval és hunnokéval helyezhető egy sorba, hacsak még fölül nem mulja azokét. A javakat elpazarolták, az épületeket kaszárnyákká, gyárakká s mindennemű állami intézményekké alakították, sőt annyira lealacsonyították, hogy színházakat, árúlerakónelyeket és istállókat alkottak belőlük.

A templomi ruhák, edények, monstranciák, kelyhek és más kegyszerek az udvari kincstárba, muzeumokba kerültek s nem ritkán zsidók kezébe. Akkor jött divatba ennek a törvényesített rablásnak müelnevezése is. „Szekulárizáció"-nak kezdték nevezgetni, ami annyit jelent mint elvilágiasítás. Egyházi javakat, birtokokat, mindennemü értéktárgyakat eredeti egyházi jelentőségétől megfosztani, azokat profánizálni és világi használatra, szolgálatra fordítani, — ez a szekulárizáció. A kifejezés valószínüleg, a francia forradalom zászlóvivőinek ajkáról származhatik, de a fogalom ősrégi, s ismétlődik az első kereszténytildözéstől a mai napig.

Talán nem túlzok, ha azt állítom, hogy az első szekulárizáció az volt, midőn Jézus Krisztus ruháira sorsot vetettek ott a kereszt alatt.

Attól az időtől kezdve, midőn a keresztény üldözések alkalmával elsajátították a vértanuk javait és birtokait, a pogány rómaiak fékezhetetlen kincsszomjától kezdve, midőn a prefektus sz. Lőrinc megkínoztatásában fáradhatlan volt, lefelé egészen az egyház fejének megrablásáig és a szegény olaszországi apácák kifosztásáig, kik a közjótékonyságra vannak utalva : a világ erőszakkal és cselel iparkodik meggazdagodni az egyház rovására. Szekulárizálni tehát annyit tesz, mint elvilágiasítani. Rendesen az egyházi birtokok elvilágiasítását értik a kifejezés alatt. De a fönnemlített példa a würtenbergi apácákról világosan bizonyítja, hogy a birtokon kivül a személyek elvilágiasítását is célozza. A világ a birtokra igényt tart, mert „a világ fejedelem" neki igérte a földi javakra való igényt, s mert úgy számít, hogy előbb vagy az övé

s azután rendeltetett egyházi célokra is. Mert az Isten jogát mindennemű javak fölött nem ismeri el, csak a saját kierőszakolt jogát. Mert az egyházi javakat „holt kéz"-nek nevezi, bár nem tagadhatja, hogy a holt kéz mindig élt és mindig nyitva volt az irgalmasság mindennemű cselekedeteinek gyakorlására.

És mikor a világ a javakat eltulajdonítja, még tovább megy: mert nemcsak a javak fölötti uralmat akarja megszerezni, hanem a személyek fölött akar uralkodni. Nem tűrheti, hogy a szellem föléje emelkedjék, hogy a hit az ő elveit elvesse. Szóval azt akarja, hogy a legszentebb és el nem idegenithető javak is elvilágiasodjanak, profánizáltassanak.

A világ arra törekszik — s ez a szekulárizáció valódi értelme, — hogy az embert minden vonatkozásaival együtt magába olvassza s így önmagához teljesen hasonlóvá tegye.

Sajnos, a történelem bizonyítja, hogy ez neki gyakran s a legszomoritóbb módon sikerül is. Ahol az örök igazság kérdései, elvei ideiglenes, földi érdekekkel jönnek összeütközésbe, ahol az emberek — még ha a szentség leghatalmasabbjai is — földi javakhoz ragaszkodnak, — ott könnyen sikerül a világ fejedelmének seregével együtt, az ideiglenes javakkal az örök javakat is elrabolni.

Ez volt az oka sok egyházi társulat gyászos bukásának, pedig ezek mint fényes csillagok tündököltek az egyház egén. Számos gazdag tehetségekkel megáldott egyházfejedelem s magasrangú főpap szomorú végét is ez idézte elő. Ők szekulárizálódtak javaikkal,

hatalmukkal, becsületükkel együtt, mert összeszövődtek azokkal, akinek azután hálójába jutottak.

Azonban a számos példa, a megszámlálhatatlan vértanú és hitvalló története bizonyítja minden időben, hogy a világnak nincs hatalma, sem eszköze arra, hogy a szivekből az Isten szeretetét, s a hit mennyei kincsét kitépje. Mert ha könnyen sikerül is neki a földi javakat és a világ előtti becsületet elrabolni, nincs az a földi hatalom, amellyel ezen kincseket szekulárizálhatná. Az ember saját magát okolja, ha az ellenség ebbe a szentélybe is behatol, miután már a külsőségek annak hatalmába estek. Saját gyöngeségünk az oka, ha a hitéletben és lelki életünkben elvilágiasodunk. Ami ezt előidézi, az a világ szelleme.

Nagy kerülőútat jártunk be, míg e fogalomhoz értünk, amely tulajdonképen fejezetünk tárgya. De azt hiszem, ez a kis kitérés nem volt hiábavaló. Az erdei út néha nagyokat kanyarodik, mig a sziklákat koszorúzó várhegyhez fölvezet, de a fáradtságot bőven jutalmazza az a kilátás, mely a meredek útról kinálkozik. Szép kilátás nyílik nekünk a várra, úgy, hogy annak fekvését, építésmódját jobban szemügyre vehetjük mint odafönn. Azért keressünk még mi is más nézőpontot, s ne riadjunk vissza a fáradságtól. Hogy a világias szellem fogalmát jobban megérthessük, legyünk tisztában azzal, hogy mi a világ vagy mi rosszat jelent, hogy annyira óvnak tőle és szellemétől.

Világ és világ két külön fogalom. A Szentírás is két különböző értelmet tulajdonít neki.

Az egyik jelzi a földön élő emberek összeségét

s erről mondja a Szentírás: *Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta érette, — nem ítélni, hanem megmenteni.* És mitől, kitől megmenteni? mitől megóvni? Önmagától: a világtól — rosszabb értelemben. Ez a fogalom jelenti azon emberek összességét, kik a földi, múlandó dolgokhoz ragaszkodnak s minden törekvésük azok elnyerésére irányul. Ez irányítja őket, ez űzi, hajtja: a világias szellem. Ez az embertömeg a világ fejedelmének hódol s mivel két úrnak nem lehet szolgálni, azért egészen elmerül a rosszban és az Igazság lelkét nem nyerheti meg, mert az O országa nem e világból való, s oly bölcsességet tanít, mely Isten előtt balgaság.

Neki a kereszt botránykő, mert gyűlöli annak követőit, valamint azt is, ki a kereszt bölcsességét tanítja, mert ezek nem e világból valók.

Ez a világias szellem eltávolít Istentől s a gonoszhoz vezet. Arra törekszik, hogy mindent önmagába olvasszon, eggyé tegyen önmagával, vagyis elvilágiasítson. S eszköz erre az ölő méreg, a test kívánsága, a szemek kívánsága s az élet kevélysége, vagyis élvezetvágy, kapzsiság és becsvágy.

Orvosaink ismerik jól és tanulmányozzák a fertőzés tűzhelyét, s az ebből kiinduló bacillusokat és sporákat. De titok marad előttünk az, hogy némelyek hogyan szívják be magukba ezt a mérget s hogyan hat az bennük, másokban meg nem. Ezt ők dispozíciónak nevezik. Elmélkedésünkben a szellemre való dispoziciót nevezzük el világias szellemnek.

Ez a világias szellem tehát tulságos fogékonyság mindaz iránt, ami a világé. A mi érzékeink a külső be-

nyomások fölvételére szolgálnak; akinek érzékei pedig túlságosan nyitva vannak valamire, arról azt mondják, hogy fogékony iránta. Igy fogékonyságunk lehet a természet, a művészet, a zene stb. iránt. Ha valaki egy betegség iránt disponálva van, még nem következés, hogy mindjárt beteg is; így a világ iránti fogékonyság sem bűn még, aminthogy nem minden bűn, amit a világ tesz és tanít.

De a világias szellem veszedelmes, mérges, s ragályos kóranyag, valami finom, minden nyiláson, repedésen könnyen behatoló fluidum. Nem lehet előle kitérni, s ha a világban élünk, az ember beszívja mint a levegőt. Minden oldalról körülvesz minket. Ismerőseinkből, jóbarátainkból az beszél, a társaságokat mintegy elönti árjával, ez hajta, mozgatja a nyilvános és magánéletet, s ezt lehelik a folyóiratok és könyvek. Ha tehát ezen szellem iránt, ennek tanai és elvei, javai és örömei, élvezetei iránt fogékonysággal bírunk, nagyon valószínű, hogy a világi szellem egészen hatalmába kerít, s a szó legrosszabb értelmében a világ gyermekeivé változtat minket.

A világ iránti fogékonyság hűséges képe: kiváncsi szemekkel a világba bámuló gyermek. Ez mindent mohón akar látni, hallani, tudni, megízlelni, ami ott van, s végbemegy. Nem gonoszság még, éppen nem, de nem sok jót lehet róla jövendölni.

Az a hármas csalétek a világ horogvesszőjén, melyekkel könnyen hívő gyermekeit fogja és magához vonja: a vagyon, a becsvágy és élvezetek. Mily kedvesen hangzanak e szavak! Hiszen csak kellemesebb egy jól berendezett, szép házban lakni, mint nyomorult kunyhóban. Sétakocsizásokat tenni, becsültetni, s tekintéllyel

birni, válogatott ételekkel táplálkozni, a legújabb divat szerint öltözködni, — mint kemény hidegben dideregni a vásártéren, vagy verejtékezni a napsütötte szántóföldön, vagy a gyárban avagy miazmás levegőjü irodában lélekölő munkát végezni.

Balgának tarthatnának, ha ezt az életet elébe helyeznők a kényelemnek és jólétnek.

A szerencse a merésznek kedvez; aki nem mer, az nem is nyer! Itt a földön ez a jelszó: csak bátran előre, nyerni, élvezni. Szakitsd le a rózsát, mielőtt elhervad! A mai kor gyermekeinek világbölcs tanai oly behízelgők, példájuk oly csábító... Amott a gummikerekü fogaton végigrobogó milliomos valamikor szegényesen járt-kelt batyujával a hátán, mely egyedüli tulajdona volt, mikor bevándorolt. Ma már ezer kéz dolgozik számára, saját villája van a tengerparton, szalonkocsija a vonaton, leányait a grófokkal, hercegekkel, házasította össze. Ami annak sikerült, sikerül neked is! És miért nem? Vagy talán nincsenek oly nagyratörő vágyaid, megelégszel egyszerűbb polgári sorssal? Helyes; de kényelemben, nyugalomban, jólétben akarsz élni! Szeretsz dolgozni is, de az élvezeteidről sem akarsz lemondani, Élvezni az életet, mindig becsülésben lenni, — ez ma a jelszó. És a vallás, a templom, Isten? Nohát ezt sem akarod elhanyagolni, az Uristennel is békében akarsz élni. Ami elkerülhetetlenül kötelességed, azt úgy — ahogy még megteszed; de a világnak is megadod az övét: a szabadságodról, kényelmedről, élvezetedről dehogy mondanál le... A gyakori templomlátogatás szerinted álszenteskedővé tesz s a templom különben

is hideg, árt egészségednek, a térdeplést meg nem birod. Vasárnap végighallgatod valahogyan a misét, de a prédikáció már nem neked szól s úgy találod, hogy a pap nem akar a beszédje végére jutni. Mindent a maga idején! Husvétkor a szentségekhez járulok, ehhez hozzászoktam gyermekségemtől; ennyi elég a többivel hagyjatok békében! A világias szellem szívesen hallgatja a világ tanítását, melyet ez oly meggyőző erővel tud előadni s ajtót, kaput tár neki.

Ez a szellem, ha nem is éppen kapzsiság, de távol van a szegénység szellemétől, melyet az Ur a boldogság forrásának nevezett.

Ez a szellem ha nem is rangkór, de nem elégszik meg az utolsó hellyel, szereti a címeket, kitüntetéseket, s a magasztaló beszédeket.

A világias szellem még nem a frivol élvezetvágy, de nem is vonakodik nagyrabecsülni a világ örömeit.

A világias szellem életvidor, élvezni vágyó, elkényeztetett gyermek. Ott találod a játszó- és sporttereken, a színházban, a koncerteken, a korzó tarka tömegében, útazásokon és fürdőhelyeken. Nem akar helytelen dolgot elkövetni, talán eddig ösztönszerű modorral fordult el a halálos bűntől, de ki tudja, mit hoz még a jövő?! Mert hát a keresztény élet komolyságáról, az erények gyakorlásáról, áldozatról, önmegtagadásról egyáltalán nem akar tudni sem.

Vannak emberek, kik céltudatos lépésekkel, a világ hiuságait lábbal tapodva, haladnak át az életen. Nem riadnak vissza a komoly munkától s az élet harcaitól; de a hit világától vezérelve jutalmukat nem e földön

várják, hanem túl e mulandó lét határain. Vannak gyermekek, boldog gyermekek, akik őrzőangyaluktól vezetve, tiszta, ártatlan tekintetüket ég felé irányozva, midőn vídám ártatlanságuk alig ismeri még a rosszat, biztos léptekkel vándorolnak az égi hon felé.

A világias szellemü azonban virágot tépve, s örömdalt zengedezve ugrándozik az illatos réten, s nem is sejti, hogy a fűben kigyó leselkedik rá, s a tátongó mélység lezuhanással fenyegeti.

A világias szellemü nem olyan ártatlan gyermek. Hiszékeny szívvel, nyitott füllel odafurakodik a fölfuvalkodott világbölcseség tanszékéhez, s áhitattal hallgatja a tudomány meggyőző erejével előadott szabad szellemü tanokat, melyek a hitnek hadat üzennek, s csakhamar felvilágosodottnak képzeli magát. Ha határt nem szabnak ennek a világias szellemnek, ijesztő módon növekszik és erősödik s rendes körülmények között szekulárizálja úgy az egyéni, mint a családi, magán — és nyilvános életet. Valamint az éghajlat és talajminőség az állatot és növényt megváltoztatja, olyan hatással van a minket körülvevő, magával ragadó és tápláló kulturvilágnak is a mi életünkre, elveinkre, szükségleteinkre. S minél inkább átadjuk magukat a korlátlanul csapongó világias szellemnek, annál inkább áthat és átalakít minket.

Node talán te mélyen vallásos, egyszerű polgárcsaládból származtál, s vallásos nevelésben részesültél. Ez pedig megbecsülhetetlen hozomány az élet számára. Te ezt a drága kincset ifjúságod vándor éveiben a kor viharai között is megőrizted, vagy pedig később megemlékezve róla, visszatértél hozzá. S midőn hasonló lelkü-

letü nővel keresztény családot alapítottál, házad kapujára vésted e jelszót: „Én és házam népe az Urnak akarunk szolgálni.“

De nem csekély fáradságba kerül ezen elveket híven megőrizni, s ezen elvek szerint élni.

Nem tehetsz egy lépést sem házadból anélkül, hogy ne találkoznál szabad, világias nézetekkel, erkölcsökkel. Ismerőseid, rokonaid, barátaid, kollegáid, a családok, melyekkel szoros összeköttetésben kell lenned, egészen más nézeteknek hódolnak, mint te. Te nehezen tudod magadat és övéidet teljesen elzárni az érintkezéstől, de nem is teheted.

A gyermekeknek iskolába kell járniok, ahol a vallásos jelleg már rég törülve van s már az is nehéz, hogy a családi vallásos nevelés ellensúlyozza az iskola káros befolyását ezen a téren. S a gyermekek felnőnek; most megfelelő társaságra van szükségük; nem lehet őket ruházat, szórakozások tekintetében az elmúlt századok szokásai, divatja szerint nevelni; hiszen örömüket lelik ők is az életvidám barátok és barátnők társaságában.

Mily nehéz teljes jóirányú olvasmányokat találni számukra vagy a károsaktól őket távoltartani... Milyen sok aggodalommal eltelve engedjük őket a mai kor divatos játékaihoz, mulatságaihoz, a kirándulásokra, stb.

S ezután a pályaválasztás nehézségei... Majd meg a keresztény szellemben gondolkozó szülők réme: a „vegyes házasság“, annak minden szomorú következményeivel! A világ egy nagy városhoz hasonló, amely lassankint a külvárosokat elnyeli, miután a föld egyszerű munkás népét fényűzésével, kényelmével, divatjával és

erkölcsi züllöttségével nagyvárosivá tette. A világ nem tűri, hogy törvényeinek s divathóbortjának uralma alul magunkat kivonjuk. Az ő nézetei a jog és jogtalanság, a megengedett és helytelen, a tekintély és szabadság felől nagyrészt teljesen ellenkeznek a valláserkölcsi fölfogással, amellyel különben nagyon keveset törődik. S az ő elveit kiméletlen erőszakkal kényszeríti reánk.

Aki barátja akar lenni, annak úgy kell gondolkoznia, cselekednie, amint ő parancsolja. Aki pedig nem barátja, az — amint már Üdvözítőnk megmondta — tőle csak megvetést, lenézést, lekicsinylést tapasztal: azt eldobja magától. A Szentirás mondja: *A világ barátsága ellenkezik Istennel.* (Jak. 4., 4.) A világ csellel, megvesztegetéssel avagy fenyegetéssel törekszik mindazokat, kik benne élnek, mindenestől elvilágiasítani.

S ez a szekulárizáció, mint a würtenbergi apácák esete mútatja, a vagyonnal, s a külvilághoz való viszonyainkkal kezdődik. A világnak szüksége van a mi javainkra: pénz és birtok az ő céljait kell szolgálja. Élvezetekre, fényűzésre, dőzsölésre, divatra kiadhatsz, amennyit csak tudsz; minél többet, annál nagyobb lesz tekintélyed. De jó célokra, ha nem a hiúság szolgálatában állnak, vagy még inkább templomra, oltárra nem szabad fölösleggel rendelkezned. Láttam egy nagy városban egy szegény, düledező plébániatemplomot, s mellette egy milliomos palotáját. Istennek hála, nem mindenhol van így, de ez képe az Istentől nyert javak kereszténytelen elvilágiasításának.

A nagy városok ijesztő gyorsasággal növekednek

terjedelemben és gazdagságban; a templomok pedig szegényebbek lesznek, s elégtelenek a hívők befogadására. Láttam egy várkápolnában egy nyomoruságos vékony kelyhet, mialatt a hercegi asztalon arany edények díszelegtek. A sekrestyében foltozott, elkopott ruhákat, melyeknek aranytól átszőtt szövete valamikor udvarhölgyek testén ragyogott. Gyakran hallunk, vagy olvasunk milliós hagyományokról muzeumok, városi, s állami iskolák számára vagy emlékoszlopokra, szobrokra; de ritkán templomok vagy egyházi célokra, s ha ez mégis megtörténik, az állam ráteszi kapzsi kezét. Ha valamelyik gyermeked kolostorba akar vonulni, hogy Istennek szentelje életét, örülsz, mert öröksége a többieknek jut. Minek is kellene az egyháznak, templomnak, kolostornak vagyon, hisz azok a levegőből élnek. S így inkább mindjárt elveszik tőlük, s a világnak adják.

Wasa Gusztáv, Svédország egykori királya megengedte nemes embereinek, hogy azokat a javakat, melyeket őseik egykor az egyháznak adományoztak kolostorok alapítására, ők visszavegyék. Ezt ma már nem lehet tenni, de nem is szükséges, mert a szekulárizáció többnyire elvégzi, vagy már elvégezte.

A világ mindennemű igényeivel oly sok mindent követel, ha társadalmi állásodhoz mérten akarsz benne élni, hogy majdnem igazoltnak véled magad, ha alamizsnára s egyéb jócélokra csak keveset adhatsz. Régebben szent miséket olvastattak az emberek magukért s övéikért, szükségleteikért, a meghaltakért s az egyház tagjaiért, ma a világ „elkerülhetetlen“ kiadásaival nem juttathat arra pénzt.

Mindenki kötelezve érzi magát, hogy amennyire csak anyagi ereje engedi, sőt azon fölül is, a társadalmi élet általános fényűzéséhez hozzájáruljon; ma már csak a szegények hozzák még filléreiket az oltárra áldozatul, avagy a kolostor kapújához.

Miután a világ a vagyont, birtokot már elvilágiasította, a családi s magánéletet s végre a szív legbensőbb szentélyét akarja birtokába venni. Mikép lenne lehetséges ezen nyugtalan, zavart, érzékies élet mellett, amelyet a világ bevisz a családba, közösen imádkozni?! Házi ájtatosság? Szinte nevetséges! Honnan erre az idő? De hol a bátorság, hogy a modern ember mások előtt megvallja a hitét? Az asszonyok még hébe-korba ellátogatnak hétköznap egy-egy szentmisére, de már a férfiak sokféle foglalatosságával, a gyermekeknek tanulásával ez nem egyeztethető össze. A fiatal leányokat pedig, ha éjfélig mulattak, oktalanság és kegyetlenség volna olyan korán fölkelteni.

De hát minő üres, haszontalan gondolatokkal telt fővel is jelennének meg a templomban... Azután pedig a szegénykéknek még zenét, festést is kell tanulniok, s hozzá a tenniszpályára vagy korcsolyatérre is el kell látogatni.

Minek fejtegessük még tovább az elvilágiasodást? Innen még csak egy lépés kell a hit, a vallás szekularizációjához. Láttam egy úrnapi körmenet nagy tömegében nehány fiatal hölgyet diszes tavaszi toilettében. A pap közeledik a Legszentebbel. Aggályosan néztek hátra s egymásra. Talán a porba térdeljenek drága ruhájukkal?

Lehetetlenség! Ezt nem lehet kívánni. Az Ur elhaladt előttünk, el ... s talán utoljára ...

Ember! Hitedet szennyfolt érte! Gyáva vagy! Bátorságod elhagyott. Szereteteden szennyfolt esett, nagyobb, mint ahogyan beszennyeződhetett volna a ruhád. *Aki szégyenl engem az emberek előtt, azt én is szégyenleni fogom, s nemcsak majdan ott mennyei Atyám előtt,* hanem már e földön is s így szólok: *Nem ismerlek titeket!*

A világias szellem a lelket gyöngévé, erőtlenné teszi. Csak játszik a hálójában vergődő ifjúsággal. Mert ez nem fejt ki ellenállást, midőn meg akarja fosztani hitétől, ártatlanságától. Ehhez szilárdság kell s ez hiányzik nála. Őrizkedjünk azért a világias szellemtől, mely hiszékeny szívvel s nyitott szemekkel a világ karjába veti magát. Sz. János apostol is figyelmeztet: *Ne szeressétek a világot, sem amik benne vannak, — ne tegyétek magatokat hasonlóvá a világhoz,* azaz ne szekulárizáljátok önmagatokat. (Ján. 1. 2. 15.)

Annak dacára, hogy a világias szellem oly veszedelmes a hitéletre, mely általa mintegy eliszaposodik, kiszárad, sokkal gyakoribb jelenség ez, mint gondolnók. Az élet, amint azt a világ berendezi, oly behizelgő, oly kellemes, gazdag, kényelmes ... Ki is akarná azt megvetni annyi gyönyörével? Mi mindnyájan meg vagyunk fertőzve a modern élet varázsától. Azért panaszol korunk egyik kiváló püspöke: „A modern kulturában sok a szédelgés, a csalás, a hazugság s azért egészségtelen, halálthozó és ahol ez a kultura, ez az élet uralkodóvá lesz, ott a nép egészsége és boldogsága veszve van".

A világias szellemnek ellentéte a krisztusi szellem. Az a föld felé húz, ez az örökkévalóság felé vonz.

A világ szeretetével ellentétben áll az Isten szeretete. „Amit szeretsz olyanná alakulsz magad is“ — mondja sz. Ágoston — „szereted a világot, akkor magad is világ vagy s ha Istent szereted, Isten vagy, Istenné leszesz,“ azaz olyanná alakulsz lelkedben.

Nincs itt sem hely, sem idő arra, hogy a világias szellem leküzdéséről szóljunk, annak minden jelenségével következményeivel; de egy-két szó megjelöli a helyes irányt: vissza az egyszerűséghez, a tiszta családi élethez, a jámbor hitélethez! Egy eszköz megadja a bátorságot, az erőt, a kitartást hozzá: s ez a szentségek használata az Úr Jézus Egyházában. *Ki más lenne az, ki a világot meggyőzi, mint az, ki hisz Jézusban, Isten Fiában!* (János 1. 5., 5.).

Tartalom.

Lap.

Szerző előszava 3
Fordító előszava 5

I.

Az unalom 9
Türelmetlenség 15
Zavarban 23
Szokás 27

II.

„Csak azért sem“ 35
Bosszúság 40
Érzékenykedés 45
Kicsinyeskedés 52

III.

A fecsegés 59
Kapkodás 66
Tapintatlanság 73
Fegyelmezetlenség 79

IV.

Fölületesség 91
Kiváncsiság 98
Szórakozottság 104
Feledékenység 111

V.

A hiúság 123
Önzés 133
Elpuhultság 142
Világias szellem 149

BONAVENTURA